

ΝΙΚ. Ι. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
 Π. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ
 Καθηγητού τοῦ ἐν Καλλιθέᾳ Γυμνασίου

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΙ

Α΄. ΚΑΙ Β΄.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἄριθμός ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως $\frac{42.433}{4\eta \text{ Ἀυγούστου } 1933}$

ΑΘΗΝΑΙ
 ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗΣ
 ΠΕΣΜΑΤΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
 1933

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Πολιτική κατάσταση των Ἀθηνῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ Δ'. π. Χ. αἰῶνος.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐδέποτε ἠνώθησαν εἰς ἓν ἐνιαῖον κράτος, ἀλλ' ἐκάστη πόλις ἀπετέλει ἴδιον κράτος ἐλευθέρου καὶ ἀνεξάρτητου. Ἀπέναντι ὅμως κοινοῦ κινδύνου ἠνώνοντο πρὸς σιγμὴν καὶ ἀπεμάκρνον αὐτόν· τοῦτο συνέβη πρὸ πάντων κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους.

Αἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Περικλέους ἐπεχείρησαν ὑπὸ τὸν τύπον τῆς συμμαχίας νὰ ἐνώσουν πάσας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ἀλλ' ὁ ἀνταγωνισμὸς τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλων μεγάλων πόλεων ἐπέφερε τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον μὲ τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα του δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ἐνῶ δὲ διὰ τῆς ταπεινώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἐφαίνετο ὅτι ἡ Σπάρτη ἦτο ἡ κυριαρχοῦσα δύναμις εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρουσιάζεται νέος ἀνταγωνιστὴς, αἱ Θῆβαι μὲ τὸν Πελοπίδαν καὶ Ἐπαμεινώνδαν. Τὰ Λεῦκτρα (371) ταπεινῶνουν τὴν Σπάρτην καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ζητεῖ νὰ ἐνώσῃ ὅλας τὰς πόλεις κατ' αὐτῆς.

Κατὰ τὸν ἀνταγωνισμὸν τοῦτον μεταξὺ Σπάρτης καὶ Θηβῶν, οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχοῦντες ἄλλοτε πρὸς τὴν μίαν καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ἄλλην τῶν δύο τούτων πόλεων κατορθῶνουν νὰ ἐπανιδρῶσουν τὴν ναυτικὴν συμμαχίαν των, ἡ ὁποία, ἂν καὶ δὲν ἔφθασε ποτὲ τὴν παλαιὰν τοιαύτην συμμαχίαν, ὅμως προώδευσε πολὺ διὰ τῶν κατὰ θάλασσαν κατορθωμάτων τοῦ Χαβρίου καὶ τοῦ Τιμοθέου, διὰ τῶν στρατιωτικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Ἰφικράτους καὶ διὰ τῆς σώφρονος πολιτικῆς τοῦ Καλλιστράτου. Ἡ νέα αὕτη συμμαχία, μετὰ τὸν θάνατον μάλιστα τοῦ Ἐπαμεινώνδου (362), ἐφαίνετο ὅτι θὰ διετηρεῖτο, διότι ἦτο θεμελιωμένη ἐπὶ καλῶν βάσεων· ἀλλὰ ὁ ἐγωῖσμός καὶ πάλιν ἐπεκράτησε καὶ περιέπεσον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰ ἴδια σφάλματα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε εἶχον ἐξεγείρει κατ' αὐτῶν τοὺς συμμάχους των. Πράγματι αἱ πιέσεις καὶ ἡ ἀργυρολογία τῶν συμμάχων εἶχον ἐξεγείρει κατ' αὐτῶν τὸ Βυζάντιον, τὴν Χίον, τὴν Ῥόδον καὶ τὴν Κῶ καὶ οὕτω προκαλεῖται ὁ λεγόμενος συμμα-

χικός πόλεμος (358—355 π.Χ.). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάχιστα κατορθώνουν ὁ Χαβρίας πίπτει εἰς τὴν Χίον. Ὁ Μαύσωλος τῆς Καρίας φανερὰ βοηθεῖ τοὺς ἀποστατήσαντας, ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξης ὁ Γ' ἀπειλεῖ ὅτι θὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξαντληθέντες οικονομικῶς ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψουν εἰρήνην παρέχοντες πλήρη ἀνεξαρτησίαν εἰς τοὺς ἀποστατήσαντας.

Ἡ δευτέρα αὕτη Ἀθηναϊκὴ συμμαχία διελύθη, τὸ γόητρον τῆς πόλεως ἠλαττώθη, ἡ στρατιωτικὴ τῆς δύναμις ἀποσυνετέθη, τὰ οικονομικά τῆς ἐξηντλήθησαν, πᾶν γενναῖον φρόνημα ἐξέλιπε καὶ τελεία ἀποθάρρυνσις κατέλβε τοὺς πάντας. Οὐδὲν μέγα σχέδιον ἐφαίνετο πραγματοποιήσιμον, οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἐγένετο τείνουσα εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς δυνάμεως καὶ δόξης. Οἱ πολῖται ἠροῦντο νὰ ἐκστρατεύουν οἱ ἴδιοι μεταχειριζόμενοι μισθοφόρους, οἱ πλούσιοι ἀπέφευγον τὰς λειτουργίας, τὰ δημόσια κατεσπαταλῶντο εἰς ἐορτάς, ἡ πολιτεία ἐφθινε. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες συνεβούλευον πολιτικὴν ἀπλῆς διατηρήσεως τῶν κεκτημένων καὶ σώφρονος ἀμύνης, ἐπιδίδωσιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐζωΐας τῶν ἀτόμων· τὴν εἰρήνην ἄλλως τε ἐπεθύμει καὶ μεγάλη μερὶς τῶν Ἀθηναίων χάριν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων αὐτῶν. Οἱ εἰρηνοφίλοι πολιτικοὶ οὗτοι ἄνδρες εἶχον ἐπὶ κεφαλῆς τὸν εἰσηγητὴν τῶν θεωρικῶν (1) Εὐβούλον, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνεαι ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν, διότι ἔθεσε τέραμα εἰς τὸν ἀπέλπιδα καὶ ἐξαντλητικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπαναστατησάντων συμμάχων.

Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων ἡ κατάστασις ἦτο οἰκτρό· πανταχοῦ ἐξάντλησις, σύγχυσις καὶ ἐξασθένησις. Ἐνῶ δὲ ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασις, παρουσιάζεται ἀπὸ βορρᾶ νέος παράγων ὁ Φίλιππος.

(1) Ἐπειδὴ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐθεωρεῖτο σπουδαῖον νὰ παρακολουθῆται ὁ λαὸς τὰς παραστάσεις εἰς τὸ θέατρον, δὲν ἦτο δὲ τοῦτο κατορθωτὸν διὰ τοὺς ἀπόρους, ἐψηφίσθη πρότασις τοῦ Κλεοφῶντος νὰ δίδῃ τὸ δημόσιον ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῶν εἰσπράξεων εἰς τοὺς ἀπόρους δύο ὀβολοὺς δι' ἑκάστην θεοῖν εἰς τὸ θέατρον (θεωρικά)· ἐν καιρῷ δὲ πολέμου τὰ χρήματα ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας. Ὁ Εὐβούλος ὅμως ἐψηφίσε νόμον κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ περισσεύματα κατ' ἔτος διενέμοντο εἰς τὸν λαόν ὡς [θ ε ω ρ ι κ ᾶ] εἴτε εἰρήνη ἦτο εἴτε πόλεμος.

II. Ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας.

Ἡ Μακεδονία ἂν καὶ ἦτο χώρα Ἑλληνική, ὅμως ἔμεινε ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς πρωτόγονον κατάστασιν κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς. Πρῶτος ὠργάνωσε καὶ ἐξεπολίτισεν αὐτὴν ὁ Ἀρχέλαος (413—399 π.Χ.). Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ὁ Β΄, τοῦ ὁποίου υἱὸς ἦτο ὁ Φίλιππος Β΄. Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 382 π.Χ., δεκαπενταετῆς δὲ ὠδηγήθη ὡς ὄμηρος εἰς τὰς Θήβας, ὅπου ἐπὶ τρία ἔτη ἐμορφώθη πλησίον τῶν ἐξόχων στρατηγῶν Πελοπίδου καὶ Ἐπαμεινώνδου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλεύοντος ἀδελφοῦ του Περδίκκα ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν, 23 ἐτῶν, ὡς ἐπίτροπος τοῦ μικροῦ ἀνεπιού τοῦ Ἀμύντου, ἀλλὰ ταχέως τὸν παρηγῶνισε καὶ ἐβασίλευσεν αὐτὸς (359). Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ Μακεδονία ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς ἐπὶ τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ παῖξῃ σπουδαιότατον πρόσωπον.

Ὁ νέος, συνετός, ἐνεργητικὸς καὶ φιλόδοξος Φίλιππος ἀφοῦ ἐστερέωσε τὸν θρόνον του, καταβαλὼν τοὺς ἀνταπαιτητὰς καὶ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἰλλυριοῦς καὶ Παίονας, ἐστράφη πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο μοιραῖον νὰ συγκρουσθῇ μὲ τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ κατάληψις τῆς Ἀμφιπόλεως (357) ἔδεικνυε σαφῶς εἰς πάντα ὀρθῶς σκεπτόμενον ὅτι ὅλαι αἱ κτήσεις καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Θεσσαϊκοῦ κόλπου μέχρι τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐκινδύνευον. Πράγματι μετὰ τὴν Ἀμφίπολιν κατέλαβε τὴν Πύδναν (357), τὴν Ποτείδαιαν (356) καὶ τὰς πέραν τοῦ Στρομόνος Κρηνίδας, τὰς ὁποίας αὐξήσας ὠνόμασε Φιλίππους. Ἀπὸ τοῦ 356 μέχρι τοῦ 354 πολεμεῖ καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἀποστατήσαντας Ἰλλυριοῦς καὶ Παίονας καὶ καταβάλλει αὐτοὺς καὶ τὸ 353 καταλαμβάνει τὴν Μεθώνην, τελευταίαν κτῆσιν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Θεσσαϊκὸν Κόλπον. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰσβάλλει εἰς τὴν Θεσσαλίαν, κυριεύει Παγασὰς καὶ Μαγνησίαν, ἀπειλεῖ τὴν Εὐβοίαν καὶ ζητεῖ νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος (352) ἐπιχειρεῖ νὰ περάσῃ τὰς Θερμοπύλας, ἀλλ' ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις, ὅτε ἐνεφανίσθη ὡς ἀντίπαλος τῶν Μακεδόνων ὁ Δημοσθένης. Παρὰ τὸν ἀπεγνωσμένον ὅμως ἀγῶνά του ὁ φιλόπατρις ῥήτωρ δὲν ἐπέτυχεν ὅ,τι ἐπόθει. Ὁ Φίλιππος ἐξηκολούθησε δραστηρίως τὸ ἔργον του. Προσβάλλει τὴν

Ὀλύνθου (349) καὶ καταστρέφει αὐτὴν διὰ προδοσίας (348). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου ἦλθεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς Φωκίδα, τὴν ὁποίαν καθυπέταξε (346) ἀποπερατώσας οὕτω τὸν δεύτερον ἱερὸν πόλεμον (355—346)· ἐκεῖ δὲ εὗρισκόμενος συνεκάλεσε τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἀνεκλήρουξεν αὐτὸν ἀμφικτίονα, καθαιρεθέντων τῶν Φωκέων.

Μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἐστράφη πρὸς τὴν Θράκην ἀφ' ἑνὸς μὲν μέχρι τοῦ Εὐξεινίου πόντου, ἔνθα κατέλαβε τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ τὴν Ὀδησσὸν (νῦν Βάρναν), ἀφ' ἑτέρου δὲ μέχρι τῆς Προποντίδος, ἔνθα κατέλαβε τὴν Σηλυμβρίαν καὶ ἐπολιόρησε τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον· ταύτας ὅμως ἔσωσε στόλος Ἀθηναϊκὸς καταπλεύσας ἐγκαίρως.

Τώρα θέλει νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ζητεῖ ἀφορμὴν. Ταύτην ἔδοσαν οἱ ἐν Ἑλλάδι φίλοι του. Προσεκάλεσαν δηλ. αὐτὸν νὰ διεξαγάγῃ νέον ἱερὸν πόλεμον. Εὐχαρίστως ἐδέχθη καὶ μόλις ἐπέρασε τὰς Θερμοπύλας μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του στέλλει κατὰ τῆς Ἀμφίσσης, αὐτὸς δὲ καταλαμβάνει αἰφνιδίως τὴν ὀχυρὰν Ἐλάτειαν, τὴν κλεῖδα τῆς Βοιωτίας (338). Πρὸ τοῦ ἀμέσου κινδύνου ὁ Δημοσθένης ἐνώνει τὰς δύο ἀσπόνδους πόλεις Ἀθήνας καὶ Θήβας, τῶν ὁποίων τὰ στρατεύματα σπεύδον νὰ συναντήσουν τὸν Φίλιππον. Εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἠττήθησαν ὀλοσχερῶς (338) καὶ ὁ Φίλιππος κύριος πλέον τῆς Ἑλλάδος συγκαλεῖ εἰς τὴν Κόρινθον κοινὸν συνέδριον τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ κατὰ τῶν Περσῶν (337)· ἀλλὰ τὰ σχέδιά του ἐματαίωσεν ἡ δολοφονία αὐτοῦ (336) ὑπὸ τοῦ Πανσανίου, ἑνὸς τῶν σωματοφυλάκων του.

III. Δημοσθένης (384—322 π. Χ).

I. Βίος τοῦ Δημοσθένους. Ὁ Δημοσθένης ἐγεννήθη τὸ 384 π. Χ. ἀπὸ γονεῖς εὐπόρους, τὸν Δημοσθένην, ἐκ τοῦ δήμου τῆς Παιανίας (ὅπου νῦν τὸ Λιόπεσι) τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, καὶ τὴν Κλεοβούλην, ἐξ Ἑλληνικῆς οἰκογενείας τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου καταγομένην. Ὁ πατὴρ του εἶχε μαχαιοποιεῖον καὶ θρονοποιεῖον, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλουν 50 δούλους· πλὴν τούτων ὅμως εἶχε καὶ χρηματικὴν περιουσίαν ἀρετήν.

Ἐπταετῆς μόλις ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ ἔμεινε μετὰ τῆς πενταετοῦς ἀδελφῆς του ὄρφανός. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐπίτροποι τοὺς

ὁποίους ὄρισε διὰ διαθήκης ὁ πατήρ του παρημέλησαν αὐτόν, ἔμενε πλησίον τῆς μητρὸς του, ἢ ὁποία στοργικώτατα ἐφρόντισε νὰ μορφώσῃ αὐτόν. Ἦτο ἀσθενὴς κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ὑπὸ τὸ ἀσθενὲς σῶμά του ἔκρυπτε ψυχὴν ζωηρὰν καὶ σταθεράν. Παρ' ὅλα δὲ τὰ σωματικά του ἑλαττώματα ἐπεδόθη εἰς τὴν ὀητορικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὠδήγει ἡ φυσικὴ του εὐφυΐα. Ἔγινε μαθητὴς τοῦ ῥήτορος Ἰσαίου καὶ ἐμελέτησε τὸν Ἰσοκράτη, τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου, τὴν ὁποίαν, ὡς λέγεται ὀκτάκις ἀντέγραψε καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἀπεμνημόνευσε.

Ὅτε δὲ ἔγινε 18 ἐτῶν καὶ ἐνεγράφη εἰς τοὺς ἄνδρας ἔλαβε παρὰ τῶν ἐπιτρόπων του μόνον 70 μνᾶς ἀντὶ τῶν 15 ταλάντων τῆς περιουσίας του. Ἀμέσως ἄνευ δισταγμοῦ ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπιτρόπων του ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ διδασκάλου του Ἰσαίου καὶ κατώρθωσε μέρος μόνον τῆς πατρικῆς του περιουσίας ν' ἀναλάβῃ. Ἐκτοτε ἠσχολήθη μὲ τὴν **λογογραφίαν**. Ὡς **λογογράφος** ἐξετιμήθη πολὺ καὶ πλείστους δικανικοὺς λόγους ἔγραψε δι' ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις. Ὡς τοιοῦτος δὲ παρεσκεύαζε τὸ ἔδαφος διὰ τὸ πολιτικόν του στάδιον. Ἀπὸ τοῦ 355 π. Χ. εἰσέρχεται εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν, γίνεται ἀρχηγὸς τῆς φιλοπάτριδος μερίδος καὶ ἐργάζεται δραστηρίως κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου· ἀλλὰ ματαίως· ἡ ἦττα τῆς Καιρωνείας (338) μετέβαλε τὰ πράγματα.

Ὁ Δημοσθένης καὶ μετὰ τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων δὲν ἔπαυσε νὰ μισῇ αὐτούς· μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου (336) ἐπέτυχεν ν' ἀποστατήσουν αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος καταστρέψας τὰς Θήβας ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους, τὸν ὁποῖον μόλις κατώρθωσε νὰ σώσῃ ὁ Μακεδονίζων ῥήτωρ Δημάδης.

Βραδύτερον (324 π. Χ.) κατηγορηθεὶς ὅτι ἔλαβε χρήματα παρὰ τοῦ Ἀρπάλου, ταμίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φυγόντος ἐκ Μ. Ἀσίας μετὰ πολλῶν χρημάτων εἰς Ἀθήνας, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον 50 ταλάντων· μὴ δυνάμενος δὲ νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμον τοῦτο ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν καὶ Τροίτζηνα. Καὶ ἔγραφε μὲν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον δικαιολογούμενος καὶ παρακαλῶν ν' ἀνακληθῇ, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωνε· καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (323 π. Χ.), ὅτε ἔπανε-

στάτησαν κατὰ τῶν Μακεδόνων τὸ Ἄργος, ἢ Κόρινθος καὶ αἱ Ἀθήναι, ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ δήμου.

Δὲν ἔμεινεν ὁμοῦς πολὺν χρόνον εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι ἡ πόλις ἐκυριεύθη (322) ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Μακεδονίας Ἀντίπατρος ἀπήτησε τὴν παράδοσίν του. Ἐφυγε λοιπὸν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἵνα μὴ συλληφθῆ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρία (νῦν Πόροφ) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐπειδὴ δὲ θὰ ἀπέσπων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀντιπάτρου, ἔπιε δηλητήριον τὸ ὁποῖον ἔφερε μαζί του ἐντὸς καλάμου ἢ δακτυλίου καὶ ἀπέθανεν ἀποφυγὼν τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν του εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 322 π. Χ. Τέκνα δὲν ἀφῆκε, διότι ἡ μόνη κόρη τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε εἶχεν ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ (336 π. Χ.). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημοσθένους ἐσχάθη καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀθηναίων, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισεν ὁ ὀήτωρ μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματός του καὶ μὲ ὄλην τὴν δραστηριότητα τῆς ψυχῆς του.

Οἱ Ἀθηναῖοι τιμῶντες τὴν φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρός 42 ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἔστησαν χαλκοῦν αὐτοῦ ἀνδριάντα εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου ἐπέγραψαν τὸ πολυθρόνητον ἐπίγραμμα :

«Εἵπερ ἴσην ὁώμην γνώμη, Δημοσθένης, εἶχες,
οὔποτ' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἄρης Μακεδόν».

2. Ὁ Δημοσθένης ὡς ῥήτωρ καὶ πολιτικός. Ἡ δίκη κατὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Δημοσθένους ἐχορησίμειυσεν εἰς αὐτὸν ὡς ῥητορικὴ προπαιδεία. Ἡ προπαρασκευὴ τῆς δίκης διήρκεσε 2—3 ἔτη κατὰ τὰ ὁποῖα συνεχῶς ἐμελέτα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἐμπείρου διδασκάλου τοῦ Ἰσαίου· οὕτω ἀπέκτησε γνώσεις πλείστας καὶ ἐξησχέθη σοβαρῶς εἰς τὴν ῥητορικὴν. Ἐγνώρισε ὅλους τοὺς πρὸ αὐτοῦ ῥήτορας καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὅ,τι συνεφώνει μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του.

Ἀλλὰ καὶ τὰ φυσικά του ἐλαττώματα⁽¹⁾ κατώρθωσε νὰ

(1) Ἐλαττώματα αὐτοῦ ἦσαν: ἀσθενικὸν σῶμα, ἀσχημοὶ κινήσεις τοῦ σώματος καὶ ἰδίως τοῦ ἐνὸς τῶν ὤμων, ἀσάφεια καὶ τραυλότης τῆς γλώσσης, ἀσθενὴς φωνή, ἐταράσσεται εὐκόλως πρὸ τοῦ θυροῦβου, δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαγγεῖλη ἀπνευστί μακρὰς περιόδους, κτλ.

ὑπερνικήσῃ μὲ τὴν ἐπίτονον ἄσκησιν καὶ φιλοπονίαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει αὐτὸν καθ' ὅλον του τὸν βίον.

Μὲ πολλὰ λοιπὸν ἐφόδια παρουσιάσθη ὡς λογογράφος. Ἄλλὰ καὶ ὡς τοιοῦτος δὲν ἔπαυσε τὴν εἰς τὴν ῥητορικὴν σοβαρὰν ἄσκησιν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε ὅλα τὰ μέσα τῆς ῥητορικῆς τέχνης καὶ ἔγινεν ἡ κορυφὴ τῶν ῥητόρων πάντων τῶν ἔθνων καὶ πάντων τῶν αἰώνων. Χαρακτηριστικὰ λοιπὸν τοῦ Δημοσθένους εἶναι: ἡ σαφήνεια περὶ τὴν ἔκθεσιν, ἡ ἀφθονία τῶν ἰδεῶν, ἡ τέχνη νὰ συνδέῃ ταύτας ὡς ἄλλοις εἰς πειστικὰς ἀποδείξεις, ἡ εὐστροφὸς διαλεκτικὴ δεινότης εἰσδύουσα εἰς τὰ γεγονότα, ἡ εὐρεσις ζωντανῶν ἐκφράσεων, τὸ σφοδρὸν πάθος τὸ ὁποῖον ἐνωμένον μὲ τὴν φλόγα τῆς φιλοπατρίας ἔδιδε ζοὴν εἰς τὸν λόγον του καὶ ἐχρωμάτιζε τὴν ἐπιχειρηματολογίαν του, τέλος ὁ ὀρθὸς λόγος, ὁ ὁποῖος ὠδήγει αὐτὸν ἵνα βλέπῃ τὰ πράγματα καθαρὰ. Μὲ τοιαῦτα χαρίσματα καὶ μὲ τὴν ὑπέροχον ῥητορικὴν εὐγλωττίαν του εἰσῆλθεν ὁ Δημοσθένης εἰς τὴν πολιτικὴν ζοὴν ἔχων διαμορφωμένας πλέον τὰς γραμμὰς τῆς πολιτικῆς του.

Ὁ Δημοσθένης ὡς πολιτικὸς ἦτο ἄμεμπτος καὶ ἐνθουσιώδης. Ἐγνώριζε τὴν τέχνην νὰ ἀναλύῃ καὶ ἐκτιμᾷ τὰ γεγονότα καὶ νὰ προβλέπῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Εἶχε συλλάβει πολιτικὸν ἰδεῶδες σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠγωνίσθη πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του. Διέκρινεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀπὸ βορρᾶ ἐπερχομένην θύελλαν καὶ διὰ τοῦτο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐτάχθη ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ἄρχουσαν τότε ὑπὸ τὸν Εὐβούλον πολιτικὴν μερίδα. Ὁ Εὐβούλος ἦτο μὲν καλὸς οἰκονομολόγος, ἀλλὰ δὲν ἠθέλε νὰ κατανοήσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Ἐπεξήτει τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ ἀδιαφορῶν διὰ τὸ μέλλον, ἀδιαφορῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεως. Ἀπεκοίμιζε τὸν λαὸν μὲ ἀπατηλὰς ἐλπίδας ὅτι δὲν κινδυνεύει καὶ ὀλοταχῶς ὠδήγει αὐτὸν εἰς τὴν Μακεδονικὴν δουλείαν. Τοῦναντίον ὁ Δημοσθένης ἀντελήφθη καλῶς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν καὶ διεκλήρυσεν ὅτι ἡ ὄψις πρὸς τὸν Φίλιππον ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἐπῆρετε ἡ πόλις νὰ οργανωθῇ στρατιωτικῶς καὶ ὄχι νὰ δαπανᾷ τὰ περισσεύματα τοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς θεωρικά. Ἄλλὰ ὁ καταπονηθεὶς εἰς τὸν συμμαχικὸν πόλεμον Ἀθηναϊκὸς λαὸς προετίμα τὴν ἡσυχίαν, τὰς τέρφεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις. Ὅθεν τὸ ἔργον τοῦ Δημοσθένους ὡς πολι-

τικού ἦτο δυσκολώτατον. Μόλις δὲ τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰσηκούσθη, ἀλλ' ἦτο πολὺ ἀργά. Καὶ τοῦτο ὅμως κέρδος ἦτο διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν· δὲν παρητήθη ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς τῶν ἰδανικῶν τῆς πόλεως, δὲν ἐταπεινώθη, ἀλλὰ ἔπεσεν ἀφοῦ γενναίως ἠγωνίσθη.

3. Λόγοι τοῦ Δημοσθένους. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους διεσώθησαν 60· ἐξ αὐτῶν 16 εἶναι *συμβουλευτικοὶ* ἢ *δημηγορίαι*, ἀπαγγελθέντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, 42 *δικανικοὶ* καὶ 2 *ἐπιδεικτικοὶ*. Ἐκ δὲ τῶν δικανικῶν του λόγων 7 εἶναι *δημόσιοι*, ἀπαγγελθέντες εἰς δημοσίας δίκας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότατος εἶναι ὁ *περὶ στεφάνου*, καὶ 35 *ιδιωτικοὶ*, ἀπαγγελθέντες εἰς ἰδιωτικὰς δίκας.

Τοὺς πλείστους τῶν λόγων του ὁ Δημοσθένης ἐδημοσίευσεν μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπιμελέστατα ἐπεξεργάζετο αὐτοὺς καὶ διώρθωνεν εἰς τὸ λεκτικὸν πρὸ πάντων καὶ εἰς τὴν εὐρυθμίαν τοῦ λόγου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α'

Ὁ Φίλιππος ἀναβὰς (359) εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας καὶ καταβαλὼν εἰς ὀλίγον χρόνον τοὺς ἀνταπαιτητὰς τοῦ θρόνου καὶ τοὺς γείτονάς του Παίονας καὶ Ἰλλυριοὺς ἐξήτησε διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον· αὕτη ὅμως ἔφερεν αὐτὸν ἀναγκαστικῶς εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, διότι εἰς τὰ παρόγια τῆς Μακεδονίας εἶχον οὗτοι πολλὰς κτήσεις καὶ συμμάχους. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἰσχυροὶ ἀντίπαλοι, ὁ Φίλιππος ἐπεχείρησε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σχεδίων του μὲ ὑπομονὴν ἀναμένων καταλήλους εὐκαιρίας· ἡ βία, ἡ διπλωματία, ἡ πονηρία καὶ τὰ χορήματα ἦσαν τὰ μέσα τοῦ Φιλίππου μὲ τὰ ὁποῖα κατώρθωσε ὄχι μόνον τὴν διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον νὰ ἐπιτύχη ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας.

Κατ' ἀρχὰς κατέλαβε τὴν Ἀμφίπολιν (357) καὶ κατὰ σειρὰν ἔπειτα τὴν Πύδναν (357), τὴν Ποτεΐδειαν (356) καὶ τὴν Μεθώνην (353) τελευταίαν κτήσεις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Μετὰ τὰς ἐπιτυχίας του ταύτας ἔρχεται εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὅπου ἔφερον αὐτὸν ὁ ἱερὸς πόλεμος καὶ αἱ ἐμφύλιοι ἔριδες τῶν Θεσσαλῶν, καταλαμβάνει τὰς Φερὰς καὶ τὰς Παγασάς, ὁπόθεν ἀπειλεῖ τὴν Εὐβοίαν, τὸν προμαχῶνα τῆς Ἀττικῆς. Ἀπὸ τὰς Παγασάς ἐπιχειρεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς Φωκίδα διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλ' ἐσταμάτησε, διότι ἐγκαίρως ἔσπευσαν εἰς τὰ στενὰ οἱ Ἀθηναῖοι (352). Ἀποτυχὼν εἰς τὰς Θερμοπύλας ἔρχεται εἰς τὴν Θράκην· αἱ διχόνοιαί τῶν κληρονόμων τοῦ Κόττος ἦσαν εὐκαιρία ἰκανὴ διὰ νὰ ἐπεκταθῇ πρὸς τὰ ἑκεῖ· πράγματι ἔγινε κύριος ἀπόλυτος τῶν χωρῶν ἐκείνων καὶ προχωρήσας περισσότερον πολιορκεῖ καὶ καταλαμβάνει τὸ Ἡραῖον τεῖχος ἐπὶ τῆς Προποντίδος, σπουδαιοτάτην θέσιν πρὸς παρενόχλησιν τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατεχομένης Θρακικῆς Χερσονήσου. Τοῦτο ἐτάραξε τοὺς Ἀθηναίους διότι θὰ ἐκινδύνευε τὸ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐμπόριόν των, ἰδίως τοῦ σίτου καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἀποστολὴν στόλου καὶ στρατοῦ καὶ τὴν εἰσπραξίν φόρου 60 ταλάντων. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἠσθένησεν ὁ Φίλιππος καὶ διεδόθη ὅτι ἀπέθανεν.

Οἱ Ἀθηναῖοι εὐχαριστηθέντες μὲ τὴν διάδοσιν αὐτὴν ἐγκατέλιπον τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἐκστρατείαν.

Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν ἀπὸ τοῦ 357, ὅτε κατέλαβεν ὁ Φίλιππος τὴν Πύδναν, ἐδρίσκοντο εἰς πόλεμον μετ' αὐτοῦ. Πάντες ἀνεγνώριζον τὸν κίνδυνον· πάντες ἀνεγνώριζον ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀμυνθοῦν καὶ πολλάκις ἐγίνοντο ἐπ' αὐτοῦ συζητήσεις χωρὶς σπουδαῖον ἀποτέλεσμα· διαρκεῖς ἀναβολαὶ ἢ ἀνεπαρκῆ μέτρα ἦσαν αἱ πράξεις των. Μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου ἔτους (351) ἐτέθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐκστρατείας. Τότε ὁ Δημοσθένης ἐξήγησε τὸν λόγον πρὸ τῶν ἄλλων ῥητόρων, ἃν καὶ ἦτο νεώτερος αὐτῶν (32 ἐτῶν), καὶ ἀπήγγειλε τὸν Α' κατὰ Φιλίππου λόγον του (τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 351 π.Χ.), ἵνα προτείνῃ νέον σχέδιον δράσεως, ἀπλοῦν, πρακτικὸν καὶ ἀποτελεσματικόν, προτρέψῃ τοὺς πατριώτας του εἰς δραστηριότητα καὶ καταγγείλῃ τὰς προθέσεις τοῦ ἐχθροῦ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β΄

Ὁ ἀπὸ τοῦ 357 π. Χ. μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Φιλίππου διεξαγόμενος πόλεμος εἶχε φέρει εἰς δύσκολον θέσιν ἀμφότερα τὰ ἀντίπαλα μέρη, διότι καὶ τῶν Ἀθηναίων τὸ ἐμπόριον ἐξημιούτο σημαντικῶς καὶ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἔπασχον δεινῶς ὑπὸ τῶν ὑπερτέρων κατὰ θάλασσαν Ἀθηναίων. Ἐπόθησαν λοιπὸν καὶ τὰ δύο μέρη τὴν εἰρήνην, ἣ ὁποία καὶ ἐγένετο τὸ 346 π. Χ.

Ἡ εἰρήνη αὕτη, ἣ ὁποία ἀπὸ τοῦ Φιλοκράτους ἐκλήθη Φιλοκρατεῖος, καίτοι εἶχεν ὑπεβάλει τοὺς Ἀθηναίους εἰς σκληρὰς θυσίας ὑπεστηρίχθη καὶ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, διότι ὁ φιλόπατρις ῥήτωρ ἐφοβήθη μήπως ὁ Φίλιππος, κύριος πλέον τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκῶν, κηρύξῃ ἱερὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, μετὰ τὴν πρόφασιν ὅτι ἐδέχθησαν τοὺς φυγάδας Φωκεῖς, καὶ οὕτω ἔχουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ πολεμήσουν ἐναντίον ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν εἰρήνην ταύτην ἐθεώρει ὁ Φίλιππος ὡς ἀνακωχὴν κατὰ τὸν ἄλλο δὲ διὰ τὴν ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σχεδίων του ἦτο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἀπέναντι τῶν κατακτητικῶν τούτων σχεδίων τοῦ Φιλίππου δύο τινὰ εἶχον νὰ πράξουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἢ νὰ δεχθοῦν τὴν ὀριστικὴν ὑποταγὴν εἰς αὐτὸν ἢ νὰ ἀντισταθοῦν ἐνόπλιως κατ' αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐκστομίσῃ· διὰ τὸ δεύτερον δὲ ὁ Δημοσθένης συνεβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ θεωρήσουν καὶ αὐτοὶ τὴν εἰρήνην ὡς ἀνακωχὴν καὶ νὰ παρασκευασθοῦν δραστηρίως καὶ ἐπὶ μακρὸν διὰ τὴν μέλλουσαν πρὸς τὸν Φίλιππον ρῆξιν. Παρὰ τὴν εἰρήνην λοιπὸν ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν Ἀθηναίων ἦτο ὀξύς. Ἀφορμὴ δὲ νὰ ἐκδηλωθῇ ζῳηρότατος ἔδωσαν οἱ Πελοποννήσιοι.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Ἀρχάδες καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς Σπάρτης, ἣ ὁποία ἐπεδίωκε τὴν ἡγεμονίαν ὅλης τῆς χερσονήσου, ἐζήτησαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ἀθηναίων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποσπάσουν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μετὰ τῆς Σπάρτης συμμαχίας, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Φίλιπ-

πον, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχθη νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἐπέστειλε λοιπὸν ἀμέσως μισθοφόρους καὶ χρήματα μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ καὶ ὁ ἴδιος μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τοῦτο ἀποστέλλουν ἀμέσως πρεσβείαν εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ τὸν Δημοσθένην, ἵνα ἀντιδράσῃ κατὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνεργειῶν τοῦ Φιλίππου καὶ προφυλάξῃ τοὺς Πελοποννησίους ἀπὸ τὸν πανοῦργον Μακεδόνα. Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους καὶ τῶν λοιπῶν πρέσβων ἐνεποίησαν μὲν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύνατο νὰ παραιτηθῶν τῆς μετὰ τῆς Σπάρτης συμμαχίας, ἣ ὁποία ἦτο μὲν ἀπαραίτητος δι' αὐτοὺς εἰς τὴν δύσκολον ταύτην περίστασιν ἀλλὰ διέθετε δυσμενῶς ἀπέναντι αὐτῶν τὰς Πελοποννησιακὰς πόλεις.

Ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς διὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας τῶν συμμαχῶν τοῦ Ἀθηναίων καὶ διὰ τὴν γλῶσσαν τῶν πρέσβων, οἱ ὁποῖοι παρουσίαζον αὐτὸν εἰς τοὺς Πελοποννησίους ὡς ἐχθρὸν τῆς Ἑλλάδος, πέμπει πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας ἵνα διαμαρτυρηθῇ εἰς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὰ ἀνωτέρω. Εἰς τὴν διαμαρτυρίαν ταύτην προκειμένου ν' ἀπαντήσουν οἱ Ἀθηναῖοι συνήλθον εἰς ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης καὶ ἀπήγγειλε τὸν Β. κατὰ Φιλίππου (344-3 ἐπὶ ἄρχοντος Λυκίσκου), ἵνα ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του περὶ τοῦ τί πρέπει ν' ἀπαντήσουν εἰς τὸν Φίλιππον.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α΄.

Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προτίθεται, ὧ ἄν. 1
 δρες Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχῶν ἄν ἕως οἱ πλείστοι τῶν εἰω-
 θότων γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ
 τούτων βηθέντων, ἡσυχίαν ἄν ἤγρον, εἰ δὲ μή, τότε ἄν καὶ
 τὸς ἐπειρώμεν ἃ γιγνώσκω λέγειν· ἐπειδὴ δ' ὑπὲρ ὧν πολ-
 λάκις εἰρήκασιν οὔτοι πρότερον συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν,
 ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστάς εἰκότως ἄν συγγνώμης τυγχά-
 νειν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δέονθ' οὔτοι
 συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἄν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλεύεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς 2
 παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ. ὃ γὰρ
 ἔστι χεῖριστον αὐτῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, τοῦτο
 πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἔστι τοῦτο; ὅτι
 οὐδὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν κα-
 κῶς τὰ πράγματ' ἔχει· ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ' ἃ προσήκε πρατ-
 τόντων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἄν ἐλπίς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

Ἐπειτ' ἐνθυμητέον καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι καὶ τοῖς 3
 εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἡλίκιην ποτ' ἐχόντων δύ-
 ναμιν Λακεδαιμονίων, ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς, ὡς καλῶς καὶ
 προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε τῆς πόλεως, ἀλλ'
 ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. τί-
 νος οὖν εἵνεκα ταῦτα λέγω; ἴν' ἴδῃτ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
 καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἔστι φοβε-
 ρόν, οὔτ', ἄν ὀλιγορῆτε, τοιοῦτον οἶον ἄν ὑμεῖς βούλοισθε,
 παραδείγμασι χρώμενοι τῇ τότε βῶμῃ τῶν Λακεδαιμονίων,

ἤς ἐκρατεῖτ' ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὕβρει τούτου, δι' ἣν ταραττόμεθ' ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν ὧν ἐχρήην.

- 4 Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἶεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντ' ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἶεται, λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι εἴχομεν ποθ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν καὶ Μεθώνην καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον κύκλῳ, καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἐθνῶν αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερ' ὑπῆρχε, καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως ἢ
- 5 ⁵ κείνῳ. εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστὶν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοσαύτ' ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν ὧν νυνὶ πεποιθήκειν ἔπραξεν, οὐδὲ τοσαύτην ἐκτίησάτ' ἂν δύναμιν. ἀλλ' εἶδεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκείνος, ὅτι ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα τὰ χωρὶ' ἄθλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμε-
- 6 λούντων. καὶ γάρ τοι ταύτη χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν ὡς ἂν ἐλών τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος· καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῦτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὀρώσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἂ χρή.
- 7 Ἄν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδήπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει, πᾶσαν ἀφείδς τὴν εἰρωνεῖαν ἔτοιμος πράττειν ὑπάρξει, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εισφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, — συνελόντι δ' ἀπλῶς, ἂν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι, καὶ παύσησθ' αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν,

καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομεισθ', ἂν θεὸς θέλῃ, καὶ τὰ κατερ-
ραθυμημένα πάλιν ἀναλήψεσθε, κάκεινον τιμωρήσεσθε.

Μὴ γὰρ ὡς θεῶ νομίζεται ἐκείνῳ τὰ παρόντα πεπηγέσθαι 8
πράγματ' ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκείνον καὶ δέδιεν, ὡς
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάντων νῦν δοκούντων
οἰκείως ἔχειν· καὶ ἅπανθ' ὅσα περ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ἀνθρώ-
ποις ἐνι, ταῦτα καὶ τοῖς μετ' ἐκείνου χρὴ νομίζειν ἐνεῖναι.
κατέπτηχε μέντοι πάντα ταῦτα νῦν, οὐκ ἔχοντ' ἀποστροφῆν
διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ βραθυμίαν· ἦν ἀποθέσθαι
φημί δεῖν ἤδη.

Ὅρατε γάρ, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἱ προελή- 9
λυθ' ἀσελγείας ἀνθρώπος, ὅς οὐδ' αἴρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ
πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερη-
φάνους, ὡς φασὶ, λέγει, καὶ οὐχ οἷός ἐστιν ἔχων ἃ κατέ-
στραπται μένειν ἐπὶ τούτων, ἀλλ' αἰεὶ τι προσπεριβάλλεται
καὶ κύκλῳ πανταχῆ μέλλοντας ἡμᾶς καὶ καθημένους περι-
στοιχίζεται.

Πότε οὖν, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πέθ' ἃ χρὴ πράξετε; ἐπει- 10
δὲν τί γένηται; ἐπειδὴν νῆ Δί' ἀνάγκη τις ἦ. νῦν δὲ τί χρὴ
τὰ γιγνόμεν' ἠγείσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τοῖς ἐλευθέροις
μεγίστην ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην εἶναι.
ἢ βούλεσθ', εἰπέ μοι, περιόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι, «λέγε-
ταί τι καινόν;» γένοιτο γὰρ ἂν τι καινότερον ἢ Μακεδῶν
ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν;
«τέθνηκε Φίλιππος;» «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ.» τί 11
δ' ὑμῖν διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς
ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς πρά-
γμασι τὸν νοῦν· οὐδὲ γὰρ οὕτως περὰ τὴν αὐτοῦ βίωσιν το-
σοῦτον ἐπηύξεται, ὅσον γὰρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν. καίτοι 12
καὶ τοῦτο· εἴ τι πάθῃ καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν, ἢ περ αἰεὶ βέλ-
τιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ τοῦτ' ἐξεργά-
σαιτο, ἴσθ' ὅτι πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι

τεταραγμένοις ἐπιστάντες, ὅπως βούλεσθε, διοικήσαιοθε, ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν δέξασθαι δύναισθ' ἄν, ἀπηρτημένοι καὶ ταῖς παρσκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις.

- 13 Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν ἅπαντας ἐτοίμως, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς, ἣν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ἡμᾶς οἴομαι, καὶ τὸ πλῆθος ἔσον, καὶ πόρους οὔσινων χρημάτων, καὶ τὰλλ' ὡς ἂν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεὶς ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, το-
- 14 σοῦτον. ἐπειδὴν ἅπαντ' ἀκούσητε, κρίνατε, μὴ πρότερον προλαμβάνετε· μὴδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δεκῶ τι καὶνὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πράγματα ἠγείσθω. οὐ γὰρ οἱ «ταχὺ» καὶ «τῆμερον» εἰπόντες μάλιστα εἰς δέον λέγουσιν (οὐ γὰρ ἂν τά γ' ἤδη γεγενημένα τῇ νυνὶ βοηθεῖα κω-
- 15 λῦσαι δυνηθεῖμεν), ἀλλ' ὅς ἂν δείξη, τίς πορισθεῖσα παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν διαμειναι δυνησεται, ἕως ἂν ἡ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν, μὴ κωλύων, εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεται τι. ἢ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη, τὸ δὲ πρᾶγμ' ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει· κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.

- 16 Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πεντήκοντα παρασκευάσασθαι φημι δεῖν, εἰτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν, ὡς, ἐάν τι δέη, πλευστέον εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶειν. πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἱππέων ἱππαγωγούς τριήρεις καὶ πλοῖ' ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς ἐξαίφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας χώρας αὐτοῦ στρατείας εἰς Πύλας καὶ Χερρόνησον καὶ Ὀλυθον καὶ ὅποι βούλεται· δεῖ γὰρ ἐκείνῳ τοῦτ' ἐν τῇ γνώμῃ παραστῆσαι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν,

ὥσπερ εἰς Εὐβρίαν καὶ πρότερόν ποτέ φαίνε εἰς Ἀλίαντον
καὶ τὰ τελευταῖα πρόην εἰς Πύλας, ὥσως ἂν ὀρμήσαιτε. —
οὗτοι παντελῶς, οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' ἂν τοῦτο, ὡς ἔγωγέ 18
φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητόν ἐστιν— ἴν' ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδὼς
εὐτρεπεῖς ὑμᾶς (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς· εἰσι γάρ, εἰσὶν οἱ πάντ'
ἐξαγγέλλοντες ἐκείνῳ παρ' ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ θεόν-
τος) ἡσυχίαν ἔχη, ἢ παριδῶν ταῦτ' ἀφύλακτος ληφθῆ, μὴ
δενδρῶ ὄντος ἐμποδῶν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν
ἐνδῶ καιρόν.

Ταῦτα μὲν ἐστίν, ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημί δεῖν καὶ παρε- 19
σκευάσθαι προσήκειν οἴσμαι· πρὸ δὲ τούτων δύναμίν τιν', ὧ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημί προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς, ἢ συνεχῶς
πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκείνον ποιήσει. μὴ μοι μυρίους μῆδὲ
δισμυρίους ξένους, μῆδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις,
ἀλλ' ἢ τῆς πύλεως ἔσται, κἂν ὑμεῖς ἓνα κἂν πλείους κἂν τὸν
δεῖνα κἂν ὄντιναῦν χειροτονήσῃτε στρατηγόν, τούτῳ πείσε-
ται καὶ ἀκολουθήσει. καὶ τροφήν ταύτῃ πορίσαι κελεύω.

Ἔσται δ' αὕτη τίς ἡ δύναμις καὶ πόσις, καὶ πόθεν τὴν 20
τροφὴν ἔξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσει ποιεῖν; ἐγὼ φράσω,
καθ' ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρὶς. ξένους μὲν λέγω— καὶ
ὅπως μὴ ποιήσῃτ' ὃ πολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν· πάντ' ἐλάττω
νομίζοντες εἶναι τοῦ θεόντος, καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφί-
σμασιν αἰρούμενοι, ἐπὶ τῷ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε·
ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαντες καὶ πορίσαντες τούτοις προσίθητε,
ἂν ἐλάττω φαίνηται. λέγω δὴ τοὺς πάντας στρατιώτας 21
δισχιλίους, τούτων δ' Ἀθηναίους φημί δεῖν εἶναι πεντακο-
σίους, ἐξ ἧς ἂν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῆ, χρό-
νον τακτὸν στρατευομένους, μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν
δοκῆ καλῶς ἔχειν, ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις· τοὺς δ' ἄλλους
ξένους εἶναι κελεύω. καὶ μετὰ τούτων ἑπτάς διακοσίους, καὶ
τούτων πενήκοντ' Ἀθηναίους τοῦλάχιστον, ὥσπερ τοὺς πε-
ζοὺς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἵππαγωγούς

- 22 τούτοις, εἶεν· τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας τριήρεις δέκα· δεῖ γάρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ ταχειῶν τριήρων ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέῃ. πέθειν δὴ τούτοις ἡ τροφή γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ δείξω, ἐπειδάν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν εἶμαι τὴν δύναμιν καὶ πολίτας τοὺς συστρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω.
- 23 Τοσαύτην μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἔνι νῦν ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῃ παραταξομένην, ἀλλὰ ληστεύειν ἀνάγκη καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ πολέμου χρῆσθαι τὴν πρώτην· οὐ τοίνυν ὑπέρογκον αὐτὴν (οὐ γὰρ ἔστι μισθὸς οὐδὲ τροφή), οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὗ Πολύστρατος ἡγεῖτο καὶ Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας καὶ
- 24 ἄλλοι τινές, καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρατεύεσθαι· καὶ εἰδ' ἀκούων· ὅτι Λακεδαιμονίους παραταττόμενοι μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων. ἐξ οὗ δ' αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δ' ἐχθροὶ μείζους τοῦ δέοντος γεγόνασιν. καὶ παρακύψαντ' ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον, πρὸς Ἀρτάβαζον καὶ πανταχοῦ μᾶλλον εἴχεται πλέοντα, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀκολουθεῖ, εἰκότως· οὐ γὰρ ἔστιν ἄρχειν μὴ διδόντα μισθόν.
- 25 Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατιώτας οἰκείους ὡσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακαταστήσαντας· ἐπεὶ νῦν γε γέλωσ ἔσθ' ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασιν. εἰ γὰρ ἔροιτό τις ὑμᾶς, «εἰρήνην ἄγετ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι;» «μὰ Δί' οὐχ ἡμεῖς γ'», εἴποιτ' ἄν, «ἀλλὰ Φιλίππῳ
- 26 πολεμοῦμεν». οὐκ ἐχειροτονεῖτε δ' ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα ταξιάρχους καὶ στρατηγούς καὶ φυλάρχους καὶ ἱπάρχους δύο; τί οὖν οὗτοι ποιοῦσιν; πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν ἂν ἐκπέμψητ' ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν ὑμῖν·

μετὰ τῶν ἱεροποιῶν· ὡσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλί-
 νους, εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς
 φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον. οὐ γὰρ ἐχρῆν, ὡ ἄνδρες
 Ἕλληνας, ταξιάρχους παρ' ὑμῶν, ἵππαρχον παρ' ὑμῶν, ἄρ-
 χοντας οἰκείους εἶναι, ἢ ἢν ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως ἡ δύνα-
 μεις; ἀλλ' εἰς μὲν Λῆμμον τὸν πρὸ ὑμῶν ἵππαρχον δεῖ πλεῖν,
 τῶν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων Μενέ-
 λαον ἵππαρχεῖν. καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμενος ταῦτα λέγω,
 ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτονημένον εἶναι τοῦτον, ὅστις ἂν ἦ.

Ἴσως δὲ ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἠγείσθε λέγεσθαι, τὸ δὲ τῶν 28
 χρημάτων, πόσα καὶ πόθεν ἔσται, μάλιστα ποθεῖτ' ἀκοῦσθαι.
 τοῦτο δὲ καὶ περαίνω. γρήματα τοίνυν· ἔστι μὲν ἡ τροφή,
 σιτηρέσιον μόνον, τῇ δυνάμει ταύτῃ τάλαντ' ἐνενήκοντα καὶ
 μικρόν τι πρὸς, δέκα μὲν ναυσὶ ταχείαις τετταράκοντα τά-
 λαντα, εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἐκάστου, στρα-
 τιώταις δὲ δισχιλίαις τοσαῦθ' ἕτερα, ἵνα δέκα τοῦ μηνὸς ὁ
 στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνῃ, τοῖς δ' ἵππεσιν
 διακοσίοις οὖσιν, ἔαν τριάκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ
 τοῦ μηνός, δώδεκα τάλαντα. εἰ δὲ τις οἶεται μικρὰν ἀφορμὴν 29
 εἶναι, σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν, οὐκ ὀρθῶς
 ἔγνωκεν· ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς ὅτι, τοῦτ' ἂν γένηται, προσ-
 ποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ στράτευμ' ἀπὸ τοῦ πολέμου, οὐδένα
 τῶν Ἑλλήνων ἀδικεῖν οὐδὲ τῶν συμμαχῶν, ὥστ' ἔχειν μι-
 σθὸν ἐντελεῖ. ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντῆς πάσχειν ὀτιοῦν ἔτοι-
 μος, ἔαν μὴ ταῦθ' οὕτως ἔχῃ. πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρη-
 μάτων, ἃ πρὸ ὑμῶν κελεύω γενέσθαι; τοῦτ' ἤδη λέξω.

ΠΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

Ἄ μὲν ἡμεῖς, ὡ ἄνδρες Ἕλληνας, δεδυνήμεθ' εὑρεῖν 30
 ταῦτ' ἐστίν· ἐπειδὴν δ' ἐπιχειροτονήτε τὰς γνώμας, ἂν ὑμῖν
 ἀρέσκῃ, χειροτονήσετε, ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ
 ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμήτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.

- 31 Δοκείτε δέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὄλης τῆς παρασκευῆς βουλευσασθαι, εἰ τὸν τόπον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμεῖτε, ἐνθυμηθεῖγτε καὶ λογίσαισθ' ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος, καὶ φυλάξας τοὺς ἐτησίας ἢ τὸν χειμῶν' ἐπιχειρεῖ, ἤνικ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυνάμεθ'
- 32 ἐκεῖσ' ἀφικέσθαι. δεῖ τοίνυν ταῦτ' ἐνθυμουμένους μὴ βοηθεῖαις πολεμεῖν (ὕστεριούμεν γὰρ ἀπάντων), ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυνάμει. ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει Λήμνῳ καὶ Θάσῳ καὶ Σκιαθῶ καὶ ταῖς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ νήσοις, ἐν αἷς καὶ λιμένες καὶ σίτος καὶ ἄχρη στρατεύματι πάνθ' ὑπάρχει· τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῇ γενέσθαι βράδιον καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές, πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι βράδιως ἔσται.
- 33 Ἄ μὲν οὖν χρήσεται καὶ πότε τῇ δυνάμει παρὰ τὸν καιρὸν ὁ τούτων κύριος καταστάς ὑφ' ὑμῶν βουλευσεται; ἃ δ' ὑπάρξει δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἔγω γέγραφα. ἂν ταῦτ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πορίσητε, τὰ χρήματα πρῶτον ἃ λέγω, εἶτα καὶ ἄλλα παρασκευάσαντες, τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας, ἐντελῇ πᾶσαν τὴν δύναμιν νόμῳ κατακλείσγητ' ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισταὶ γιγνόμενοι, τῶν δὲ πράξεων πρὸς τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητούντες, παύσεσθ' αἰεὶ περὶ τῶν αὐ-
- 34 τῶν βουλευόμενοι καὶ πλέον οὐδὲν ποιούντες. καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ πρῶτον μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μέγιστον τῶν ἐκείνου πόρων ἀφαιρήσεσθε. ἔστι δ' οὗτος τίς; ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν πολεμεῖ συμμάχων, ἄγων καὶ φέρων τοὺς πλείοντας τὴν θάλατταν.

Ἐπειτα τί πρὸς τούτῳ; τοῦ πάσχειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε, οὐχ ὡσπερ τὸν παρελθόντα χρόνον εἰς Λήμνον καὶ Ἴμβρον ἐμβαλὼν αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους ὄχετ'

ἔχων, πρὸς τῷ Γεραιστῷ τὰ πλοῖα συλλαβῶν ἀμύθητα χρήματ' ἐξέλεξε, τὰ τελευταῖ' εἰς Μαραθῶν' ἀπέβη καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη, ὑμεῖς δ' οὔτε ταῦτα δύνασθε κωλύειν οὔτ' εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προθῆσθε, βοηθεῖν.

Καίτοι τί δή ποτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε τὴν 35 μὲν τῶν Παναθηναίων ἑορτὴν καὶ τὴν τῶν Διονυσίων αἰεὶ τοῦ καθήκοντος χρόνου γίνεσθαι, ἂν τε δεινοὶ λάχωσιν ἂν τ' ἰδιῶται οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμελούμενοι, εἰς ἃ τοσαῦτ' ἀναλίσκεται χρήματα, ὅσ' οὐδ' εἰς ἓνα τῶν ἀποστόλων, καὶ τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν ὅσῃν οὐκ εἶδ' εἴ τι τῶν ἀπάντων ἔχει, τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν τῶν καιρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγασάς, τὸν εἰς Ποτειδαίαν; ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα νόμῳ τέτακται, καὶ πρόοιδεν ἕκαστος 36 ὑμῶν ἐκ πολλοῦ, τίς χορηγὸς ἢ γυμνασίαρχος τῆς φυλῆς, πότε καὶ παρὰ τοῦ καὶ τί λαβόντα τί δεῖ ποιεῖν, οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἀόριστον ἐν τούτοις ἡμέληται· ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῇ τούτου παρασκευῇ ἄτακτα, ἀδιόρθωτα, ἀόρισθ' ἅπαντα.

Τοιγαροῦν ἅμ' ἀκηκόαμέν τι καὶ τριηράρχους καθίστα 37 μὲν καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα καὶ περὶ χρημάτων πόρου σκοποῦμεν, καὶ μετὰ ταῦτ' ἐμβαίνειν τοὺς μετοίκους ἔδοξε καὶ τοὺς χωρὶς οἰκούντας, εἴτ' αὐτοὺς πάλιν, εἴτ' ἀντεμβιάζειν, εἴτ' ἐν ὅσῃ ταῦτα μέλλεται, προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν ἐκπλέωμεν· τὸν γὰρ τοῦ πράττειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν, οἱ δὲ τῶν πραγμάτων οὐ μένουσι καιροὶ τὴν ἡμετέραν βραδυτῆτα καὶ εἰρωνείαν. ἃς δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις οἴομεθ' ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἶαί τ' οὔσαι ποιεῖν ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν ἐξελέγχονται. ὁ δ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυθεν, ὥστ' ἐπιστέλλειν Ἰύβοσευσιν ἤδη τοιαύτας ἐπιστολάς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ

- 38 Τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνεγνωσμένων ἀληθῆς
 μὲν ἔστι τὰ πολλά, ὡς οὐκ ἔδει, οὐ μὲν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἡδέ'
 ἀκούειν. ἀλλ' εἰ ἰέν, ἔσ' ἂν τις ὑπερβῆ τῇ λόγῳ, ἵνα μὴ λυ-
 πήσῃ, καὶ τὰ πράγμαθ' ὑπερβήσεται, δεῖ πρὸς ἡδονὴν δημη-
 γορεῖν· εἰ δ' ἢ τῶν λόγων χάρις, ἂν ἢ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ
 ζημία γίγνεται, αἰσχρὸν ἔστι φενακίζειν ἑαυτούς, καὶ
 39 ἅπαντ' ἀναβαλλομένους, ἂν ἢ δυσχερῆ, πάντων ὑστερεῖν τῶν
 ἔργων, καὶ μηδὲ τοῦτο δύνασθαι μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς
 πολέμῳ χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ'
 αὐτοὺς ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸν αὐτὸν τρό-
 πον, ὡσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιῶσεῖε τις ἂν τὸν στρατη-
 γὸν ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς βουλευομένους,
 ἴν', ἂν ἐκείνοις δοκῆ, ταῦτα πράττηται καὶ μὴ τὰ συμβάντ'
 ἀναγκάζωνται διώκειν.
- 40 Ἵμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἅπαν-
 των ἔχοντες, τριήρεις, ὀπλίτας, ἵππέας, χρημάτων πρόσσodon,
 τούτων μὲν μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πώποτ' εἰς δέον
 τι κέχρησθε, οὐδὲν δ' ἀπολείπετε, ὡσπερ οἱ θάρβαροι πυ-
 κτεύουσιν, οὕτω πολεμεῖν Φιλίππῳ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πλη-
 γαῖς ἀεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται, κἂν ἐτέρωσε πατάξῃ τις, ἐκεῖσ'
 εἰοῖν αἱ χεῖρες· προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον οὗτ' οἶδεν
 41 οὗτ' ἐθέλει. καὶ ὑμεῖς, ἂν ἐν Χερρονήσῳ πύθησθε Φίλιππον,
 ἐκεῖσε βοθηεῖν ψηφίζεσθε, ἂν ἐν Πύλαις, ἐκεῖσε, ἂν ἄλλοθί
 που συμπαραθεῖτ' ἄνω κάτω, καὶ στρατηγεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου,
 βεβούλευσθε δ' οὐδὲν αὐτοὶ συμφέρον περὶ τοῦ πολέμου, οὐδὲ
 πρὸ τῶν πραγμάτων προσραῖτ' οὐδὲν, πρὶν ἂν ἢ γεγενημένον
 ἢ γιγνόμενόν τι πύθησθε. ταῦτα δ' ἴσως πρότερον μὲν ἐνήν-
 νων δ' ἐπ' αὐτήν ἤκει τὴν ἀκμήν, ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ.
- 42 Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομέ-
 νοις ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυρόμενος τὴν φιλοπραγμοσύνην

ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ. εἰ γὰρ ἔχων ἃ κατέστραπται καὶ προεληφεν ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε καὶ μηδὲν ἔπραττεν ἔτι, ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἂν μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν αἰσχύνην καὶ ἀνανδρίαν καὶ πάντα τὰ αἰσχιστ' ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημοσίᾳ· νῦν δ' ἐπιχειρῶν ἀεὶ τι καὶ τοῦ πλείονος δρεγόμενος ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς, εἴπερ μὴ παντάπασιν ἀπεγνώκατε.

Θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ μηδεὶς ὑμῶν μήτ' ἐνθυμεῖται μήτ' ὀργίζεται, ὄρων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγεννημένην περὶ τοῦ τιμωρῆσθαι Φιλίππον, τὴν δὲ τελευταίην οὖσαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου. ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' οὐ στήσεται, δῆλον, εἰ μὴ τις κωλύσει. εἶτα τοῦτ' ἀναμενοῦμεν; καὶ τριήρεις κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας ἂν ἀποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε καλῶς; οὐκ ἐμβησόμεθα; οὐκ ἔξιμεν αὐτοὶ μέρει γέ τι 41 στρατιωτῶν οἰκείων νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκεῖνου πλευρόμεθα; «ποῖ οὖν προσορμιούμεθ'»; » ἤρετό τις. εὐρήσει τὰ σαθρά, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἐκεῖνου πραγμάτων αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν· ἂν μέντοι καθώμεθ' οἴκοι, λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέποτε οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δεόντων.

Ὅποι μὲν γὰρ ἂν, οἶμαι, μέρος τι τῆς πόλεως συναπο- 45 σταλῆ καὶ μὴ πᾶσα, καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενὲς καὶ τὸ τῆς τύχης συναγωνίζεται· ὅποι δ' ἂν στρατηγὸν καὶ ψήφισμα κενὸν καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας ἐκπέμφητε, οὐδὲν ὑμῖν τῶν δεόντων γίγνεται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐλθροὶ καταγελῶσιν, οἱ δὲ σύμμαχοι τεθναῖσι τῷ δέει τοὺς τοιούτους ἀποστόλους. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐν' ἄνδρα δυνηθῆναί ποτε ταῦθ' ὑμῖν 46 πράξαι πάνθ' ὅσα βούλεσθε· ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι καὶ τὸν δεῖν αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖν ἔστι, τὰ δὲ πράγματ' ἐκ τούτων ἀπόλωλεν· ὅταν γὰρ ἡγγῆται μὲν ὁ στρατηγὸς ἀθλιῶν ἀπομίσθων ξένων, οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξῃ

πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι βραδίως ἐνθάδ' ὄσιν, ὑμεῖς δ' ἐξ ὧν ἂν ἀκούσῃθ' ὅ τι ἂν τύχητε ψηφίζεσθε, τί καὶ χρῆ προσδοκᾶν;

47 Πῶς οὖν ταῦτα παύσεται; ὅταν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξετε στρατιώτας καὶ μάρτυρας τῶν στρατηγουμένων καὶ δικαστὰς οἵκαδ' ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν, ὥστε μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόντας ὄραν. νῦν δ' εἰς τοῦθ' ἵκει τὰ πράγματ' αἰσχύνης, ὥστε τῶν στρατηγῶν ἕκαστος δις καὶ τρίς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ θανάτου, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς οὐδεὶς οὐδ' ἅπαξ αὐτῶν ἀγωνισσάσθαι περὶ θανάτου τολμᾷ, ἀλλὰ τῶν ἀνδραποδιστῶν καὶ λωποδυτῶν θάνατον μᾶλλον αἰροῦνται τοῦ προσήκοντος· κακούργου μὲν γὰρ ἐστὶ κριθέντ' ἀποθανεῖν, στρατηγοῦ δὲ μαχόμενον τοῖς πολεμίοις.

48 Ἡμῶν δ' οἱ μὲν περιόντες μετὰ Λακεδαιμονίων φασὶ Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν καὶ τὰς πολιτείας διασπᾶν, οἱ δ' ὡς πρόσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα, οἱ δ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζουσιν, οἱ δὲ λόγους πλάττοντες ἕκα-
49 στος περιερχόμεθα. ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νῆ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων καὶ πολλὰ τοιαῦτ' ὄνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ, τὴν τ' ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων ὄρωντα καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐπηρμένον, οὐ μέντοι μὰ Δί' οὕτω γε προαιρεῖσθαι πράττειν, ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν παρ' ἡμῖν εἰδέναί, τί μέλλει ποιεῖν ἐκεῖνος· ἀνοητότατοι γὰρ εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες.

50 Ἄλλ' ἂν ἀφέντες ταῦτ' ἐκεῖν' εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος καὶ τὰ ἡμέτερον ἡμᾶς ἀποστερεῖ καὶ χρόνον πολλὸν ὕβρισκε, καὶ ἅπανθ' ὅσα πώποτε ἠλπίσαμεν τινα πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν καθ' ἡμῶν εὐρηται, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἐστὶ, κἂν μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πολεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκασθησόμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἂν ταῦτ' εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντ' ἐσόμεθ' ἐγνωκότες καὶ λόγων ματαίων ἀπηλλαγμένοι· οὐ γὰρ ἅττα ποτ' ἔσται δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλα, ἂν μὴ προ-

σέχητε τὸν νοῦν καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητε, εὖ εἰδέναι.

Ἐγὼ μὲν οὖν οὕτ' ἄλλοτε πρόποτε πρὸς χάριν εἰλόμην λέ- 51
γειν ὅτι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν πεπεισμένος ὦ, νῦν θ' ἂ γι-
γνώσκω πάνθ' ἀπλῶς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος, πεπαρρησία-
σμαι. ἐβουλόμην δ' ἂν, ὥσπερ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὰ βέλτιστ'
ἀκούειν εἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοίσον καὶ τῷ τὰ βέλτιστ' εἰ-
πόντι· πολλῶ γὰρ ἂν ἥδιον εἶχον. νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοις οὔσι
τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅμως ἐπὶ τῷ συνοί-
σειν ὑμῖν, ἂν πράξητε, ταῦτα πεπεισθαι λέγειν αἰροῦμαι.
νικήη δ' ὅτι πᾶσιν μέλλει συνοίσειν.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β΄.

“Όταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι γίνωνται περὶ ὧν Φίλιππος πράττει καὶ βιάζεται παρὰ τὴν εἰρήνην, αἰεὶ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν λόγους καὶ δικαίους καὶ φιλανθρώπους ὄρω φαινομένους, καὶ λέγειν μὲν ἅπαντας αἰεὶ τὰ δεόντα δοκοῦντας τοὺς κατηγοροῦντας Φιλίππου, γιγνόμενον δ’ οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν δεόντων, οὐδ’ ὧν ἕνεκα ταῦτ’ ἀκούειν ἄξιον· ἀλλ’ εἰς τοῦτ’ ἤδη προηγημένα τυγχάνει πάντα τὰ πράγματα τῇ πόλει, ὡςθ’ ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον καὶ φανερώτερον ἐξελέγχη Φιλίππον καὶ τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην παραβαίνοντα καὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλησιν ἐπιβουλεύοντα, τοσούτῳ τὸ τί χρὴ ποιεῖν συμβουλεῦσαι χαλεπώτερον εἶναι.

3 Αἴτιον δὲ τούτων, ὅτι πάντας, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς πλεονεκτεῖν ζητοῦντας ἔργῳ κωλύειν καὶ πράξεσιν, οὐχὶ λόγοις δέον, πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες τούτων μὲν ἀφέσταμεν καὶ γράφειν καὶ συμβουλεύειν, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν ὀκνοῦντες, οἷα ποιεῖ δέ, ὡς δεινὰ καὶ χαλεπὰ καὶ τοιαῦτα διεξερχόμεθα· ἔπειθ’ ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ὡς μὲν ἂν εἴποιτε δικαίους λόγους καὶ λέγοντος ἄλλου συνείητε, ἄμεινον Φιλίππου παρεσκεύασθε, ὡς δὲ κωλύσαιτ’ ἂν ἐκεῖνον πράττειν ταῦτ’, ἐφ’ ὧν ἔστι νῦν, παντελῶς ἀργῶς ἔχετε.

4 Συμβαίνει δὴ πρᾶγμα ἄναγκαῖον, οἶμαι, καὶ ἴσως εἰκός· ἐν οἷς ἐκάτεροι διατρίβετε καὶ περὶ ἃ σπουδάζετε, ταῦτ’ ἄμεινον ἐκατέροις ἔχει, ἐκείνῳ μὲν αἰ πράξεις, ὑμῖν δ’ οἱ λόγοι.

5 Εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν λέγειν δικαιοτέρ’ ὑμῖν ἔφαρκαί, βῆδιον, καὶ πόνος οὐδεὶς πρόσσεσι τῷ πράγματι· εἰ δ’, ὅπως τὰ

παρόντι ἐπανορθωθήσεται, δεῖ σκοπεῖν καὶ μὴ προελθόντ' ἔτι πορρωτέρω λήσει πάνθ' ἡμᾶς μηδ' ἐπιστήσεται μέγεθος δυνάμεως, πρὸς ἣν οὐδ' ἀντᾶραι δυνησόμεθα, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος, ὅσπερ πρότερον, τοῦ βουλευέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λέγουσιν ἅπασι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν τὰ βέλτιστα καὶ τὰ σώσοντα τῶν βᾶστων καὶ τῶν ἡδίστων προαιρετέον.

Πρῶτον μὲν, εἴ τις, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θαρρεῖ, ὀρώων, ἠλικὸς ἤδη καὶ ὄσων κύριός ἐστι Φίλιππος, καὶ μηδέν' οἴεται κίνδυνον φέρειν τοῦτο τῇ πόλει μηδ' ἐφ' ὑμᾶς πάντα παρασκευάζεσθαι, θαυμάζω, καὶ δεηθῆναι πάντων ὁμοίως ὑμῶν βούλομαι τοὺς λογισμοὺς ἀκοῦσαί μου διὰ βραχέων, δι' οὓς τάναντί' ἐμοὶ παρέστηκε προσδοκᾶν καὶ δι' ὧν ἐχθρὸν ἠγούμαι Φίλιππον, ἔν' ἐάν μὲν ἐγὼ δοκῶ βέλτιον προορᾶν, ἐμοὶ πεισθῆτε, ἂν δ' εἰ θαρροῦντες καὶ πεπιστευκότες αὐτῷ, τούτοις προσθῆσθε.

Ἐγὼ τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λογίζομαι· τίνων ὁ 7 Φίλιππος κύριος πρῶτον μετὰ τὴν εἰρήνην κατέστη; Πυλῶν καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων. τί οὖν; πῶς τούτοις ἐχρήσατο; ἂ Ἰθθαίσις συμφέρει καὶ οὐχ ἂ τῇ πόλει, πράττειν προείλετο. τί δήποτε; ὅτι πρὸς πλεονεξίαν, οἶμαι, καὶ τὸ πάνθ' ὑφ' αὐτῷ ποιήσασθαι τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων, καὶ οὐχὶ πρὸς εἰρήνην οὐδ' ἡσυχίαν οὐδὲ δίκαιον οὐδέν, εἶδε 8 τοῦτ' ὀρθῶς, ὅτι τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει καὶ τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμετέροις οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο τοσοῦτον οὐδὲ ποιήσειεν, ὑφ' οὗ πεισθέντες ὑμεῖς τῆς ἰδίας ἕνεκ' ὠφελείας τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλήνων ἐκείνῳ πρόισθε, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι καὶ τὴν προσοῦσαν ἀδοξίαν τῷ πράγματι φεύγοντες καὶ πάνθ', ἂ προσήκει, προορώμενοι ὁμοίως ἐναντιώσεσθε, ἂν τι τοιοῦτον ἐπιχειρῆ πράττειν, ὥσπερ ἂν εἰ πολεμοῦντες τύχαίτε.

Τοὺς δὲ Ἰθθαίσις ἠγείτο, ὅπερ συνέδη, ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς 9 γιγνομένων τὰ λοιπὰ ἕξειν, ὅπως βούλεται, πράττειν ἑαυτὸν

καὶ οὐχ ὅπως ἀντιπράξειν καὶ διακωλύσειν, ἀλλὰ καὶ συστρα-
 τεύσειν, ἂν αὐτοὺς κελεύῃ. καὶ νῦν τοὺς Μεσσηνίους καὶ
 τοὺς Ἀργεῖους ταῦθ' ὑπειληφώς εὖ ποιεῖ. ὃ καὶ μέγιστόν
 10 ἐστὶ καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· κέκρισθε
 γὰρ ἐκ τούτων τῶν ἔργων μόνοι τῶν πάντων μηδεὶς ἂν κέρ-
 δους τὰ κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων προσέσθαι, μηδ' ἀνταλ-
 λάξασθαι μηδεμιᾶς χάριτος μηδ' ὀφειλείας τὴν εἰς τοὺς
 Ἑλληνας εὖνοιαν.

Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ περὶ ὑμῶν οὕτως ὑπειλήφε καὶ
 κατ' Ἀργείων καὶ Θηβαίων ὡς ἑτέρως, οὐ μόνον εἰς τὰ
 11 παρόνθ' ὄρων, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων λογιζόμενος. εὐρί-
 σκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προγόνους,
 ἐξὼν αὐτοῖς τῶν λοιπῶν ἄρχειν Ἑλλήνων ὥστ' αὐτοὺς ὑπα-
 κούειν βασιλεῖ, οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τοῦ-
 τον, ἤνικ' ἦλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρόγονος περὶ τούτων
 κήρυξ, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν προελομένους καὶ
 παθεῖν ὀτιοῦν ὑπομείναντας, καὶ μετὰ ταῦτα πράξαντας
 ταῦθ', ἃ πάντες αἰεὶ γλίσχονται λέγειν, ἀξίως δ' οὐδεὶς εἰπεῖν
 δεδύνηται (διόπερ καὶ γὰρ παραλείπω δικαίως· ἔστι γὰρ μείζω
 τὰ κείνων ἔργα ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι), τοὺς δὲ Θηβαίων
 καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῷ βαρ-
 βάρῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐναντιωθέντας.

12 Οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ τὸ λυσιτελοῦν ἀγαπήσοντας,
 οὐχ, ὃ τι συνοίσει κοινῇ ταῖς Ἑλλήσι, σκεψομένους. ἤγειτ'
 οὖν, εἰ μὲν ὑμᾶς ἔλοιτο, φίλους ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι,
 εἰ δ' ἐκείνοις πρόσθοιτο, συνεργοὺς ἐξείν τῆς αὐτοῦ πλεονε-
 ξίας. διὰ ταῦτ' ἐκείνους ἀνθ' ὑμῶν καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται.
 οὐ γὰρ δὴ τριήρεις γ' ὄρα πλείους αὐτοῖς ἢ ὑμῖν οὖσας, οὐδ'
 ἐν μὲν τῇ μεσογείᾳ τιν' ἀρχὴν εὕρηκε, τῆς δ' ἐπὶ τῇ θα-
 λάττῃ καὶ τῶν ἐμπορίων ἀφέστηκεν, οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς
 λόγους οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς τῆς εἰρήνης ἔτυχεν.

13 «Ἄλλὰ νῆ Δί'», εἶποι τις ἂν ὡς πάντα ταῦτ' εἰδώς, «οὐ

πλευροξίας ἔνεκ' οὐδ' ὧν ἐγὼ κατηγορῶ τότε ταῦτ' ἔπραξεν, ἀλλὰ τῷ δικαιοτέρα τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς ἀξιούν». ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ νῦν εἰπεῖν· ὁ γὰρ Μεσσήνην Λακεδαιμονίους ἀφιέναι κελεύων, πῶς ἂν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβαίοις παραδοὺς τῷ δίκαια νομίζειν ταῦτ' εἶναι πεποιθηκέναι σκήψαιτο;

« Ἄλλ' ἐβιάσθη νῆ Δία » (τοῦτο γὰρ ἐστ' ὑπόλοιπον) « καὶ 14
παρὰ γνώμην, τῶν Θετταλῶν ἱππέων καὶ τῶν Θηβαίων ἐπι-
τῶν ἐν μέσῳ ληφθεὶς, συνεχώρησε ταῦτα ». καλῶς. οὐκοῦν
φασὶ μὲν μέλλειν πρὸς τοὺς Θηβαίους αὐτὸν ὑπόπτως ἔχειν,
καὶ λογοποιοῦσι περιόντες τινές, ὡς Ἑλλάτειαν τειχιεῖ. ὁ δὲ 15
ταῦτα μὲν μέλλει καὶ μελλήσει, ὡς ἐγὼ κρίνω, τοῖς Μεσση-
νίοις δὲ καὶ τοῖς Ἀργείοις ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους συλλαμ-
βάνειν οὐ μέλλει, ἀλλὰ καὶ ξένους εἰσπέμπει καὶ χρήματ'
ἀποστέλλει καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχων αὐτὸς ἐστὶ προσδό-
κιμος. τοὺς μὲν ὄντας ἐχθροὺς Θηβαίων Λακεδαιμονίους
ἀναιρεῖ, οὓς δ' ἀπόλεσεν αὐτὸς πρότερον Φωκέας, νῦν σώζει;
καὶ τίς ἂν ταῦτα πιστεύσειεν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἀγ' ἠγοῦμαι 16
Φίλιππον, οὗτ' εἰ τὰ πρῶτα βιασθεὶς ἄκων ἔπραξεν, οὗτ' ἂν ἐναντίον
εἰ νῦν ἀπεγίγνωσκε Θηβαίους, τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς συνεχῶς
ἐναντιοῦσθαι, ἀλλ', ἀφ' ὧν νῦν ποιεῖ, κάκειν' ἐκ προαιρέσεως
δηλὸς ἐστὶ ποιήσας, ἐκ πάντων δ', ἂν τις ὀρθῶς θεωρῇ, πάνθ',
ἃ πραγματεύεται, κατὰ τῆς πόλεως συντάττων.

Καὶ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης τρόπον τιν' αὐτῷ νῦν γε δὴ συμ- 17
βαίνει. λογίζεσθε γάρ. ἄρχειν βούλεται, τούτου δ' ἀνταγωνι-
στάς μόνους ὑπείληφεν ὑμᾶς. ἀδικεῖ πολὺν ἤδη χρόνον καὶ
τοῦτ' αὐτὸς ἄριστα σύνειδεν αὐτῷ· οἷς γὰρ οὖσιν ὑμετέροις
ἔχει, τούτοις πάντα τὰλλ' ἀσφαλῶς κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφί-
πολιν καὶ Ποτειδαίαν προεῖτο, οὐδ' ἂν οἶκαι μένειν βεβαίως
ἠγεῖτο. ἀμφοτέρ' οὖν οἶδε, καὶ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιβουλευόντα καὶ 18
ὑμᾶς αἰσθανομένους· εὐ φρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων δικαίως
αὐτὸν μισεῖν νομίζει, καὶ παρώξυνται πείσεσθαι τι προσδο-

19 κῶν, ἂν καιρὸν λάβητε, ἂν μὴ φθάσῃ ποιήσας πρότερος. διὰ ταῦτ' ἐγρήγορεν, ἐφέστηκεν, ἐπὶ τῇ πόλει θεραπεύει τινάς, Θηβαίους καὶ Πελοποννησίων τοὺς ταῦτ' αὖτοισι βουλομένους τοῦτοισι, οὓς διὰ μὲν πλεονεξίαν τὰ παρόντ' ἀγαπήσειν οἴεται, διὰ δὲ σκαιότητα τρόπων τῶν μετὰ ταῦτ' οὐδὲν προόψεσθαι.

Καίτοι σωφρονουσί γε καὶ μετρίως ἐναργῆ παραδείγματα^τ ἔστιν ἰδεῖν, ἃ καὶ πρὸς Μεσσηνίους καὶ πρὸς Ἀργεῖους ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη, βέλτιον δ' ἔσως καὶ πρὸς ὑμᾶς ἔστιν εἰρησθαι.

20 «Πῶς γὰρ οἴεσθ'», ἔφη, «ὦ ἄνδρες Μεσσήνιοι, δυσχερῶς ἀκούειν Ὀλυνθίους, εἴ τίς τι λέγοι κατὰ Φιλίππου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅτ' Ἀνθεμουῖνα μὲν αὐτοῖς ἀφίει, οὐ πάντες οἱ πρότερον Μακεδονίας βασιλεῖς ἀντεποιοῦντο, Ποτείδαιαν δ' ἐδίδου τοὺς Ἀθηναίων ἀποίκους ἐκβάλλων, καὶ τὴν μὲν ἔχθραν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἀνήρητο, τὴν χώραν δ' ἐκείνοις ἐδεδῶκεν καρποδοθαι; ἄρα προσδοκᾶν αὐτοὺς τοιαῦτα πείσεσθαι ἢ λέγοντος ἂν τινος πιστεῦσαι οἴεσθε;

21 ἀλλ' ὅμως», ἔφη ἐγώ, «μικρὸν χρόνον τὴν ἀλλοτριαν καρπωσάμενοι πολὺν τῆς αὐτῶν ὑπ' ἐκείνου στέρονται, αἰσχυρῶς ἐκπεσόντες, οὐ κρατηθέντες μόνον, ἀλλὰ καὶ προδοθέντες ὑπ' ἀλλήλων καὶ πραθέντες· οὐ γὰρ ἀσφαλεῖς ταῖς πολιτείαις αἰ πρὸς τοὺς τυράννους αὐταὶ λίαν ὀμιλῶσι.

22 «Τὶ δ' οἱ Θετταλοὶ; ἄρ' οἴεσθ'», ἔφη, «ὅτ' αὐτοῖς τοὺς τυράννους ἐξέβαλλε καὶ πάλιν Νίκαιαν καὶ Μαγνησίαν ἐδίδου, προσδοκᾶν τὴν καθεστῶσαν νῦν δεκαδαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς; ἢ τὸν τὴν πυλαίαν ἀποδόντα, τοῦτον τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους παραιρήσεσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ μὴν γέγονε ταῦτα καὶ πᾶσι ἔστιν εἰδέναι.

23 «Ἔμεῖς δ'», ἔφη ἐγώ, «διδόντα μὲν καὶ ὑπισχνούμενον θεωρεῖτε Φίλιππον, ἐξηπατηκότα δ' ἤδη καὶ παρακεκρουμένον ἀπεύχεσθε, εἰ σωφρονεῖτε, ἰδεῖν. ἔστι τοίνυν νῆ Δί'», ἔφη ἐγώ, «παντοδαπὰ εὐρημένα ταῖς πόλεσι πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν, οἷον χαρᾶκώματα καὶ τεῖχη καὶ τάφροι

καὶ τὰλλ', ὅσα τοιαῦτα. καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα χειρο- 24
ποίητα καὶ δαπάνης προσδεῖται· ἐν δέ τι κοινὸν ἢ φύσις τῶν
εὖ φρονούντων ἐν αὐτῇ κέκτηται φυλακτήριον, ὃ πᾶσι μὲν
ἐστ' ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, μάλιστα δὲ τοῖς πλήθεσι πρὸς
τοὺς τυράννους. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ἀπιστία. ταύτην φυλάτ-
τετε, ταύτης ἀντέχεσθε· ἂν ταύτην σφίξητε, οὐδὲν μὴ δεινὸν
πάθητε. τί ζητεῖτε;» ἔφην. «ἐλευθερίαν. εἴτ' οὐχ ὄρατε 25
Φίλιππον ἀλλοτριωτάτας ταύτη καὶ τὰς προσηγορίας ἔχοντα;
βασιλεὺς γὰρ καὶ τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις
ἐναντίος· οὐ φυλάξεσθ', ὅπως», ἔφην, «μὴ πολέμου ζητούν-
τες ἀπαλλαγῆναι δεσπότην εὔρητε;»

Ταῦτ' ἀκούσαντες ἐκεῖνοι, καὶ θορυβοῦντες ὡς ὀρθῶς λέ- 26
γεται, καὶ πολλοὺς ἐτέρους λόγους παρὰ τῶν πρέσβειων καὶ
παρόντος ἐμοῦ καὶ πάλιν ὑστερον, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον
ἀποσχέσονται τῆς Φιλίππου φιλίας οὐδ' ὧν ἐπαγγέλλεται.
καὶ οὐ τοῦτ' ἐστὶν ἄτοπον, εἰ Μεσσήνιοι καὶ Πελοποννησίων
τινὲς παρ' ἃ τῷ λογισμῷ βέλτιοθ' ὀρθῶς τι πράξουσιν, ἀλλ' 27
ὑμεῖς οἱ καὶ συνιέντες αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες
ἡμῶν, ὡς ἐπιβουλεύεσθε, ὡς περιστοιχίζεσθε, ἐκ τοῦ μηδὲν
ἤδη ποιεῖν λήσεθ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πάνθ' ὑπομείναντες· οὕτως
ἢ παρατίχ' ἡδονὴ καὶ βραβεῖων μεῖζον ἰσχύει τοῦ ποθ' ὑστε-
ρον συνοίσειν μέλλοντος.

Περὶ μὲν δὴ τῶν ὑμῖν πρακτέων καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὑστε- 28
ρον βουλεύεσθε, ἂν σωφρονῆτε· ἃ δὲ νῦν ἀποκρινάμενοι τὰ
θέοντ' ἂν εἴητ' ἐψηφισμένοι, ταῦτ' ἤδη λέξω.

Ἦν μὲν οὖν δίκαιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ἐνεγκόντας
τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ἐπεισθητε ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, 29
καλεῖν· οὔτε γὰρ αὐτοὺς ἂν ποθ' ὑπέμεινα πρεσβεύειν, οὔτ' ἂν
ὑμεῖς εἰδ' ὅτι ἐπαύσασθε πολεμοῦντες, εἰ τοιαῦτα πράξειν
τυχόντ' εἰρήνης Φίλιππον ᾗσεθε· ἀλλ' ἦν πολὺ τούτων ἀφε-
στηκότα τὰ τότε λεγόμενα. = ευμηνίης
= βίβαιος

Καὶ πάλιν γ' ἐτέρους καλεῖν· τίνας; τοὺς, ὅτ' ἐγὼ γεγο-

νυίας ἤδη τῆς εἰρήνης ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἤκων πρεσβείας τῆς
 ἐπὶ τοὺς ὄρκους, αἰσθόμενος φενακίζομένην τὴν πόλιν, προὔ-
 λεγον καὶ διεμαρτυρόμενην καὶ οὐκ εἶων προέσθαι Πύλας οὐδὲ
 30 Φωκέας, λέγοντας, ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων εἰκότως δύστρο-
 πος καὶ δύσκολος εἰμί τις ἄνθρωπος, Φίλιππος δ', ἅπερ
 εὔξαισθ' ἂν ὑμεῖς, ἐὰν παρέλθῃ, πράξει. καὶ Θεσπιάς μὲν καὶ
 Πλαταιάς τειχιεῖ, Θηβαίους δὲ παύσει τῆς ὕδρευς, Χερρόνη-
 σον δὲ τοῖς αὐτοῦ τέλει διορύξει, Εὐβοίαν δὲ καὶ τὸν Ὀρω-
 πὸν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ὑμῖν ἀποδώσει· ταῦτα γὰρ ἅπαντ' ἐπὶ
 τοῦ βήματος ἐνταῦθα μνημονεύετ' οἷδ' ὅτι ῥηθέντα, καίπερ
 31 ὄντες οὐ δεινοὶ τοὺς ἀδικούντας μεμνησθαι. καὶ τὸ πάντων
 αἰσχιστον, καὶ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τὰς ἐλπίδας τὴν αὐτὴν
 εἰρήνην εἶναι ταύτην ἐψηφίσασθε· οὕτω τελέως ὑπήχθητε.

Τί δὲ ταῦτα νῦν λέγω καὶ καλεῖν φημί δεῖν τούτους; ἐγὼ
 νῆ τοὺς θεοὺς τάληθῆ μετὰ παρρησίας ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ
 32 οὐκ ἀποκρύψομαι· οὐχ ἴν' εἰς λαιδορίαν ἐμπεσὼν ἐμαυτῷ μὲν
 ἐξ ἴσου λόγον παρ' ὑμῖν ποιήσω, τοῖς δ' ἐμοὶ προσκρούσασιν
 ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν παράσχω πρόφασιν τοῦ πάλιν τι λαβεῖν
 παρὰ Φιλίππου, οὐδ' ἴν' ὡς ἄλλως ἀδολεσχωῶ· ἀλλ' εἶομαι
 ποθ' ὑμᾶς λυπήσειν, ἃ Φίλιππος πράττει, μᾶλλον ἢ τὰ νυνί·
 33 τὸ γὰρ πρᾶγμα ὄρω προβαῖνον, καὶ οὐχὶ βουλοίμην μὲν ἂν
 εἰκάξειν ὀρθῶς, φοβοῦμαι δέ, μὴ λίαν ἐγγύς ἢ τοῦτ' ἤδη-
 θταν οὖν μηκέθ' ὑμῖν ἀμελεῖν ἐξουσία γίγνηται τῶν συμβαι-
 νόντων μηδ' ἀκούθῃ, ὅτι ταῦτ' ἐφ' ὑμᾶς ἐστίν, ἐμοῦ μηδὲ
 τοῦ δεινός, ἀλλ' αὐτοὶ πάντες ὄρατε καὶ εὐ εἰδῆτε, ὀργίλους
 34 καὶ τραχεῖς ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω. φοβοῦμαι δὲ, μὴ τῶν πρέ-
 σθειν σσειωπηκότων, ἐφ' αἷς αὐτοῖς συνίσασι δεδωροῖσιν
κέτες, τοῖς ἐπανορθοῦν τι πειρωμένοις τῶν διὰ τούτους ἀπολω-
 λότων τῆ παρ' ὑμῶν ὀργῇ περιπεσεῖν συμβῆ· ὄρω γὰρ ὡς τὰ
πέλλ' ἐνίους οὐκ εἰς τοὺς αἰτίους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα
 μάλιστα τὴν ὀργὴν ἀφιέντας. *ὅτι ὀργῆς ἐκείνης*

35 Ὅπως οὖν εἶτι μέλλει καὶ συνίσταται τὰ πράγματα καὶ

κατακούομεν ἀλλήλων, ἕκαστον ὑμῶν καίπερ ἀκριβῶς εἰδόντα
 ὅμως ἐπαναμνησαί βούλομαι, τὶς ὁ Φωκέας πείσας καὶ Πύ-
 λας ὑμᾶς προέσθαι, ὧν καταστάς ἐκεῖνος κύριος, τῆς ἐπὶ τὴν
 Ἀττικὴν ἐδοῦ καὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον κύριος γέγονεν, καὶ
 πεποίηχ' ὑμῖν μὴ περὶ τῶν δικαίων μηδ' ὑπὲρ τῶν ἔξω πρα-
 γμάτων εἶναι τὴν βουλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ
 τοῦ πρὸς τὴν Ἀττικὴν πολέμου, ὃς λυπήσει μὲν ἕκαστον,
 ἐπειδὴν παρῆ, γέγονε δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. εἰ γὰρ μὴ 36
 παρεκρούσθητε τόθ' ὑμεῖς, οὐδὲν ἂν ἦν τῇ πόλει πρᾶγμα·
 οὔτε γὰρ ναοὶ δῆπου κρατήσας εἰς τὴν Ἀττικὴν ἦλθεν ἂν
 ποτε στόλῳ Φίλιππος, οὔτε πεζῇ βαδίζων ὑπὲρ τὰς Πύλας
 καὶ Φωκέας, ἀλλ' ἢ τὰ δίκαι' ἂν ἐποίει καὶ τὴν εἰρήνην
 ἄγων ἡσυχίαν εἶχεν, ἢ παραχρῆμ' ἂν ἦν ἐν ὁμοίῳ πολέμῳ,
 δι' ὃν τότε τῆς εἰρήνης ἐπεθύμησεν.

Ταῦτ' οὖν, ὡς μὲν ὑπομνήσαι, νῦν ἱκανῶς εἴρηται, ὡς δ' 37
 ἂν ἐξετασθεῖη μάλιστα' ἀκριβῶς, μὴ γένοιτ', ὧ πάντες θεοί·
 οὐδένα γὰρ βουλοίμην ἔγωγ' ἂν, οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἀπολω-
 λέναι, μετὰ τοῦ πάντων κινδύνου καὶ τῆς ζημίας δίκην
 ὑποσχεῖν.

41-μνη-16κ-ω
 ἀναμνησισιωνων-21

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

ΚΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α'.

Α'. Προσίμιον.

Ὁ ρήτωρ ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἄξιος συγγνώμης ἂν καὶ πρῶτος λαμβάνει τὸν λόγον. § 1.

1. *εἰ μὲν... προϋτίθεται... λέγειν*—ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ τις εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τό: *ἐπειδὴ δέ...* Τὸ *προϋτιθέναι* ἐλέγετο ἐπὶ τῶν πρυτάνεων καὶ προέδρων, οἱ ὅποιοι εἶχον τὸ δικαίωμα 1) νὰ δίδουν τὸν λόγον εἰς τὸν βουλόμενον νὰ ὁμιλήσῃ καὶ 2) νὰ δημοσιεύουν ἐκεῖνα, περὶ τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ συνέλθῃ ἢ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου.—*εἰ μὲν προϋτίθεται*: ἢ κυρία αὕτη ὑπόθεσις μερίζεται εἰς δύο μερικωτέρας (*εἰ μὲν ἤρεσκέ τι... εἰ δὲ μὴ*), ἀποδόσεις δὲ αὐτῶν εἶναι τὸ μὲν *ἡσυχίαν ἂν ἦγον* εἰς τὴν κυρίαν καὶ εἰς τὴν *εἰ... ἤρεσκε*, τὸ δὲ *ἐπειρώμην ἂν λέγειν*, εἰς τὴν κυρίαν καὶ εἰς τὴν *εἰ δὲ μὴ (ἤρεσκέ τι)*.—*καινὸν πρᾶγμα*—νέα ὑπόθεσις. Κατὰ τινὰ νόμον τοῦ Σόλωνος, ὁσάκις συνεζητεῖτο νέα τις ὑπόθεσις εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐλάμβανον τὸν λόγον οἱ πρεσβύτεροι· διὰ τοῦτο καὶ ὁ κήρυξ ἐκήρυττε «τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων»· ἀπὸ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δὲν ἐτηρεῖτο τοῦτο καὶ ὁ κήρυξ ἔλεγεν ἀπλῶς: «τίς ἀγορεύειν βούλεται»· ἐν τούτοις πάντοτε οἱ νεώτεροι ἐτίμων τοὺς πρεσβυτέρους καὶ δὲν ἐσηκῶνοντο νὰ ὁμιλήσουν πρὸ τῶν πρεσβυτέρων.—*ἐπισχῶν (=ἐπει ἐπέσχον) ἂν* ὁ σύνδεσμος ἂν ἀνήκει εἰς τὸ *ἡσυχίαν ἦγον*, ἔνθα ἐπαναλαμβάνεται· τὸ *ἐπέχω* (=κρατῶ τὸν ἑαυτὸν μου), ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἔππων, οἱ ὅποιοι εἶναι πρόθυμοι νὰ τρέξουν, ἀλλ' ἐμποδίζονται.—*οἱ εἰωθότες*—οἱ συνήθεις ῥήτορες. Διὰ τῶν λέξεων *οἱ πλεῖστοι τῶν εἰωθότων... ἤρεσκε.. τούτων* καὶ κατωτέρω *εἰρήκασιν... οὔτιοι*, ὁ ῥήτωρ δεικνύει τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς συνήθεις ῥήτορας οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ πολλὰκις ὁμίλησαν, οὐδὲν ἀντάξιον τῶν περιστάσεων εἶπον· συγχρόνως δὲ δεικνύει ὅτι δὲν ἐξήσκει ἀκόμη μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὸν λαόν καὶ ὅτι αὐτὸς ἀνήκει οὕτως εἰπεῖν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν.—*ὑπὲρ ὧν*—περὶ ὧν.—*σκοπῶ περὶ τίνος*—σκέπτομαι περὶ τίνος.—*καὶ πρῶτος* (=πρῶτος πρῶτος), ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—*ἀναστάς*, (μτχ. ἐναντιωμ.)· οἱ ἀγορεύοντες ἐσηκῶνοντο, ἐνῶ οἱ λοιποὶ

ἐκάθηντο (πρβλ. Ὀλυμπ. Α'. § 1 ἤκω).—ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου—κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον.—οὐδὲν (ἐπιφρ.).—συνεβούλευσαν... βουλευέσθαι, παρονομασία.—εἰ μὲν περὶ καινοῦ... βουλευέσθαι, διὰ τοῦ προαιμίου, τὸ ὅποιον εἶναι τεχνικώτατα κατεσκευασμένον ζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ ἐπιτύχη 1) τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκροατῶν ζητῶν συγγνώμην, 2) τὴν ἀποδοκιμασίαν τῶν συνήθων ῥητόρων καὶ 3) τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν ὑποσχόμενος ὅτι δὲν θὰ ἐμιλήσῃ ἔπως οἱ συνήθεις ῥήτορες.

Β'. Διήγησις (§ 2-12).

α'.) Ἀλλάξατε διαγωγὴν· παραδειγματίσθητε ἐκ τοῦ τί ἐπράξατε ἄλλοτε σεις· παραδειγματίσθητε ἐξ αὐτοῦ τοῦ Φιλίππου, § 2-6.

§ 2. πρῶτον μὲν, ἢ ἀντίθεσις εἰς τὸ ἔπειτ' ἐνθυμητέον, § 3.—οὐκ ἀθημητέον· οἱ Ἀθηναῖοι ἐλυποῦντο καὶ εἶχον χάσαι τὸ θάρρος τῶν δι' ὅσα εἶχον ἀπολέσει (πρβλ. § 4—ὃ καὶ εἰσαγωγὴν).—τοῖς παροῦσι πράγμασι—διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.—ἔχειν, ἐνν. τὰ πράγματα.—ἐκ τοῦ παρεληλυθότος—πρβλ. § 1.—πρὸς τὰ μέλλοντα—διὰ τὰ μέλλοντα.—δ... χειρίσιον αὐτῶν (γεν. διαίρ.)...τοῦτο... βέλτιστιον, σχῆμα ἀπροσδόκητον, τὸ ὅποιον διεγείρει τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν· τὸ χειρίσιον εἶναι ἢ ἀμέλεια τῶν Ἀθηναίων· αὕτη ἔβλαψε μὲν, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον θὰ τοὺς ὠφελήσῃ διότι θὰ τοὺς διδάξῃ νὰ μὴ εἶναι ἀμελεῖς καὶ ἀδρανεῖς ἀλλὰ δραστήριοι καὶ ἐνεργητικοί, ὅποτε τὰ πράγματα θὰ βελτιωθοῦν (τὰ καθήματα, μαθήματα).—εἰ ἔστι τοῦτο; ῥητορικὴ ἐρώτησις καθιστῶσα τὸν λόγον ἐντονώτερον καὶ διεγείρουσα τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν· εἰς αὐτὴν δὲ ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος διὰ τοῦ δι οὐδὲν...—(τοῦτο ἔστι) δι κακῶς τὰ πράγματα ἔχει οὐδὲν τῶν δεόντων ποιούντων (αἰτιολ.) μηχ. ὕμῶν—ἐπεὶ τοι—διότι θεαίως.—πρατιόντων, ἐναντιωμ. μηχ.—οὐδ' ἄν... ἦν—οὐδὲ θὰ ὑπῆρχε. Ἐνταῦθα ὁ Δημοσθ. ἐνθαρρύνει τοὺς Ἀθηναίους δεχόμενος ὅτι ἡ κακὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως εἶναι ἀποτέλεσμα οὐχὶ ἀδυναμίας ἀλλὰ ἀδρανείας· ταύτην ἐὰν ἀφήσουν καὶ πράξουν τὰ δεόντα θὰ βελτιωθοῦν τὰ πράγματα.

§ 3. ἔπειτ', ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πρῶτον μὲν (§ 2).—ἐνθυμητέον... ἀναμιμνησκομέοις—ἐνθυμητέον (δηλ. ὑμῖν ἔστι) καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι (μηχ. τροπ.) καὶ ἀναμιμνησκομέοις (μηχ. τροπ.) τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς· ἀκούοντες εἶναι οἱ νεώ-

τεροι, εἰδότες δὲ οἱ πρεσβύτεροι.—*ἡλίκην*...ὡς καλῶς, τὰ δύο ἀσυνδέτως παρατιθέμενα ἀναφορικά παρέχουν μεγάλην δύναμιν εἰς τὸν λόγον.—*ἐχόντων*, ἐναντιωμ. μτχ.—*ἡλίκην δύναμιν*, μετὰ τὸν Πολεπονησιακὸν πόλεμον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν ἰσχυρότατοι.—*ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολὺς*, ἔνν. ἐστὶ—ὄχι πρὸ πολλοῦ.—ὡς (= *πόσον*) *καλῶς καὶ προσηκόντως*· διὰ τούτων προσπαθεῖ νὰ παραινέσῃ τοὺς συμπολίτας τοῦ πρὸς μίμησιν τῶν προγόνων.—*οὐδὲν ἀνάξιον*. δηλ. φοβηθέντες τοὺς Λακεδαιμονίους ὑπεχωρήσατε εἰς αὐτούς, οὔτε λαβόντες δῶρα ἀφήσατε ἀπροστατεύτους τοὺς Ἑλληνας.—*ἀλλὰ (= τοῦναντίον) ὑπεμείναθ'*...*τὸν πόλεμον*, ἐγνωσεὶ τὸν Κορινθιακὸν (395—387) κατὰ τὸν ὅποιον Κορίνθιοι, Ἀργεῖοι, Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι συνεμάχησαν ἐναντίον τῆς Σπάρτης.—*ὑπὲρ τῶν δικαίων*, δηλ. ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας.—*οὐδὲν ἀνάξιον. ἀλλ' ὑπεμείναθ'*: τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τοῦ ρήτορος εἶναι πολὺ ἰσχυρόν.—*τίνος οὖν εἴνεκα ταῦτα λέγω*; ρητορικὴ ἐρώτησις (πρβλ. § 2).—*φυλαττομένοις (= προσέχουσι)*, ὑποθ. μτχ., ἢ ἀντίθεσις ἄν *ὀλιγορῆτε*.—*οἷον ἂν ὑμεῖς βούλοισθε*—ἵποτον σεις δυνατὸν νὰ ἐπιθυμῆτε.—*ἐκ τοῦ προσέχειν*, ἀναγκ. αἴτιον.—*τὰ πράγματα*—τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως—*τῇ νῦν ὕβρει (= αὐθαδεῖα)*, ἀνήκει εἰς τὸ *χρώμενοι*· περὶ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου, πρβλ. § 9.—*τούτου*, περιφρονητικῶς (πρβλ. 1, οὔτοι).—*ἐκρατεῖτ'*, κατὰ 6'. πρόσωπον, διότι ὁ ρήτωρ δὲν μετέσχε τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου καθόσον ἐγεννήθη τὸ 383.—*μηδέν*, ἐπίρρ.

§ 4. *εἰ δὲ τις ὑμῶν*, κ.τ.λ., ἐπειδὴ ὁ ρήτωρ δὲν δύναται νὰ ἀναιρέσῃ κατ' εὐθείαν ἐνδεχομένην ἔνστασιν ἀκροατοῦ ὅτι ὁ Φίλιππος εἶναι δυσπολέμητος, προλαμβάνων ἀποδέχεται αὐτὴν καὶ ἀναιρεῖ κατ' ἄλλον τρόπον (*σχῆμα προλήψεως*): ἀποδεικνύει δηλ. ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸν φοβοῦνται, διότι ὅπως ἐκεῖνος χωρὶς νὰ τοὺς φοβηθῆ, ἂν καὶ ἦσαν ἰσχυρότεροι, τοὺς ἐπολέμησε καὶ ἀπέκτησε δύναμιν μεγάλην, οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῶρα δύνανται νὰ τὸν καταπολεμήσουν, παρ' ὅλην τὴν μεγάλην δύναμιν του.—*τὸ πλήθος*, κατὰ τῶν Φωκέων (353—352) παρέταξε 20.000 πεζοὺς καὶ 3.000 ἵππους.—*τὰ χωρία*, ἐγνωσεὶ τὰς ὀχυράς θέσεις τῶν Ἀθηναίων εἰς Μακεδονίαν καὶ Θράκην, τὰς ὁποίας εἶχε καταλάβει ὁ Φίλιππος.—*τῇ πόλει*—πρὸς ζημίαν τῆς πόλεως.—*ὅτι εἴχομεν...*, ἐπεξήγησις τοῦ *τοῦθ'*.—*Πύδναν καὶ...καὶ...σχῆμα* πολυσύνδετον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ λόγος λαμβάνει δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Περὶ

τῶν πόλεων τούτων βλ. γεωγρ. πίνακα.—οἰκεῖον (=σύμμαχον), εἰς τὸ εἶχομεν.—κύκλω, εἰς τὸ πάντα τὸν τόπον τοῦτον.—τιῶν ..ἔθνων, ἔννοσι Παίονας, Ἰλλυριοὺς, Θεσσαλοὺς, Θρᾷκας.—μετ' ἐκείνου=ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου.—αὐτονομούμενα καὶ ἐλεύθερα, συνωνυμία.

§ 5. ταύτην ἔχω τὴν γνώμην=οὕτω σκέπτομαι.—ὡς χαλεπόν.. ἐπεξηγήσεις τοῦ ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην.—ὄντα (αὐτόν), χρν. μτχ.—ἐπιτειχίσματα τῆς χώρας=ἑρμητήρια κατὰ τῆς χώρας.—ὧν πεποίηκε=τούτων ἃ πεποίηκε (ἔλξεις):—ὄρῳ=ἐννοῶ.—ὄτι...ἔστι.. κείμενα=ὅτι δηλ. κείνται.—ἄθλα (κατηγρ.) τοῦ πολέμου=ὡς βραβεῖα τοῦ πολέμου.—ἐν μέσῳ, ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀγώνων, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ βραβεῖα ἔκειντο εἰς τὸ μέσον πρὸς διέγερσιν τῆς ἀμίλλης τῶν ἀγωνιζομένων.—ὑπάρχει τοῖς παροῦσι (ἐνν. τοῖς ἔργοις)—ἀνήκουν εἰς τοὺς παρευρισκομένους εἰς τοὺς κινδύνους.—φύσει ὑπάρχει...τῶν ἀμελούντων, γνώμη ἔχουσα γενικὸν κύρος.

§ 6. καὶ γὰρ τοι=διὰ τοῦτο λοιπόν.—ταύτην χρῶμαι τῇ γνώμῃ=οὕτω σκέπτομαι.—καταστρέφομαί τι=ὑποτάσσω τι.—τὰ μὲν... πολέμῳ=τὰ μὲν (ἔχει) ὡς τις ἔχει ἂν (αὐτιὰ) ἐλὼν πολέμῳ=ἄλλα μὲν κατέχει διὰ τῆς βίας.—σύμμαχα καὶ φίλα, ἔννοσι τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ Ὀλυνθίους (βλ. εἰσαγ.).—προσέχω τὸν νοῦν τινι (ἐνταῦθα)=συμπράττω (πολιτικῶς) μετὰ τινος.—καὶ προσέχειν .. ἅπαντες δακτυλικὸς ἐξάμετρος, προσδίδων χάριν εἰς τὸν λόγον.—συμμαχεῖν καί .. ἃ χρή, καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν γνώμην γενικοῦ κύρους.

β'.) Ὁ Δημοσθένης δεικνύων τὸ δυνατόν τῆς ἐκδικήσεως ἐνθαρρύνει τοὺς ἀκροατάς. § 7-8.

§ 7. ἐπὶ τῆς τοιαύτης γίνουσαι γνώμης=σκέπτομαι κατὰ τοιοῦτον τρόπον (ὅπως ἀνωτέρω εἶπε περὶ τοῦ Φιλίππου).—νῦν=τώρα τέλος πάντων.—ἐπειδήπερ οὐ πρότερον, ἐνν. ἠθελήσατε γενέσθαι ἐπὶ τῆς τοιαύτης γνώμης.—καὶ ἕκαστος ὑμῶν... ὑπάρξῃ..., ἢ πλοκὴ τοῦ ὄλου ὑποθετικ. λόγου εἶναι: «ἂν τοίνυν... ἐθελήσατε γενέσθαι... καὶ ἕκαστος ὑμῶν.. (ἂν) ὑπάρξῃ (=ἦ).. ἂν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσατε γενέσθαι, καὶ παύσησθε .. ἐλπίζειν... κομιεῖσθε', ἂν θεὸς θέλῃ, καί... ἀναλήψασθε... τιμωρήσεσθε».—οὐ δεῖ=ἐκεῖ ὅπου ὀφείλει.—δύναι' ἂν=θὰ ἢδύνατο (ἐὰν ἦθελε).—πᾶσαν... τὴν εἰρωνεῖαν=τὴν συνηθισμένην προσποίησιν διὰ τὰ ἀποφύγουν τὴν εἰσφορὰν (=ἔκτακτον

λειτουργίαν διὰ πολεμικᾶς ἀνάγκης) προσεποιούντο συνήθως πε-
νίαν καὶ προέτεινον ἀντίδοσιν (πρβλ. § 37).—πράττειν (χωρὶς
ἀντικμ.) = νὰ ἐνεργῆ. — ὁ μὲν... ὁ δέ, εἶναι τὰ μέρη τοῦ
ἑκαστος ὑμῶν. — ἐν ἡλικίᾳ, δηλ. στρατευσίμῳ (ἀπὸ τοῦ
20—60 ἔτους τῆς ἡλικίας των). — συνελόντι δ' ἀπλῶς
(ἐνν. εἰπεῖν)=ἵνα δὲ συντόμως καὶ ἀπλῶς (=δρθὰ κορυτὰ) εἶπω.—
ἐμοῦ αὐτοῦ γίγνομαι=ἐξαρτῶμαι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου (καὶ ὄχι
ἀπὸ ἄλλου). — αὐτὸς=μόνος του. — πράττω τι=κατορθῶνω τι. —
καὶ παύσησθ'... καὶ κομεισθ'... καί... σχῆμα πολυσύνδετον
(πρβλ. § 4).—τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν (=τὰ ὑμῶν αὐτῶν), νοοῦνται
τὰ ἐν § 4 χωρία.—κομίζομαι τι=ἀνακτῶ τι.—τὰ κατεροραθυ-
μημένα=τὰ ἕνεκα ῥαθυμίας (=ἀμελείας) ἀπολωλότα (δηλ. τὴν
δύναμιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς πόλεως).—πάλιν ἀναλήψεσθε,
πλεονασμός.—τιμωροῦμαι τινα=ἐκδικουμαι τινα.

§ 8. γάρ, αἰτιολογ.—ἐκείνω ὡς θεῶ=δι' ἐκείνον σὰν νὰ ἦτο
θεός.—πεπηγένηαι ἀθάνατα (προληπτικὸν κατηγερμ.=ὥστε εἶναι
ἀθάνατα)=ὅτι εἶναι τόσο στερεά, ὥστε νὰ εἶναι ἀμετάβλητα. τὸ
πεπηγένηαι, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ρευστῶν, τὰ ὅποια μεταβάλλονται
εἰς στερεά, τὸ δὲ ἀθάνατα ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ πεπηγέ-
ναι.—καὶ μισεῖ τις... καὶ δέδιεν... καί... καί... σχῆμα πολυ-
σύνδετον (πρβλ. § 4).—καὶ τῶν πάντων δοκούντων (γεν. διαίρετ.),
νοοῦνται ἐνταῦθα πάντες οἱ σύμμαχοι καὶ ὑπήκοοι τοῦ Φιλίππου.—
ἐνι=ἕνεστι.—ἄπανθ' ὄσα, δηλ. πάθη (μῖσος, φόβος, φθόνος
κ. τ. λ.).—κἀν=καὶ ἐν.—καταπιήσσω, μεταφορικῶς ἐκ τῶν
ζώων, τὰ ὅποια φοβούμενα μαζεύουν τὸ σῶμά των (ζαρώνουν) καὶ
ἀποχωροῦν.—ἤδη (=τώρα ἀμέσως), ἐτέθη εἰς τὸ τέλος χάριν ἐμ-
φάσεως.

γ'). Ἡ ἀναίδεια τοῦ Φιλίππου πρέπει νὰ σᾶς ἐξεγείρῃ ἀπὸ
τὴν ἀδράνειαν καὶ ἀπὸ τὰς ματαιὰς φλυαρίαις ἢ τιμῆ σᾶς ὑπαγο-
ρεύει τὴν δρᾶσιν. § 9 - 12.

§ 9. γάρ, αἰτιολογ.—τὸ πρᾶγμα=τὸ συμβαῖνον, ἢ κατάστασις·
ἐπεξηγεῖται δὲ διὰ τοῦ οἷ ἀσελγείας=εἰς ποῖον βαθμὸν ἀναιδείας.
— ἄνθρωπος (=ὁ ἀνθρωπος), περιφρονητικῶς ὀνομάζει οὕτω τὸν Φί-
λιππον (πρβλ. § 3 οὗτος καὶ Α'. Ὀλυθ. § 3).—αἴρεσιν δίδωμι=
ἐπιτρέπω ἐκλογὴν.—πράττειν=πρβλ. § 7.—ἀπειλεῖ καὶ... λέγει,
διὰ τούτων προσπαθεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ παραξύνῃ κατὰ τοῦ Φιλ. τοὺς
Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι δὲν πρέπει νὰ ὑπομένουν τοιαύτας ὕβρεις
πρὸ ἀνδρὸς βαρβάρου.—οὐχ οἷός ἐστιν=οὐκ ἔστι τοιοῦτος,

οἶος (= ὥστε). — μένω ἐπί τινος = περιρρίζομαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι. — κατασιζέομαι τι, = πρβλ. § 6. — προσπεριβάλλομαι τι = κοντά εἰς ὅσα ἔχω ἀποκτῶ ἀκόμη νέον τι. — κύκλω πανταχῆ περιστοιχίζομαι τινα = δλόγῳ καθ' ἕλα τὰ μέρη περικυκλώνω μέ δικτυά τινα· ἢ μεταφορὰ ἀπό τοῦ κυνηγού, οἱ ὅποιοι στήνουν κατὰ σειρὰν ξύλα (στοίχους) ὀρθά καὶ ἀπλώνουν ἐπ' αὐτῶν δικτυα διὰ νὰ ἐμπέσουν εἰς αὐτὰ τὰ θηρία, ἐὰν τοὺς διαφύγουν. — μέλλω = βραδύνω.

§ 10. πότε'... πῶθ', ἀναδιπλωσίς· διὰ ταύτης γίνεται ὁ λόγος παθητικώτερος καὶ τὸ πρᾶγμα ἐντυπώνεται ἰσχυρότερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν· τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔχουν καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι βραχεῖαι ἐρωτήσεις. — ἐπειδὴν τί γένηται; βραχυλογία = τί ἐσσι τοῦτο, ὃ ἐπειδὴν γένηται, τότε πράξετε ἃ χρῆ; — ἐπειδὴν... ἀνάγκη τις ἦ, ἀπάντησις αὐτοῦ τοῦ ῥήτορος ἐνέχουσα πικρὰν εἰρωνείαν (= ὅταν παρουσιασθῇ ἐπιτακτικὴ τις ἀνάγκη). — τί χρῆ; ἠγεῖσθαι, ἐνν. εἰ μὴ ἀνάγκην. — ἐγὼ μὲν γὰρ = ἐγὼ ὅμως τοῦλάχιστον. — τοῖς ἐλευθέροις = διὰ τοὺς ἐλευθέρους. — ἢ ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνῃ = ἢ διὰ τὰ (κακῶς) γινόμενα ἐντροπή. — ἢ βούλεσθ', εἶπέ μοι μετὰ τὸν πληθ. ἀριθμὸν ὁ ῥήτωρ μετεχειρίσθη ἐνικὸν διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἐρωτᾷ ἕνα ἕκαστον χωριστὰ καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς προσεκτικωτέρους. — περιμόντες, δηλ. κατὰ τὴν ἀγορὰν. — αὐτῶν = ἀλλήλων. — λέγεται τι καινόν; (= ὑπάρχει τι νέον) ... τέθνηκε Φίλ; μὲ πολλὴν χάριν ὁ ῥήτωρ ἀπεικονίζει ἀλλὰ καὶ σκώπτει τὴν περὶ τὰ νέα κλίαιν τῶν Ἀθηναίων. — γένοιτο γάρ... = (μάλιστα) διότι δύναται νὰ γίνῃ (νὰ ὑπάρξῃ) νεώτερον... Τὸ «μάλιστα» ἐννοεῖται ἐκ τῶν συμφραζομένων. — καταπολεμῶν = ὅτι καταπολεμεῖ. — Μακεδῶν ἀνήρ, περιφρονητικῶς, διότι ἂν καὶ Ἕλληνες οἱ Μακεδόνες εἶχον μείνει πολὺ ὀπίσω κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς καὶ ἐθεωροῦντο ἀκόμη βάρβαροι· λέγει δὲ τοῦτο ὁ ῥήτωρ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐξέχοντας ἐπὶ σοφίᾳ, τοὺς σωτήρας καὶ ἡγεμόνας τῶν Ἑλλήνων ἢ ἀντίθεσις αὕτη σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς Ἀθηναίους. — τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν (= ὅτι διοικεῖ)· διὰ τούτου ὑπαινίσσεται τὸν Φωικὸν πόλεμον, τὸν ὅποιον κληθεῖς ὁ Φίλιππος κατέπαυσε.

§ 11. τί ὑμῖν διαφέρει; (= τί σὰς ὠφελεῖ;), τοῦτο λέγει ὁ Δημοσθ. καὶ εἰς τοὺς δύο συνδιαλεγόμενους Ἀθηναίους οἱ ὅποιοι ζητοῦν νὰ μάθουν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου. — ἂν... τι πάθῃ =

ἂν ἀποθάνῃ (κατ' εὐφημισμὸν).—παρὰ τὴν *θώμην*...παρὰ τὴν *ἀμέλειαν*, σημαίνει τὴν αἰτίαν (= ἔνεκα τῆς...).

§ 12. *καίτοι καὶ τοῦτο*, ἔνν. ἔστω.—*τὸ τῆς τύχης*—ἢ τύχη.—*ἐξεργάζομαι τινί τι*—κατορθῶνω τι πρὸς χάριν τινός.—*ἦπερ βέλτιον* ὁ ῥήτωρ ὑπαινίσσεται μὲ εἰρωνεῖν τὸν ἀρχαῖον μῦθον, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ Ἀθηναῖοι πάντοτε θὰ ἐσκέπτοντο κακῶς (κατὰ τὴν κατάραν τοῦ Ποσειδῶνος ἠττηθέντος εἰς τὴν ἔριδα μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς), ἀλλ' οἱ θεοὶ πάντα τὰ κακῶς ἐσκεμμένα θὰ μετέβαλλον πρὸς ὄφελός των (κατὰ τὴν εὐχὴν τῆς Ἀθηνᾶς).—*ἴσθ'*—ἴστε, ἀπόδοσις τῶν ὑποθέσεων: εἴ τι πάθοι καί... (εἰ) *ἐξεργάσαιτο*.—*πλησίον*, δηλ. τῆς *Μακεδονίας*.—*ὄντες*, τροπ. μετχ.—*ἂν*, ἀνήκει εἰς τὸ διοικῆσαισθε.—*τετραγαγμένοι*, ἐπιστάντες, ὑποθ. μετχ.—*ὡς δὲ νῦν ἔχετε*, δηλ. *ἀπόντες*, *μέλλοντες*, *καθήμενοι*—*διδόντων*—*ἐὰν ἤθελον* ἐπιτρέψει.—*Ἀμφίπολιν*, πόλιν πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος (νῦν Νεοχώρι· βλ. γεωγρ. πίν.).—*ἀπαρτῶμαι* (παθ.)—εἰμι κακρᾶν, κεχωρισμένος. *ἀπηρητημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαῖς*—διότι εἰσθε ἀπυράσκευοι καὶ ἀναποράσιτοι.

Γ'. Πρόθεσις (§ 13—30).

α'. Τὰ ληπτέα μέτρα· παρατηρήσεις προσισχωγικαί, § 13 - 15.

§ 13. *ὡς... δεῖ*, ἐκ τοῦ *παύομαι* λέγων.—*ὑπάρχειν ἐθέλοντας*, περίφρασις δηλοῦσα κάτι περισσότερο τοῦ ἐθέλειν.—*ετοίμως*—προθύμως.—*ὡς ἐγνωκότων* (γεν. ἀπόλ. αἰτιολγ.)—διότι κατὰ τὴν γνώμην μου ἔχετε ἐννοήσει (ὅτι πρέπει νὰ θέλετε νὰ πράττετε τὰ δεόντα).—*ἦν ἀπαλλάξαι ἂν... οἴομαι*—ἢ ὅποια νομίζω ὅτι δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην δύσκολον κατὰστασιν τῶν πραγμάτων.—*καὶ τὸ πλῆθος* (δηλ. *τῶν στρατευομένων*) *ὅσον καὶ πόρους χρημάτων οὕστινας· καὶ εἰς τὸ ὅσον καὶ εἰς τὸ οὕστινας ἐννοεῖται: οἴομαι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων*.—*ὡς... μοι... δεκεῖ*—πῶς νομίζω.—*καὶ δὴ*—ἄμέσως τώρα.—*τοσοῦτον*—τόσον μόνον.

§ 14. *ἐπειδὴν ἅπαντ' ἀσύνδετον*, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ *τοσοῦτον*.—*μὴ πρότερον προλαμβάνετε*, πλεονασμὸς (πρὸβλ. § 7 *πάλιν ἀναλήψασθε*)—*μὴ προλαμβάνετε κρίνοντες τὴν στιγμήν* ποῦ ὀμιλῶ (μὴ κρίνετε πρὶν νὰ ἀκούσετε).—*λέγω τι*—προτείνω τι.—*καινός*—ὄχι συνηθισμένος.—*καινήν*... *ἀναβάλλειν*· ἐπειδὴ ὁ νέος στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς καὶ ἡ προετοιμασία θὰ παρεῖχε τὴν

εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ἀντιπάλους του νὰ ψέξουν αὐτὸν ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἀναβάλλῃ (ἐμποδίζῃ) τὰ πράγματα, προδικιθεῖται ὁ ῥήτωρ τοὺς ἀκρατάς του ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ἐπιτίθεται ἀμέσως κατὰ τῶν ἀντιπάλων του διὰ τῶν κατωτέρω: **ταχὺ καὶ τήμερον**.—οὐ... εἰς δέον λέγουσι (=δὲν λέγουν δεόντως)=δὲν προτείνουν τὰ πρέποντα γνώμη γενικοῦ κύρους.—**ταχὺ καὶ τήμερον**, ἐνν. δεῖν παρασκευάσασθαι.—**εἰπόντες**=**δοσοὶ ἂν εἴπωσι**: ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ὑπαινίσσεται τοὺς ῥήτορας ἐκείνους οἱ ὅποιοι μὲ προστακτικὸν ὕψος προτείνουν μεγάλα ἢ ἀδύνατα νὰ ἐκτελεσθοῦν ταχέως, χωρὶς νὰ ὑποδεικνύουν καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον ὄφειλον ταῦτα νὰ γίνον, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ὑπόσχεται αὐτός.—**ἄν... δυνηθεῖμεν**, ἀπόδοσις τῆς ὑποθέσεως ἢ ὁποῖα ὑπολαμβάνει εἰς τὸ **τῆ νυνὶ βοηθεῖα**=**εἰ βοηθοῖμεν νυνὶ** (=ὡς νυνὶ ἔχομεν).

§ 15. **ἀλλ' (ἐνν. οὗτος εἰς δέον λέγει)**, ὅς ἂν δείξῃ.—**πορισθεῖσα**, ὑποθῆκ. μτχ.—**τίς**, ἀναφέρεται εἰς τὸ εἶδος (ὀπλίται, μισθοφόροι κτλ.), τὸ δὲ πόθεν εἰς τὰ χρήματα. Ὁ ῥήτωρ ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασίν του (πρβλ. § 13) σκοπόμενος διὰ νὰ ἐκθέσῃ συντόμως αὐτὴν καὶ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀντίθεσιν ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ῥήτορας, οἱ ὅποιοι ἐπιπολαίως ἐσκέπτοντο καὶ ὠμίλουν περὶ πολεμικῶν παρασκευῶν.—**πεισθέντες** (δηλ. λόγῳ)=συμμιδασθέντες: τὸ ὅτι θεωρεῖ δυνατόν φιλικὸν καὶ ἀξιοπρεπῆ τινα συμμιδασμὸν δεικνύει τὴν σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην τοῦ ῥήτορος.—**οἴμαι**, μὲ μετριοφροσύνην λέγει ἀντὶ **πέπεισμαι**.—**ἔχειν**=**δύνασθαι**.—**ταῦτα**, δηλ. **τίς, πόση καὶ πόθεν**.—**ὑπόσχεσις**, ὁ ῥήτωρ ὑπισχεῖται ὅτι θὰ προτείνῃ ταῦτα μὲ τὰ ὅποια ἢ φιλικῶς θὰ καταπύσουν τὸν πόλεμον ἢ θὰ νικήσουν τὸν ἐχθρόν.—**τὸ πρᾶγμα** (α) =ἡ ἀνάπτυξις τῆς προτάσεώς μου.—**ἦδη**=εὐθύς.—**τὸν ἔλεγχον δίδωμι**=ἀποδεικνύω.—**πρᾶγμα, ἔλεγχον**, ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν δικαστηρίων, εἰς τὰ ὅποια **πρᾶγμα** λέγεται ἡ δίκη καὶ **ἔλεγχος** ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξέλεγκξις (ἂν ἡ δίκη εἶναι ἀληθῆς ἢ ψευδῆς): ἐνταῦθα δὲ ἡ ἀνάπτυξις τῆς προτάσεως τοῦ Δημοσθ. θὰ δείξῃ ἂν ἡ ὑπόσχεσις εἶναι ἀληθῆς ἢ ψευδῆς.

β'. Πρέπει νὰ παρασκευασθοῦν 50 πλοῖα καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμα πάντοτε πρὸς δράσιν μὲ ἐπιθάτας πολίτας, § 16 - 18.

§ 16 **πρῶτον μὲν**, ἢ ἀπόδοσις **εἶτ' αὐτούς**, χωρὶς τὸν σύνδ. δὲ (πρβλ. § 2).—**φημί**=προτείνω.—**τριήρεις**, αὗται ἦσαν **στρατιώτιδες**, **ταχεῖαι** (κατάλληλοι πρὸς ναυμαχίαν) καὶ **ἱππαγωγοὶ** (ἄγουσαι ἱππεῖς καὶ ἵππους): διὰ δὲ τὴν μεταφορὰν παντὸς εἶδους

ἐπιτηδείων εἶχον τὰ πλοῖα. Ἐνταῦθα ἐννοεῖ στρατιώτιδας τριήρεις. — πεντήκοντα, ὁ ἀριθμὸς εἶναι μικρὸς, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἠδύναντο νὰ παρασκευάσουν τότε 300 - 400 τριήρεις—οὕτω τὴν γνώμην ἔχω—οὕτω σκέπτομαι. — ὡς... πλευστέον (ἐστί)=ἔτι δηλ. πρέπει νὰ πλεύσετε. — (ὕμῖν) αὐτοῖς, καὶ οὐχὶ μισθοφόροις. — τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἵππέων, διὰ τοὺς ἡμίσεις ἦτοι διὰ 500 ἵππους, διότι ἔλοι ἦσαν χίλιοι, ἑκατὸν ἕξ ἐκάστης φυλῆς. — εὐτρεπίσαι κελεύω=φημὶ παρασκευάσασθαι.

§ 17. ταῦτα μὲν, ἢ ἀπόδοσις § 19 πρὸ δὲ τούτων.—ἐπὶ τὰς=διὰ τὰς. — Πύλαι=Θερμοπύλαι· ταύτας ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ ὁ Φίλιππος τὸ 352, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. — Χερρόνησος, ἢ Θρακικὴ, κατὰ τῆς ὁποίας ἦλθε ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς τὰς Θερμοπύλας ἀποτυχίαν του (βλ. εἰσαγ.). — ἐκείνω (τῷ Φιλ.)... ἐν τῇ γνώμῃ (τοῦ Φιλ.), σχῆμα καθ' ἕλον καὶ μέρος. — τοῦτ' (ο), προεξαγγέλλει τὴν εἰδικὴν πρότασιν ὡς ὑμεῖς... ἂν ὀρμήσαιτε. — παραστήσαι (ὑποκμ. ὑμᾶς)=νὰ ἐμβάλετε (εἰς τὸν νοῦν ἐκείνου). — ἐκ τῆς ἀμελείας=ἀποβαλόντες, καταλιπόντες τὴν ἀμέλειαν. — ἢ ἄγαν ἀμέλεια=ἢ ὑπερβολικὴ νωθρότης. — εἰς Εὐβοίαν, ἐνν. ὠρμήσατε· οἱ Ἀθηναῖοι ἐκστρατεύσαντες (357) ὑπὸ τὸν Τιμόθεον εἰς Εὐβοίαν εἰς τριάκοντα ἡμέρας ἠνάγκασαν τοὺς Θηβαίους νὰ ἀποχωρήσουν ἐκεῖθεν. — Ἀλίσκιον, πόλιν τῆς Βοιωτίας (παρὰ τὸ σημερινὸν Μούλικι) ἔπου μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους φονεύσαντες καὶ αὐτὸν τὸν Λύσανδρον. — καὶ τὰ τελευταῖα πρῶν—καὶ τελευταῖον πρὸ ὀλίγου (352). — οὗτοι παντελῶς.. εὐκαταφρόνητόν ἐστι, ἐνν. τὸ ὑπάρχειν ταῦτα (δηλ. ἢ προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ ῥήτορος προετομασία). — τοῦτο, δηλ. τὸ ὀρμῆσαι ἐπ' αὐτόν. — φημὶ δεῖν, ἐνν. ὑμᾶς ποιῆσαι. — εὐτρεπῆς=παρασκευασμένος. — εἰσί.. εἰσί, ἀναδίπλωσις (πρβλ. § 10 πότε... πόθ'. — οἱ ἐξαγγέλλοντες, νοοῦνται οἱ ἐν Ἀθήναις Φιλιππίζοντες, οἱ ὅποιοι ἔτι ἀπεφάσιζεν ὁ λαὸς ἀνήγγελλον εἰς τὸν Φίλιππον· τοιοῦτοι ἦσαν Φίλοκράτης, Κτησιφῶν, Νεοπτόλεμος, Ἀριστόδημος καὶ ἄλλοι. — παρορῶ τι=καταφρονῶ, ἀδιαφορῶ διὰ τι. — ταῦτ' (α) δηλ. τὴν ἐτοίμασίαν σας. — ὄντιος, αἰτιολ. μτχ. — καιρὸν ἐνδίδωμι=παρέχω εὐκαιρίαν. γ'.) Πρέπει νὰ παρασκευάσητε μικρὰν μόνιμον δύναμιν συνισταμένην ἐν μέρει ἐκ πολιτῶν § 19 - 22.

§ 19. δέδοκται=ἔχει ἀποφασισθῆ—δεδόχθαι.. παρεσκευάσθαι· εἶναι τόσον ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ ὥστε ὁ ῥήτωρ, ἐνῶ

N. Ζαφειρίου. Δημοσθένους Φιλιππικοὶ Δ' τὰξ. Γυμν. ἔκδ. Α'. 4

πρόκειται περί μελλούσης πράξεως, παριστᾷ ταύτην ὡς τετελεσμένην.—*δύναμιν*, δηλ. *πεζικὴν*—*προχειρίζομαι τι*—προετοιμάζω τι.—*ἦ*—ἴνα αὐτῇ.—*μή μοι* (δοτ. ἠθικῆ), ἔνν. *λεγέτω τις*· οἱ Ἀθηναῖοι συνήθιζον πολλὰ μὲν νὰ ψηφίζουσιν, ἐλάχιστα δὲ νὰ πράττουν (πρβλ. § 20).—*ἐπιστολιμαῖος*—ὁ ἐν ἐπιστολῇ μόνον γραφόμενος.—*ταύτας*—τὰς γνωστὰς εἰς σὰς.—*ἀλλ'*, ἔνν. *λεγέτω τις*.—*εἰμὶ τῆς πόλεως*—ἀνήκω εἰς τὴν πόλιν· ὁ Δημ. ζητεῖ στρατιώτας ἀνήκοντας ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πόλιν καὶ μαχομένους ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος αὐτῆς καὶ ὄχι ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ των συμφέροντος, ὅπως ἔπραττον οἱ μισθοφόροι.—*κἂν*—καὶ ἄν.—*τροφή*—σιτηρέσιον (πρβλ. § 23).

§ 20. *τίς*, πρβλ. § 15.—*καθ' ἕκαστον*—ἐν ἕκαστον.—*χωρὶς*—χωριστά.—*ξένους μὲν λέγω*· ὁ ῥήτωρ ἀρχίσας νὰ ὀμιλῇ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν ἤρχισεν ἀπὸ τοῦς μισθοφόρους ἵνα εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀκρατάς καὶ ἀκούσουν αὐτὸν εὐνοϊκώτερον· ἀλλ' εὐθὺς διακόπτει τὸν λόγον τεχνικώτατα, διότι θὰ ἔλεγε χιλίους πεντακοσίους, ἀριθμὸν γελοῖον διὰ τοὺς Ἀθηναίους συνηθισμένους νὰ ἀκούουν πολλὰς χιλιάδας, καὶ παρενθετικῶς συμβουλεύει τοὺς ἀκρατάς νὰ μὴ καταφρονοῦν τὰς μικρὰς δυνάμεις.—*καὶ ὅπως μὴ ποιήσεθ'*, ἔνν. *σκοπεῖτε*—καὶ προσέχετε πῶς νὰ μὴ κάμετε ἰσοδυναμίαν δὲ μὲ ἔντονον παρακέλευσιν (=μηδὲ νὰ κάμετε).—*πάντ' ἐλάττω... οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε*, ἀσυνδέτως ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ὁ *ἔβλαψε*.—*νομίζοντες... αἰρούμενοι*, ἐναντιωμ. μτχ.—*αἰροῦμαι τι*—ἐγκρίνω τι.—*ἐπὶ τῷ πράττειν*—ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐνεργείας (τῆς ἐκτελέσεως τῶν ψηφισμάτων).

§ 21. *λέγω δὴ*, διὰ τοῦ *δὴ*, (=λοιπὸν) ἀναλαμβάνει τὸν διακοπέντα διὰ τῆς παρενθέσεως λόγον κατ' ἄλλον τρόπον.—*τοὺς πάντας στρατιώτας (πεζοὺς)*, ἔνν. *δεῖν εἶναι*. Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ διατύπωσις τοῦ σχεδίου τοῦ σύντομος, ἀπλή, ταχεῖα καὶ τεχνικῆ· δὲν ἀφήνει καιρὸν εἰς σχόλια καὶ συζητήσεις, διότι ἔχει νὰ ὑπερνικήσῃ δυσκολίας πολλὰς καὶ κακὰς συνηθείας τῶν ἀποφευγόντων τὸν πόλεμον Ἀθηναίων.—*τακτὸς*—ὄρισμένος.—*ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις*—διαδεχόμενοι ἀλλήλους, ἀμειβαίως, κατὰ σειράν· διαρκούσης δηλ. τῆς ἐκστρατείας νὰ ἀπολύεται ἡ μία ἡλικία καὶ νὰ ἀντικαθίσταται δι' ἄλλης. Ὁ Δημ. προέτεινε νὰ στρατεύωνται καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι· ἐπειδὴ ὅμως ἦτο φυσικὸν νὰ δυσχερεστήσῃ τοῦτο αὐτοὺς συνηθισμένους μέχρι τοῦδε νὰ μένουν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ ῥήτωρ διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν πρότασιν του ὀλι-

γώτερον ἐπαχθῆ προσθέτει νὰ στρατεύωνται 1) ἐξ αἰασδήποτε ἡλικίας (ἀπὸ τοῦ 20 - 60 ἔτους, πρὸλ. § 7), 2) ἐπὶ ὠρισμένον οὐχὶ μακρὸν χρόνον καὶ 3) διαδοχικῶς.—ὡσπερ τοὺς πεζοὺς, καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ στρατευομένους, ἀντὶ ὡσπερ οἱ πεζοί. Ὁ Δημ. καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκ τῶν ἱππέων ζητεῖ τὸ τέταρτον νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι.—τούτοις (δοτ. χαριστ.) ἐνν. φημί δεῖν παρασκευασθῆναι· ἐκάστη ἱππαγωγὸς ἐχώρει 30 ἵππους μὲ αὐτοὺς τοὺς ἱππεῖς.

§ 22. εἶεν, ἐπίρρ. φανερωθὼν συγκατάθεσιν τῶν εἰρηγμένων καὶ συναφῆν πρὸς τὰ μέλλοντα (=ἔστω).—τί.. ἔτι; ἐνν. κελεύω.—ταχεῖας τρηῆρεις, πρὸλ. § 16.—δεῖ γάρ... ἡμῖν=διότι ἔχομεν ἀνάγκην ἡμεῖς.—καὶ ταχειῶν, ὁ καὶ ἐπιδοτικὸς—διότι... διότι (=διατί), πλκχ. ἐρωτ. ἐκ τοῦ διδάξω.—ἀποχερῆν, ἀπαρέμφ. τοῦ ἀποχεράω—ῶ=ἀρκῶ, εἶμαι ἀρκετός.—τηλικούτος=τόσον μικρός. δ΄.) Αἰτιολογία τοῦ προταθέντος μέτρου. § 23 - 27.

§ 23. τοσαύτην, ἐνν. οἷμαι ἀποχερῆν τὴν δύναμιν.—τοσοῦτος, βλ. 22, τηλικούτος.—οἷα, αἰτιολ.—ἔτι (=ἔνεστι)... ἡμῖν=δυναμέθεα.—παρατάσσομαι τινι (=ἀντιπαρατάσσομαί τινι)=φανερὰ πολεμῶ πρὸς τινα.—ἐκείνω=τῇ δυνάμει ἐκείνου (βραχυλογία).—ληστεύω (ἀντιθ. παρατάσσομαι)—ληστρικῶς (κρυφίως) πολεμῶ, κάμνω κλεφτοπόλεμο.—τὴν πρώτην (ἐπίρρ.)=κατ' ἀρχάς.—ταπεινὸν=μικρὸν.—μισθός... τροφή· εἰς τοὺς στρατιώτας ἐδίδοτο μισθὸς καὶ σιτηρέσιον· τὰ δύο ὁμοῦ ἀπετέλουν τὸν πλήρη μισθὸν τοῦ στρατιώτου, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπερέβαινε τὴν μίαν δραχμὴν καθ' ἑκάστην, οὐδὲ ἦτο ὀλιγώτερος τῶν 4 ὄβολων.—οἷα=διότι.—πρότερόν ποτ', δηλ. κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον (395 - 387).—ἀκούω=ἀκήκοα.—ξενικόν, εἶναι τὸ πρῶτον ἐπίσημον καὶ διὰ τῆς διαγωγῆς του ἐξείρετον μισθοφορικόν· πολλάκις δὲ ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐν Κορίνθῳ ξενικόν.—Πολύστρατος, περὶ τῆς δράσεώς του οὐδὲν εἶναι γνωστόν.—Ἴφικράτης καὶ Χαβρίας, ἔνδοξοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, πολλὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως κατορθώσαντες διὰ τῶν μισθοφόρων.—ἄλλοι τινές, Στράβαξ, Καλλίας, Φιλοκράτης, ὀλιγώτερον ὀνομαστοί.

§ 24. οἷδ' ἀκούων=ἐξ ἀκοῆς γνωρίζω.—Λακεδαιμονίους, ἀντικμ. τοῦ ἐνίκων· προετάρθη δὲ χάριν ἐμφάσεως (=τοὺς ἀητήτους Λακεδαιμονίους)· νοεῖται ἢ παρὰ τὸ Λέχαιον, λιμένα τῆς Κορίνθου, νίκη τοῦ Ἴφικράτους (392), ὅπου διὰ τοῦ μισθοφορικοῦ κατέκοψε ὀλόκληρον μόραν (=τάγμα ἐκ 40 ἀνδρῶν) τῶν Λακε-

δαίμονίων. Διὰ τὴν νίκην ταύτην ἐκαυχῶντο, ἔσον καὶ διὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμίनि.— ἐξ οὗ, δηλ. χρόνου=ἄφ' ὅτου.— αὐτὰ καθ' αὐτά, δηλ. ἄνευ πολιτῶν.— ὑμῖν, δοτ. χαριστική.— τοὺς φίλους νικᾷ· εἰρωνεῖα μετὰ σαρκασμοῦ.— οἱ δὲ ἐχθροί, δηλ. Φίλιππος, Χίτοι, Ῥόδιοι κ. τ. λ.— παρακύναντ' (α), ἐνν. τὰ ξενικά, μτχ. χρν.— παρακύντω=ρίπτω ἐν βλέμμα (ἐπιπολαίως), ἀμελῶς ἐργάζομαι.— ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον=διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὅποιον διεξάγει ἡ πόλις.— πρὸς Ἀρτάβαζον, ὑπονοεῖ τὸν Χάρητα ὁ ὅποιος μὴ ἔχων νὰ δώσῃ μισθὸν εἰς τὸν στρατὸν του, ἠναγκάσθη νὰ καταπαύσῃ τὸν κατὰ τῶν συμμάχων πόλεμον καὶ ὀδηγήσῃ αὐτὸν (356) πρὸς τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον, ἀποστατήσαντα ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.— πανταχοῖ μάλλον, ἐνν. ἢ ἐπὶ τοὺς πολεμίους.— εἰκοτῶς=δικαίως· τοῦτο λέγει ὁ Δημ., διότι συνηθίζει νὰ ὑπερασπίζῃ τὸν στρατηγὸν Χάρητα διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην.— ἄρχειν, ὑποκμ. τινά.— οὐ γὰρ... μὴ διδόντα, (τροπ. μτχ.=χωρὶς νὰ δίδῃ), γνώμη γενικοῦ κύρους.

§ 25. ἀφελεῖν: πολλάκις στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται κατέπαιον τὸν πόλεμον μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι δὲν ἐλάμβανον μισθόν.— παρακαθίστημί τινί τινα=τοποθετῶ τινα πλησίον τινός.— τὰ στρατηγούμενα=αἱ πράξεις τοῦ στρατηγοῦ.— ἐπόπιτας=μάρτυρας (§ 47), μεταφορικῶς ἀπὸ τὰ Ἐλευσίνια· καθὼς δηλ. εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια οἱ ἐπόπται (ἀνώτατοι μύσται) παρίσταντο μάρτυρες ἄλλων τῶν τελουμένων, οὕτω θέλει ὁ Δημ., καὶ οἱ πολῖται νὰ παρίστανται μάρτυρες τῶν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πραττομένων.— ἐπεὶ, αἰτιολγ.— γέλως (κατηγρμ.) ἔσθ' ὡς χρώμεθα (ὑποκμ.)=εἶναι γελοῖος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον... Τὸ οὐσιαστικὸν γέλως ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου πρὸς μεγαλυτέραν ἔμφασιν.— χρώμαι τοῖς πράγμασι (=ἄπτομαι τῶν πραγμάτων)=φροντίζω περὶ τοῦ πολέμου.— ἔροιστό τις, δηλ. ξένος. Ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα ἵνα καταστήσῃ τὸν λόγον ζωηρότερον καὶ κινήσῃ περισσότερο τὴν προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν πλάττει διάλογον μεταξὺ ξένου καὶ πολίτου Ἀθηναίου, τὸν ὅποιον διακόπτει διὰ τοῦ οὐκ ἐχειροτονεῖτε, διὰ πικρῶν δὲ ἐρωτήσεων ἐξελέγχει τὴν κουφότητα καὶ βραθυμίαν τῶν συμπολιτῶν του.

§ 26. δέκα ταξιάρχους... δύο· κατ' ἔτος διὰ χειροτονίας καὶ οὐχὶ διὰ κλήρου ἐξελέγοντο 10 στρατηγοί, ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν πεζῶν, 10 ταξιάρχαι, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν στρατηγῶν, 2 ἵππαρχοι, ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν ἵππέων καὶ 10 φύλαρχοι, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἵππάρχων.— τὰς πομπὰς πέμπω=ἡγοῦμαι (=προπο-

φρούμα:) τῶν πομπῶν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὰ Παναθήναια, Διονύσια, Ἐλευσίαια κ. τ. λ. ἐτέλουν πομπὰς μεγαλοπρεπεῖς, εἰς τὰς ὁποίας πρὸ πάντων διέπρεπον οἱ ἵππεις.—**ὕμῖν** (δοτ. ἡθικῆ) = πρὸς εὐχαρίστησίν σας.—**μετὰ τῶν ἱεροποιῶν**, οὗτοι ἦσαν 10 ἄρχοντες διὰ κλήρου ἐκλεγόμενοι οἱ ὅποιοι ἔργον εἶχον τὴν διοργάνωσιν ἑορτῶν καὶ τὴν ἐποπτεῖαν θυσιῶν τινων. Οἱ ἄρχοντες τοῦ στρατοῦ ἐφ' ὅσον δὲν ἐστρατεύοντο οἱ φυλέται αὐτῶν ἦσαν περιττοὶ εἰς τὸ στράτευμα· ὁ δῆμος λοιπὸν ὥριζε ἓνα τινὰ στρατηγὸν νὰ πορευθῆ μετὰ τῶν μισθοφόρων, οἱ δὲ λοιποὶ ἔμμενον εἰς τὰς Ἀθήνας ἡγούμενοι τῶν φυλετῶν των κατὰ τὰς πομπάς.—**τοὺς πηλίνους** (ἐνν. πλάττουςιν εἰς τὴν ἀγορὰν, οὕτω καὶ ὑμεῖς) **εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε...**—**εἰς τὴν ἀγορὰν** = διὰ τὴν ἀγορὰν, νὰ προπορεύονται τῶν πομπῶν. Διὰ τῆς προσδλητικῆς ταύτης παραβολῆς ὁ ῥήτωρ μὲ ἀγανάκτησιν ἐλέγχει τοὺς συμπολίτας του, ὅτι ἐκλέγουν τοὺς στρατηγούς ὄχι δι' ὠφέλιμόν τινα πράξιν ἀλλὰ διὰ παρατάξεις μόνον, ἔπως ἀκριβῶς οἱ κοροπλάθοι πλάττουν τοὺς πηλίνους μόνον δι' ἀθύρματα τῶν παίδων καὶ διακωσμῆσεις τῶν οἰκτιῶν καὶ ὄχι πρὸς ὠφέλιμόν τινα χρῆσιν.

§ 27. **γάρ**, πρὸλ. § 10.—**οὐκ ἐχεῖν... εἶναι**; δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι; (ἀλλὰ δὲν εἶναι).—**παρ' ὑμῶν... παρ' ὑμῶν**, σχῆμα ἐπαναφοράς, τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὸν λόγον παθητικώτερον.—**ἱππαρχον**, μετεχειρίσθη ἐνικόν, διότι ὁ ῥήτωρ ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὅτι μόνον ὁ εἰς ἱππαρχος ἐξήρχετο, ὁ δὲ ἕτερος ἔπρεπε νὰ μένῃ εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ φροντίξῃ περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πομπῶν· τοῦναντίον τοὺς ταξιάρχους οὐδὲν ἠμπόδιζε νὰ εὐρίσκωνται πάντες εἰς τὸν πόλεμον.—**ἄρχοντιας** = ἐν γένει ἄρχοντας.—**ἐν ᾗ ἦν** = διὰ νὰ ἦτο.—**Ἀῆμνος**, νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἀρχαία κτῆσις τῶν Ἀθηναίων, πρὸς διοίκησιν τῆς ὁποίας ἀπέστελλον κατ' ἔτος σῶμα ἱππέων ὑπὸ ἓνα ἱππαρχον· τοῦτου ἡ ἐκεῖ διαμονὴ ἦτο ἄνετος.—**κτῆμα** = κτῆσις.—**Μενέλαος**, ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ ὁποῖος φοβούμενος καὶ μισῶν τὸν ἀδελφόν του ἤλθε μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν μισθοφόρων, πιθανῶς τοῦ Χαριδήμου, τοῦ ἀνατέθη ἡ ἱππαρχία. Ὁ ῥήτωρ κατηγορεῖ τοὺς Ἀθηναίους διότι δὲν ἐπεμψαν πολίτην Ἀθηναῖον ἱππαρχον καὶ διότι δὲν ἐχειροτόνησαν τοῦλάχιστον αὐτὸν τοῦτον τὸν Μενέλαον.—**ὅστις ἂν ᾗ** = ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι, εἴτε δηλ. καλὸς εἴτε κακός.

ε') Μέσα πρὸς συντήρησιν τοῦ μόνιμου στρατοῦ § 28—30.

§ 28. **τὸ τῶν χρημάτων**, δηλ. ζήτημα.—**πόσα... ἔσται**, ἐπε-

ξήγησις τοῦ: τὸ τῶν *χρημάτων*.—*δὴ*=ἀμέσως.—*καὶ περαίνω* (=περανῶ)=ὅπως σεῖς ἐπιθυμεῖτε οὕτω καὶ ἐγὼ θὰ διαπραγματευθῶ.—*χρήματα τοίνυν* (ἢ ὀνομαστ. κείται ἀπολύτως)=ὡς πρὸς τὰ χρήματα λοιπὸν (σᾶς λέγω τὰ ἑξῆς).—*ἔστι μὲν*=ὑπολογίζεται μὲν· ἢ ἀπόδοσις τοῦ μὲν εἰς τὴν § 29.—*ἡ τροφή*=ἡ διατροφή (περιλαμβάνουσα συνήθως *σιτηρέσιον* καὶ *μισθόν*).—*σιτηρέσιον*, ἐπεξήγησις τοῦ ἢ *τροφῆ*: τὸ σιτηρέσιον ἐδίδοτο εἰς χρήματα, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐφρόντιζε νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὸ στρατόπεδον πωληταὶ τροφίμων.—*μικρόν τι πρὸς*=προσέτι ὀλίγον ἀκόμη (δηλ. δύο τάλαντα).—*εἰς τὴν ναῦν*=διὰ κάθε πλοῖον.—*τοῦ μηνός*, γεν. τοῦ χρόνου.—*σιτηρέσιον*, κατηγορμ.=ὡς σιτηρέσιον.—*τοῖς δ' ἵππεῦσι*...*οὔσι*=διὰ δὲ τοὺς δικασίους ἵππεις.—*δέκα...ἕνα δέκα...ἑὼν τριάκοντα*: ὁ ῥήτωρ εἰς τοὺς τρεῖς λογαριασμοὺς μετεχειρίσθη διαφόρους συντακτικoὺς τύπους χάριν ποιικιλίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας. Κατὰ τὸν Δημ. θὰ ἐγίνετο ἡ ἑξῆς κατανομή: α'.) 20 μναὶ × 12 μῆνας=240 × 10 ναῦς=2400 μναὶ ἦτοι 40 τάλαντα· β'.) 2.000 πεζοὶ × 10 ὄρχ. ἕκαστος κατὰ μῆνα=20.000 × 12 μῆνας=240.000 ὄρχ. ἦτοι 40 τάλαντα· γ'.) 200 ἵππεις × 30 ὄρχ. ἕκαστος κατὰ μῆνα=6.000 × 12 μῆνας=72.000 ὄρχ. ἦτοι 12 τάλαντα· ἐν ὄλῳ λοιπὸν 40+40+12=92 τάλαντα.

§ 29. *ὑπάρχειν*=(τὸ *ὑπάρχειν*).—*ἀφορμῆ* (μέσον μὲ τὸ ὅποιον γίνεται τι)=κεφάλαιον, βοήθημα.—*γινώσκω*=κρίνω.—*προσπορίζω τι*=ἐξοικονομῶ τι.—*τὰ λοιπά*, δηλ. τὸν κυρίως μισθόν.—*ἀπὸ τοῦ πολέμου*=ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου.—*ἀδικοῦν*, τροπ. μτχ.—*ἐντελής μισθός*, ἦτοι σιτηρέσιον καὶ μισθός (πρβλ. § 23).—*ἐθελοντής*, κατηγορμ.=ὡς ἐθελοντής.—*ἐγὼ...ἔτοιμος*... ἀσυνδέτως πρὸς τὰ προηγούμενα χάριν ἐμφάσεως· αἱ λέξεις αὗται δεικνύουν ὅχι μόνον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην τοῦ Δημ. ἀλλὰ καὶ τὴν πεποιθήσιν του περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης του.—*πόθεν ὁ πόρος τῶν χρημάτων*, ἐνν. *γενήσεται*=πόθεν τὰ χρήματα πορισθήσεται—*ἡδη*=πρβλ. § 15.

§ 30. *πόρου ἀπόδειξις*, τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐξευρέσεως τῶν 92 τάλαντων πάντως εἶχεν ὁ ῥήτωρ γράψαι εἰς τὸν κατάλογον, τὸν ὅποιον παρέδωκεν εἰς τὸν γραμματέα πρὸς ἀνάγνωσιν, ὅπως συνηθίζετο· ὁ κατάλογος οὗτος δὲν περιελήφθη εἰς τὸν λόγον.—*ἡμεῖς*, ἐνν. τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς φίλους του οἱ ὅποιοι τὸν ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ κατὰλόγου.—*ἐπιχειροτονῶ τι* (ἐλέγετο

ἐπὶ τοῦ ἐπιστάτου τῶν προέδρων) = ὑποβάλλω τὰς γνώμας εἰς τὴν διὰ χειροτονίας κρίσιν, θέτω τι εἰς ψηφοφορίαν (πρὸλ. § 1 **προϋθέναι**). — **χειροτονῶ τι** (ἐλέγετο ἐπὶ τῶν πολιτῶν) = δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ἀποφασίζω τι. — **χειροτονήσετε** (ὁ μέλλων ἀντὶ προστακτικῆς), ἐνν. ἂ ἐγὼ γεγραφα. — **ἐπιχειροτονήτε... χειροτονήσετε**, παρονομασία (πρὸ. § 1). — **ἐν τοῖς ψηφίσμασι** = διὰ τῶν ἐν τοῖς ψηφίσμασι ἀναγραφομένων δυνάμεων.

Δ΄. Πίστις (§ 31—50).

α΄.) Ὡφέλειαί τὰς ὁποίας θὰ ἔχουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν ἀποδεχθοῦν τὴν πρότασιν τοῦ ῥήτορος § 31—37.

§ 31. **ἐνθυμοῦμαι καὶ λογίζομαι**, συνωνυμία (= λαμβάνω ὑπ' ὄψιν καὶ σκέπτομαι). — **ὁ τόπος** = ἡ γεωγραφικὴ θέσις. — **τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις** = τῇ βοηθείᾳ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἐποχῶν. — **πνεύματα**, εἶναι οἱ ἐτησίοι (= τὰ μετέμια). — **ὥραι**, αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, ἐννοεῖ δὲ τὸν χειμῶνα. — **φυλάττω τι** = καιροφυλακτῶ, περιμένω τι. — **ἐπιχειρῶ** (χωρὶς ἀντικμ.) = κίνω τὰς ἐπιχειρήσεις μου.

§ 32. **βοήθειαι** = ἐπικουρικὰ στρατεύματα (ταχέως ἐπιστρατευόμενα καὶ προχειρῶς παρασκευαζόμενα). — **ὑστερίζω ἀπάντων** (γεν. οὐδ) = καθυστερῶ εἰς ὅλα ὥστε οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἐπωφελοῦμαι. — **ὑπάρχει** = ἔξεστι. — **τῇ δυνάμει**, δοτ. χαριστικῆ. — **χειμάδιον** = τόπος διαχειμάσεως, χειμαδίῳ. — **Θάσος**, νῆσος ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου. — **Σκιάθος**, νῆσος Β. τῆς Εὐβοίας. — **ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ**, δηλ. μεταξύ τῆς Λήμνου, Θάσου καὶ Σκιάθου· νοοῦνται δὲ αἱ νῆσοι Σκυρος, Σκόπελος, κ τ.λ. (βλ. γεωγρ. πίνακα). — **πᾶσαι αὗται ἦσαν τότε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηναίων**. — **τὴν ὥραν** = κατὰ τὴν καλὴν ἐποχὴν, δηλ. τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος. — **πρὸς τῇ γῇ γίγνομαι** = ἀποδιβάζομαι εἰς τὴν ξηράν. — **τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές (ἐνν. ἐστι)** = (ὅτε) οἱ ἀνεμοὶ εἶναι ἀσφαλεῖς (= οὐδεὶς κίνδυνος ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ ἀνέμου). — **ῥαδίως ἔσται (ἐνν. αὕτη ἢ δύναμις) πρὸς τῇ χώρᾳ (τοῦ Φιλίππου)**... (= εὐκόλως θὰ εὐρίσκειται πλησίον τῆς χώρας τοῦ Φιλίππου) = εὐκόλως θὰ διατρίβῃ... εἰς τὴν χώραν τοῦ Φιλ. καὶ εἰς τὰ στόμια τῶν ἐμπορικῶν λιμένων. — **ἐμπόριον** = ἐμπορικὸς λιμὴν. — **πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ ῥαδίως ἔσται** ἢ δύναμις τὴν ὁποίαν προτείνει ὁ Δημ. διαχειμάζουσα εἰς τὰς πλησίον τῆς Μακεδονίας νήσους, εὐκόλως τὸ θέρος, χωρὶς

νά ἐμποδίζηται ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, θά δύναται νά διακράζη τὰ εἰς τοὺς λιμένας εἰσερχόμενα ἢ ἐξερχόμενα πλοῖα καὶ ἐξερχομένη εἰς τὴν ξηρὰν νά λεηλατῇ τὴν χώραν τοῦ Φιλίππου· τοιούτοτρόπως καὶ τὸν Φίλ. θά βλάβηται καὶ μισθὸν θά παρασκευάζῃ, εἰς ἐαυτὴν (πρβλ. § 23 καὶ 29).—**ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίω... ῥαδίως ἔσται**, διὰ τοῦ πολυσυνδέτου (καὶ...καὶ...καὶ...), διὰ τοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου **ὑπάρχει** καὶ διὰ τῶν ἐμφαντικῶν λέξεων **ῥάδιον... ῥαδίως** ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νά παρασύρῃ τοὺς ἀκροατὰς του, ὥστε νά ἀποδεχθοῦν τὴν πρότασίν του εὐχαρίστως.

§ 33. **ἂ μὲν... καὶ ποῖτε...**, πλ.γ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ **βουλεύσεται**.—**ἂ χρῆσεται**—**τίνα χρῆσιν χρῆσεται**—πῶς θά μεταχειρισθῇ.—**παρὰ τὸν καιρὸν**—ἔταν παρουσιασθῇ κατάλληλος περίστασις.—**τούτων κύριος**—κύριος (στρατηγός) εἰς ταῦτα (δηλ. **ἂ χρῆσεται καὶ ποῖτε**).—**ἂ δεῖ ὑπάρξαι παρ' ὑμῶν**—ποῖα πρέπει νά πράξετε.—**γράφω τι**—ἐγγράφω· προτείνω τι· οἱ ῥήτορες ὄφειλον πρότερον νά παραδίδουν τὰς γνώμας των εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐγγράφως καὶ ἔπειτα νά ἀγορεύουν πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν· μετὰ δὲ τὴν ψηφοφορίαν ἐὰν ἡ γνώμη των ἐπεκυροῦτο, τὸ παραδεδομένον ἐκεῖνο ἐκαλεῖτο ψήφισμα.—**ἂν ταῦτ'...**, ἀσυνδέτως διότι δι' ὀλίγων ἐπαναλαμβάνει τὰ λεχθέντα· ἡ δὲ σύνταξις τῆς περιόδου ἔχει οὕτω: **ἂν πρῶτον πορίσητε ταῦτα... εἶτα καὶ... κατακλείσητε... παύσεσθ'... καὶ ἔτι... ἀφαιρήσεσθε**.—**λέγω**—εἶπον.—**τάλλα**, ἐπεξηγείται διὰ τοῦ: **τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἰππέας**, τὰ ὅποια ἀνκεφαλαιοῦνται διὰ τοῦ: **ἐντελῆ πᾶσαν τὴν δύναμιν**.—**κατακλείω τινὰ** (μετ' ἀπαρμφ.)—ὑποχρεώνω τινὰ (νά...).—**ἐπὶ τῷ πολέμῳ**—εἰς τὸ πεδῖον τοῦ πολέμου.—**τῶν μὲν κρημάτων**, δηλ. τῶν 92 ταλάντων.—**αὐτοὶ**—σεῖς οἱ ἴδιοι (καὶ ὄχι οἱ στρατηγοί).—**ταμίαι καὶ πορισταί**, σχῆμα πρωθύστερον· ἦσαν δὲ ἀμφοτέροι οἰκονομικοὶ ἄρχοντες εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ οἱ μὲν **πορισταί** ἔργον εἶχον τὴν ὑπόδειξιν δημοσίων πόρων πρὸς εἰσπραξίν, οἱ δὲ **ταμίαι** τὴν φύλαξιν τῶν εἰσπραχθέντων καὶ διαθεσίμων χρημάτων.—**οὐδὲν ποιῶ**—τίποτε δὲν κατορθώνω.

§ 34. **καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ**—καὶ ἀκόμη ἐκτὸς τούτου.—**πρῶτον μὲν**, ἢ ἀπόδοσις ἔπειτα, ἄνευ τοῦ δὲ (πρβλ. § 2).—**ἀπὸ τῶν ὑμετέρων... συμμάχων** (σημαίνει τὸ ὄργανον)—**μὲ** τὰ χρήματα τῶν συμμάχων σας (τὰ ὅποια ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς συμμάχους σας)· οἱ περισσότεροι τῶν νησιωτῶν συνεμάχουν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους

(πρόλ. § 32).—*ἄγω καὶ φέρω*—λεηλατῶ.—*τί πρὸς τοῦτω ἐνν. γενήσεται*—τί ἄλλο ἐκτὸς τούτου θὰ γίνῃ.—*ἔξω γίγνομαι τινος*—ἀπαλλάτομαι τινος.—*οὐκ ὡσπερ... ἔχων τριήρη*, τὸ πλήρες ἔχει οὕτω : *οὐκ οἰχῆσεται ἔχων ὡσπερ... ὄχεται ἔχων, οὐκ ἐκλέξει, ὡσπερ... ἐξέλεξε, οὐκ ἀποβήσεται ὡσπερ... ἀπέβη καὶ οὐκ οἰχῆσεται ἔχων ὡσπερ... ὄχεται ἔχων.*—*ἐμβάλων* (χρῆμ. μτχ.), ἢ ἐπιδρομὴ αὐτῆ ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐνταῦθα ἀναφερόμεναι ἀδικίαι τοῦ Φιλίππου ἔγιναν πιθανῶς τὸ 352.—*πολίτας* : ὡς κληροῦχοι ἦσαν πολῖται Ἀθηναῖοι.—*Γεραιστός*, ἀκρωτήριον καὶ κώμη εἰς τὰ νότια τῆς Εὐβοίας ἔχουσα λιμένα πολὺ κατάλληλον εἰς τοὺς ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀθήνας πλέοντας.—*πρὸς τῷ Γ.*—πλησίον τοῦ Γεραιστοῦ.—*ἐκλέγω χρήματα*—εἰσπράττω χρήματα (ὡς φόρον) ἐνταῦθα ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν πλοίων).—*τὰ τελευταῖ (α)*, ἐπιρρ.—*ἀπέβη*, ἀντὶ ἀποβάς κατὰ τὸ ἐμβάλων...*συλλαβῶν* ὁ Δημοσθ. ὅμως ἐπίτηδες ἔθεσε ἀνεξάρτητον πρότασιν διὰ νὰ ἐξάρη τὸ γεγονός (τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Φιλ.) ὡς τὸ σπουδαιότατον. πάντως δὲ θὰ ἐτόνισε καὶ τὴν λέξιν *Μαραθῶν* διὰ νὰ ἐνθυμηθῶν τὴν ἀπόδοσιν τῶν Περσῶν καὶ νὰ συγκρίνουν τὸ ἀποτέλεσμα ἐκείνης καὶ τῆς τοῦ Φιλίππου.—*ἱερὰν*, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον δύο ἱερὰς τριήρεις τὴν *Πάραλον* καὶ τὴν *Σαλαμινίαν*, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο εἰς σπουδαίας δημοσίας ὑπηρεσίας (ὡς ἦτο ἢ ἀνάκλησις στρατηγοῦ, ἢ μεταδίδοσις ἀποστολῶν, ἢ μετακόμισις φόρων καὶ αἱ θεωρίαι ἦτοι αἱ ὑπὸ τῆς πόλεως πεμπόμεναι πρεσβεῖαι εἰς μαντεῖα ἢ ἀγῶνας) ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἡ Πάραλος ἢ ὁποία κατ' ἔτος τὸν Μάιον μέλλουσα νὰ κομίση τοὺς *θεωροὺς* εἰς Δῆλον ἤρχετο εἰς Μαραθῶνα καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος γύλογεῖτο καὶ ἐστέφετο ἢ πρύμνα τῆς. Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Δημ. λίαν ἐπιτυχῶς ἐξέλεξε καὶ κατέταξε τὰ παραδείγματα τῶν ἀδικιῶν τοῦ Φιλίππου· ἀφῆρει οὗτος ἀτιμώρητος τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Ἀἴμνον, τὴν περιουσίαν εἰς Γεραιστόν, τὴν τιμὴν (*ἱερὰν τριήρη*) εἰς αὐτὴν τὴν Ἀττικὴν. Διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων τὰ ὅποια σαφῶς ὑποδεικνύουν τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν συμπολιτῶν του διὰ νὰ ἀποδεχθῶν τὴν πρότασιν του.—*οὓς ἂν προθυῆσθε*—*οὓς ἂν προσδιορίσητε.*

§ 35. *καίτοι τί δήποτ'*—καὶ ὅμως δικαί ἄρα γὰρ τὸ *δήποτε* φανερώνει τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ῥήτορος.—*τῶν Παναθηναίων... τῶν Διονυσίων* τὰ μεγάλα Παναθήνια ἐτελοῦντο κατὰ πᾶν τέ

ταρτον ἔτος, τὰ δὲ μικρὰ κατ' ἔτος· τὰ δὲ Διονύσια ἦσαν τὰ κατ' ἄγρους ἢ μικρὰ, τὰ ἐν Ἀθήναις ἢ Λήναια, τὰ Ἀιθυστήρια καὶ τὰ ἐν ἄστει ἢ μεγάλα Διονύσια — τοῦ καθήκοντος χρόνου = κατὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον — δεινοὶ = ἔμπειροι, ἀντίθ. ἰδιῶται. — οἱ ἐπιμελούμενοι = οἱ διοργανωταί· τοιοῦτοι τῶν μὲν Παναθηναίων ἦσαν δέκα, ἀθλοθέται καλούμενοι, τῶν δὲ Διονυσίων ὁ ἐπώνυμος ἄρχων. — ἀπόστολος = ὁ ἀποστελλόμενος, ἢ ναυτικὴ ἀποστολή. — καὶ τοσοῦτον... ἔχει = καὶ (ἐνν. ἅ) ἔχει (= αἱ ὁποῖαι ἑορταὶ ἀπαιτοῦν) τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευήν. — ὄχλον, δηλ. χορευτῶν, χορηγῶν, ἀθλητῶν κ.τ.λ. — παρασκευήν, δηλ. πολυτελεῖ σκευή, ἐνδύματα κ.τ.λ. ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἑορτάς. — εἴ τι τῶν ἀπάντων (γεν. οὐδ.) = ἀν ἄλλο τι ἐξ ὅλων τῶν πραγμάτων. — ὑμῖν, δοτ. κτητ. εἰς τὸ ἀποστόλους. — ὑστερίζω τῶν καιρῶν = δὲν ἐπωφελοῦμαι τὰς εὐνοϊκὰς περιστάσεις (πρβλ. § 32). — τὸν εἰς Μεθώνην... = ὅπως λ. χ. ἢ εἰς Μεθώνην (ἀποστολή)...

§ 36. *οὐ ἐκεῖνα* (δηλ. αἱ ἑορταί)... = *διότι...*, ἀπάντησις εἰς τὸ *εἰ δὴ ποθ'*, § 35. — *χορηγός*, ὁ καταβάλλων τὴν δαπάνην πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ χοροῦ διὰ τὸ θέατρον. — *γυμνασίαρχος*, ὁ δαπανῶν διὰ τὴν ἐξάσκησιν καὶ μισθοδοσίαν τῶν ἀθλητῶν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ διὰ τοὺς γυμνακικοὺς ἀγῶνας προσωρισμένου χώρου. — *οὐδὲν ἀνεξέταστον* .., ἀσυνδέτως, διότι συγκεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα. — *ἀνεξέταστον καὶ ἀόριστον*, προληπτικὰ κατηγορημ. (πρβλ. § 8 *ἀθάνατα*) = ὥστε νὰ εἶναι ἀνεξέταστον καὶ ἀόριστον. — *ἐν δὲ τοῖς*, ἐνν. πράγμασι. — *ἀδιόρθωτος* = ἀκανόνιστος. — *ἄτακτα...* *ἅπαντα*, τὸ ἀσύνδετον σχῆμα, τὰ ἀλλεπάλληλα φωνήεντα, τὸ ὁμοιοτέλευτον, ἢ χασμωδία καὶ ὁ ἀκανόνιστος ρυθμὸς ἐξαίρουσιν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀταξίαν εἰς τὰ στρατιωτικὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ παρέχουν δύναμιν, ἐνάργειαν καὶ πάθος εἰς τὸν λόγον.

§ 37. *τοιγαροῦν* = διὰ τοῦτο λοιπόν. — *ἅμ' ἀκηκόαμεν.. καὶ ..* = εὐθὺς ὡς ἀκούομεν πολεμικὴν τινα πράξιν τοῦ Φιλ. ἀμέσως τότε καὶ... — *τριήραρχος*, ἐκαλεῖτο ὁ ἀναλαμβάνων ἐξ ἰδίων του νὰ ἐξοπλίσῃ τριήρη, τὴν ὁποῖαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως κενήν· ὁ ἴδιος ἦτο ὑπεύθυνος καὶ διὰ τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς πολλάκις δὲ καὶ ἐπέβαινεν αὐτῆς ὡς ἄρχων. — *ποιοῦμαι ἀντίδοσίν τιμι* = ἐπιτρέπω εἰς τινὰ νὰ κάμῃ ἀντίδοσιν. Ὁ ἀναλαμβάνων λειτουργίαν τινά, ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι ἄλλος ἦτο πλουσιώτερος αὐτοῦ, προσεκάλει αὐτὸν ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν λειτουργίαν ἢ νὰ δεχθῇ ἀνταλλαγὴν περιουσιῶν.

ἡ διαδικασίᾳ αὕτη ἐλέγετο ἀντίδοσις.— πόρος χρημάτων=ἐξεύρεσις, προμήθεια χρημάτων.— ἔδοξε. ἔνν. ἡμῖν.— οἱ χωρὶς οἰκοῦντες=οἱ κατοικοῦντες χωριστὰ (ἀπὸ τοῦς μέχρι τοῦδε κυρίου των), δηλ. οἱ ἀπελεύθεροι ὅπως καὶ οἱ μέτοικοι ὑπεχρεοῦντο οἱ μὲν εὐποροὶ νὰ ὑπηρετοῦν ὡς ὀπλίται, οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἐρέται εἰς τὸ ναυτικόν.— αὐτοὺς=ἡμᾶς αὐτοὺς—εἴτ' ἀντεμβιβάζειν (=ἀντίσφῶν [*=ἡμῶν τῶν ἰδίων*] ἐμβιβάζειν, ἔνν. τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας.—εἴτ'...προσπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἀνέκπλέωμεν=ἔπειτα ἔχει χαθῆ ἕκ τῶν προτέρων ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον ἐκάστοτε ἐκπλέομεν (κατ' ἔννοιαν=ὁ σκοπὸς τοῦ ἐκάστοτε ἀπόπλου ἡμῶν ματαιοῦται ἕκ τῶν προτέρων).—μέλλεται τι=ἀναβάλλεται τι.— ἅμα ἀνηκόαμεν...καὶ...καί..., διὰ τοῦ παρατακτικοῦ ἅμα καὶ διὰ τοῦ πολυσυνδέτου καὶ...καί...καί...ὁ ῥήτωρ παριστᾷ ζωηρῶς ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν λαμβάνουν τὰ κατάλληλα μέτρα πρὶν ὁ Φίλ. νὰ ἐπιχειρήσῃ τι, ἀλλὰ τὸναντίον κινοῦνται εὐθὺς ὡς μάθουν πολεμικὴν τινα ἐπιχείρησιν αὐτοῦ.—καὶ...εἴτα...εἴτ'...εἴτ' διὰ τοῦ ἀσυνδέτου τούτου ἀπεικονίζεται ἐναργῶς ἡ κουφότης καὶ τὸ ἄστατον τῶν Ἀθηναίων καθόσον λαμβάνουν διαφόρους ἀποφάσεις ἀναιρούσας ἀλλήλας ἀντὶ μιᾶς ὀρισμένης.—οἱ τῶν πραγμάτων=οἱ τοῦ πράττειν (καιροί).—εἰρωνεία, εἶναι ἡ προσποίησις τὴν ὁποίαν ἔκαμνον πολλοὶ διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν τῶν λειτουργιῶν (πρβλ. § 7).—οἱ τῶν πραγμάτων καιροὶ οὐ μένουσι, γνώμη ἔχουσα γενικὸν κύρος.— ἄς δὲ...δυνάμεις...καθ' ἔλξιν ἀντὶ αἱ δὲ δυνάμεις, ἄς.— ὑπάρχειν=ἄρχειν.— ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν=εἰς αὐτὰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.— ὁ δ' εἰς τοῦθ'... ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ αἰφνιδίως κάμνει ἀποστροφὴν πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν πρὸς αὐτοὺς ὕβριστικὴν καὶ αὐθάδη διαγωγὴν αὐτοῦ.—εἰς τοῦθ' ὕβρεως, πρβλ. § 9. οἷ...ἀσελείας.— τοιαύτας, δηλ. ὕβριστικάς.— ἐπιστολῆς ἀνάγνωσις' ὁ ῥήτωρ ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Φιλ. πρὸς τοὺς Εὐδοεῖς, ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν λόγον· εἰς ταύτην ὁ Φίλιππος συνεβούλευε τοὺς Εὐδοεῖς νὰ μὴ ἐλπίζουσι εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, διότι οὗτοι οὐδὲ τοὺς ἑαυτοὺς των δύνανται νὰ σφύζουσι. Σκοπὸς τοῦ Φιλίππου ἦτο νὰ διαρρήξῃ τὴν πρὸς τοὺς Εὐδοεῖς συμμαχίαν τῶν Ἀθην., τὸ ὅποιον καὶ κατώρθωσε (350).

β΄.) Διότι οἱ ῥήτορες ἀποσιωποῦν τὰ δυσάρεστα ἐπιδιώκοντες τὸ πρὸς ἡδονὴν δημηγορεῖν, ἔχετε φθάσει εἰς τοιοῦτον σημεῖον

ὥστε νὰ σᾶς διευθύνῃ ὁ Φίλ. ὡς στρατηγός σας· ἀλλὰ ἡ τακτικὴ αὕτη δὲν ἐπιτρέπεται πλέον § 38 - 41.

§ 38. ὡς οὐκ ἔδει, ἔνν. εἶναι = πού νὰ μὴ ἦσαν. — οὐ μὴν ἄλλ'... ἀκούειν (ὕποκμ. ὑμᾶς): οἱ λόγοι οὗτοι ἐνέχουν εἰρωνεῖαν, ἀπευθύνονται δὲ πρὸς ἐκείνους (δηλ. τοὺς Φιλιππίζοντας), οἱ ὅποιοι θὰ ἔδειξαν δυσπρόσιτον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προσβλητικῆς ἐπιστολῆς. — ὑπερβαίνω τι τῷ λόγῳ = παρὰ τὸν λόγον, ἀποσιωπῶ. — εἰ μὲν... καὶ τὰ πράγμαθ' (ὕποκμ.) ὑπερβήσεται ἔνν. ταῦτα (ἀντικμ.) = ἔάν μὲν... καὶ ἡ πραγματικότης (ὅπως δηλ. καὶ ὁ ῥήτωρ) θὰ παρὰ τὸν λόγον ταῦτα (= θὰ κάμῃ ὥστε νὰ μὴ πραγματοποιηθοῦν ταῦτα). — ἡ χάρις τῶν λόγων = οἱ εὐχάριστοι λόγοι (δηλ. οἱ ἀποκρύπτοντες τὴν ἀληθῆ κατὰστασιν τῶν πραγμάτων). — αἰσχροὺς φενακίζειν ἑαυτούς, γνώμη γενικοῦ κύρους. — ὑστερῶ πάντων τῶν ἔργων = καθυστερῶ εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις. — ἄν = ἄ ἄν = ὅσα τυχόν.

§ 39. δύνασθαι, ἐκ τοῦ αἰσχροὺς ἐστὶ. — οὐ δεῖ..., ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο. — ὀρθῶς πολέμῳ χρῶμαι = διεξάγω ὀρθῶς τὸν πόλεμον. — ἔμπροσθέν εἰμί τινος = ἡγοῦμαι τινος = προηγούμενός τινος, διευθύνω τι. Ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα συμβουλεύει τοὺς Ἀθηναίους νὰ εἶναι προβλεπτικοί (νὰ σκέπτονται πρὶν γίνουσι τὰ πράγματα), καὶ νὰ διεξάγουν τὸν πόλεμον οὐχὶ βοηθείαις, ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ (πρὸλ. § 32). — ἄν = ἄ ἄν = (πρὸλ. § 38). — ἀκολουθεῖν.. διώκειν, ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀγώνων (δρόμου).

§ 40. τριήρεις.. ἐπεξήγησις. — τριήρεις, εἶχον 300, ὀπλίτας 13.000, ἱππέας 1000, χρημάτων πρόσδοτον 1200 τάλαντα ἑτησίως, ἐπὶ Δημοσθένους. — τούτων, γεν. διακριτ. — χρῶμαι τινι εἰς δέον τι = χρησιμοποιοῦν τι κάπως πρεπόντως (εἰς σπουδαίαν τιὰν περίστασιν). — οὐδὲν ἀπολείπω (τοῦ) πολεμεῖν (= οὐδὲν ἀπολείπω ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμῶ) = ἐξακολουθεῖν νὰ πολεμῶ. — ὥσπερ οἱ βάρβαροι· οἱ βάρβαροι δὲν ἐπυγμαχούν σύμφωνα μὲ τοὺς γυμναστικούς ἀγῶνας, ὅπως οἱ Ἕλληνας· διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ ῥήτωρ ἐξεγείρει τὴν φιλοτιμίαν τῶν συμπολιτῶν του, ἐνῶ συγχρόνως ἐπιτιμᾷ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀκρισίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐπεχείρουν τὰ πάντα. — ἐκείνων = ἐξ ἐκείνων. — ἔχομαι τῆς πληνῆς = φέρω τὸ χέρι μου εἰς τὸ κτυπηθῆν μέρος διὰ νὰ τὸ προφυλάξω ἀπὸ τὸ κτύπημα τὸ ὅποιον ἔχει ἤδη δοθῆ. — ἐκεῖσ' εἰσὶν αἱ χεῖρες = ἐκεῖσε κινουῦνται αἱ χεῖρες καὶ ἐκεῖ εἰσι, βραχυλογία. — προβάλλεσθαι, ἔνν. τὰς χεῖρας. — βλέπω ἐναντίον (ἐπίρρ.) = βλέπω (τὸν ἀντίπα-

λόν μου) κατὰ πρόσωπον (διὰ τὴν παρακολουθῶ τὰς κινήσεις του καὶ προφυλάσσωμαι).

§ 41. *πύθησθε*, ἐνν. ὄντα.—*ἂν ἄλλοθί που*, ἐνν. *πύθησθε ὄντα*.—*συμπαραθέω τινί*=τρέχω πλησίον καὶ ὑπισθὲν τινος· ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πεζῶν αἰόποιοι τρέχουν ἀκολουθοῦντες ἵππεϊς.—*στρατηγεῖσθ' ὑπ' ἐκείνου*· πικρῶς ἐλέγχει διὰ τούτων τοὺς Ἀθηναίους διότι δὲν προβλέπουν τίποτε, ἀλλ' ὡς εὐπειθεῖς στρατιῶται ὀδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.—*πρὸ τῶν πραγμάτων προοραῖ*... *πρὶν*, πλεονασμὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἐξαίρεται ἢ ἔννοια.—*πρὶν ἂν*... *πύθησθε*, ἐπεξηγήσεως τοῦ: *πρὸ τῶν πραγμάτων*.—*ἐνῆν*=δυνατὰ ἦν.—*πρότερον*, ὅτε δηλ. εἶχομεν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ φρούρια, ὃ δὲ Φίλ. ἦτο ἀνίσχυρος (πρβλ. § 4—6).—*ἤκει*, ἐνν. *τὰ πράγματα*.—*ἀκμῆ*=κόψις (μαχαιρίου κτλ)· παροιμ. *ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἴσταιται* =εἰς τὴν κόψιν τοῦ ξυραφιοῦ (ἦτοι εἰς τόσον ἐπισηαλῆ θάσιν, ὥστε ἀναγκαίως θὰ κλίνῃ πρὸς τὸ ἐν ἢ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, ἐπομένως=εὐρίσκεται εἰς τὸ κρίσιμώτατον σημεῖον).—*οὐκέτι ἐγχωρεῖ*, κείται ἀπολύτως (ἀπροσώπως)=δὲν ὑπάρχει πλέον καιρὸς.

γ'.) Θεὸς τις ἐνέδωκεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν φιλοπραγμοσύνην, ἵνα σὰς ἐξεγείρῃ ἀπὸ τὴν νωθρότητα, τῆς ὁποίας οἰκτρὰ εἶναι τὰ ἀποτελέσματα. § 42—46.

§ 42. *τοῖς γιγνομένοις*=διὰ τὰ γιγνόμενα.—*αἰσχύνομαι ὑπὲρ τινος*=ἐντρέπομαι διὰ λισμὸν τινος.—*φιλοπραγμοσύνη*=ἐπιθυμία νὰ ἀσχοληθῆται τις εἰς πολλὰ (=ἀκαταπόνητος δραστηριότης).—*ἀποχερῆν*, πρβλ. § 22.—*δοκεῖ μοι ἀποχερῆν ἂν ἐνίοις ὑμῶν*, (*ταῦτα*) *ἐξ ὧν*...=νομίζω ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σὰς θὰ ἤρκοῦντο (=θὰ ἦσαν εὐχαριστημένοι) εἰς ταῦτα ἕνεκα τῶν ὁποίων...—*δφλισκάνω αἰσχύνην*...=ἐπιούρω κατ' ἐμαυτοῦ κατασχύνην... καὶ πάντα τὰ αἰσχιστα.—*ἐπιχειρῶν καὶ ὀρεγόμενος*, αἰτιολγ. μτχ.—*ἴσως*, διὰ τούτου ὁ ῥήτωρ μὲ λεπτότητα ἐκφράζει τὴν ἀμφιβολίαν του περὶ τῆς ἐκ τῆς νωθρότητος ἐξεγέρσεως τῶν Ἀθηναίων, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ὀδύνην του διὰ τὴν τοιαύτην κατάστασιν.—*ἐγκαλοῦμαι τινά*=προκαλῶ τινά ἵνα ἐξέλθῃ, ἐξεγείρω τινά (ἐκ τῆς νωθρότητος) πρβλ καὶ § 17.—*ἀπογινώσκω* (ἀμτθ.)=ἀπελπίζω.

§ 43. (*θαυμάζω*)... εἰ,=διότι (ἐπειδὴ) προηγείται ῥῆμα ψυχικοῦ πάθους σημαντικόν).—*ὄρων*, ἐναντιωμ. μτχ.—*περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι*=διὰ νὰ τιμωρήσωμεν (Φίλ)· διότι κυριεύσας τὴν Ἀμφίπολιν δὲν ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του.—*ὑπὲρ τοῦ μὴ*...=διὰ νὰ μὴ κακοποιηθῶμεν.—*ἀλλὰ μὴν*

(=ἀλλὰ τῷ ὄντι): διὰ τούτου εισάγεται σπουδαιότερόν τι μετά τινος ἀντιθέσεως πρὸς τὰ προηγούμενα.—οὐ στήσεται=ἔν θά σταματήσῃ (ἀλλὰ θά περιχωρήσῃ καὶ τέλος θά ἐπέλθῃ ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς, πρβλ. 50).—εἶτα (ἐμφαίνει ἀγανάκτησιν)=καὶ ἔπειτα.—**κενάς**, ἔνν. **πολιῶν Ἀθηναίων**.—**τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας**, πρβλ. § 45 **τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας** (δηλ. τὰς παρεχομένας ἀπὸ τοῦ βήμα).

§ 44. **οὐκ ἐμβησόμεθα**, ἔνν. **εἰς τὰς ναῦς** (πρβλ. § 16). Ἡ βραχύτης τῶν προτάσεων καὶ ἡ ἐπισώρευσις τῶν ἐρωτήσεων ἐκφράζει ἄριστα τὴν σοβαρότητα τοῦ λόγου.—**μέρει γέ τινι**=τοῦλάχιστον μὲ μέρος τι.—**ἰὺν**, πρβλ. § 7.—**εἰ καὶ μὴ πρότερον**, ἔνν. ἐξήλθομεν.—**ἤροτό τις**=**ἔροίτο ἄν τις**=ἴσως ἐρωτήσῃ τις· σχῆμα ὑποφορᾶς, καθ' ἣν ὁ ῥήτωρ θέτει εἰς τὸ στόμα τινὸς τῶν ἀκροατῶν ἐρωτήσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀμέσως ἀπαντᾷ διὰ τοῦ: **εὐρήσει τὰ σαθρά**—**ἤροτό τις**. ὁ ῥήτωρ ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ λόγου του παριστᾷ τὸ πρᾶγμα ὡς γινόμενον καὶ διὰ τοῦτο ἔθεσε ἀόριστον ὀριστικῆς.—**εὐρήσει τὰ σαθρά** (=τὰ ἀσθενῆ μέρη)... **αὐτὸς ὁ πόλεμος**, γνώμη ἔχουσα γενικὸν κύρος.—**οἱ λέγοντες**=οἱ ῥήτορες.—**οὐδέποτε οὐδὲν ἡμῖν μὴ γένηται τῶν δεόντων**=**οὐκ ἔστι δέος μὴ ποτέ τι γένηται ἡμῖν τῶν δεόντων**=(τότε) οὐδέποτε θά γίνῃ τι ἐκ μέρους ἡμῶν ἀπὸ ὅσα πρέπει νὰ γίνουιν.—**οὐδέποτε οὐδέν... μὴ**, ἡ συσώρευσις τῶν ἀρνήσεων φανερώνει τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν πικρίαν τοῦ ῥήτορος.

§ 45. **ἄν... συναποσταλῆ**=**σὺν τοῖς ξένοις ἀποσταλῆ**, ὁ Δημ. ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐν § 21 πρότασιν του.—**ἡ πόλις**=οἱ πολῖται· μετωνυμία.—**τὸ τῶν θεῶν... τὸ τῆς τύχης**=**οἱ θεοί... ἡ τύχη**—**εὐμενές**, ἔνν. ἔστι.—**κενὸν ψήφισμα**=ψήφισμα περιέχον κενὰς μόνον λέξεις, ἀνεκτέλεστον (πρβλ. § 19 καὶ 30).—**οὐδὲν ὑμῖν**=(ἐκεῖ) οὐδὲν ὑπὲρ ὑμῶν.—**τεθναῖσι τῷ δέει**=ὑπερφοβοῦνται, φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο (πρβλ. § 24).

§ 46. **οὐ... ἔστιν, οὐκ ἔστιν**, ἀναδίπλωσις (πρβλ. § 10), γνώμη γενικοῦ κύρους.—**ἐν' ἄνδρα** δηλ. στρατηγὸν ἄνευ στρατοῦ ἐκ πολιτῶν.—**ὑποσχέσθαι... φῆσαι... αἰτιάσασθαι**, ἐκ τοῦ **ἔστι**, ἔχουιν δὲ ὑποκμ. **αὐτόν**, δηλ. τὸν **ἓνα ἄνδρα**.—**ὑποσχέσθαι**, ὑπακινύσεται τὸν στρατηγὸν Χάρητα τοῦ ὁποίου αἱ ὑποσχέσεις ἦσαν παρομιμῶδεις, ἐξ οὗ αἱ **Χάρητος ὑποσχέσεις**.—**αἰτιάσασθαι**: εἰς τὰς ἀποτυχίας οἱ στρατηγοὶ κατηγοροῦν ἄλλους διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν τιμωρίαν.—**ἐκ τούτων** (=ἐνεκα τούτων), δηλ.

ἐκ τοῦ ὑποσχέσθαι κ. τ. λ.—*ἀπόμισθος*=ὁ μὴ λαμβάνων μισθόν.—*ὕπερ ὧν ἂν πράξῃ*=περὶ ὧν=περὶ τούτων ἃ ἂν πράξῃ· τὸ ἔλον=καὶ ὅταν εὐκόλως εὐρίσκωνται ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ψεύδονται ἐνώπιόν σας περὶ τῶν πράξεων ἐκείνου (δηλ. τοῦ στρατηγοῦ)· ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα ὑπονοεῖ τὸν Κηφισόδοτον τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χάρητος.—*τί καὶ*=τί καλὸν πράγματι (=τέλος πάντων).—*τί καὶ χρεὴ προσδοκᾶν*; ἢ ἐρώτησις ἐκφράζει τὴν ἀπογοήτευσιν τοῦ ῥήτορος, ἐπομένως=οὐδὲν βεβαίως πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τις.

δ΄.) Ὁ ῥήτωρ ὑποδεικνύει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον δύναται νὰ θεραπευθῇ ἢ ἐκ τῆς νωθρότητος τῶν Ἀθηναίων προεληθοῦσα οἰκτρά κατὰστασις § 47 - 50.

§ 47. *πῶς...*; *ὅταν...*; τὴν δυσάρεστον ταύτην πρότασίν του ὁ ῥήτωρ εἰς τὴν § 20 διετύπωσε μὲ προφύλαξιν, εἰς τὴν § 33 ἐτόνισε τὴν σπουδαιότητά της, εἰς τὴν § 44 μὲ ὀρμὴν καὶ σφοδρότητα ἐπαπέλαθε καὶ εἰς τὴν § 45 ζωηρῶς καὶ κολακευτικῶς ἠτιολόγησε.—*ἀποδείκνυμί τινα στρ.*=ἀναδεικνύω τινά, καθιστῶ τινα στρ.—*τῶν εὐθυνῶν*, ὀνομαστ. (κατὰ πληθ. συνήθως) *αἱ εὐθυναί*=λογοδοσία. Πάντες οἱ ἄρχοντες ἔδιδον λόγον τῶν πράξεών των πρὸς τὰς εὐθυνούσας ἀρχάς, ἦτοι τοὺς 10 λογιστάς· οὗτοι ἐξήλεγchon καὶ εἰσήγον τὰς εὐθύνας εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον ἐκ 501 δικαστῶν.—*τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν*=*τὰ ὑμῶν αὐτῶν*=τὰς ὑποθέσεις σας, πρβλ. § 7,—*εἰς τοῦθ'... αἰσχύνης*=(πρβλ. § 9 καὶ 37, *οἷ... ἀσελγείας, τοῦθ' ὕβρεως*).—*τῶν στρατηγῶν ἕκαστος*, ἐννοεῖ ὁ ῥήτωρ διαφόρους στρατηγούς τῆς ἐποχῆς, οἱ ὅποιοι κατηγορήθησαν.—*κρίνομαι περὶ θανάτου*=σύρομαι εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κινδυνεύω νὰ καταδικασθῶ εἰς θάνατον.—*ἀγωνίζομαι περὶ θανάτου*=ἀγωνίζομαι μέχρι θανάτου, διακινδυνεύω τὴν ζωὴν μου· παρατηρητέα ἢ ἀντίθεσις: *πρὸς τοὺς ἐχθρούς*—*παρ' ὑμῖν, οὐδ' ἀπαξ*—*δὲς καὶ τρεῖς*.—*ἀνδραποδιστῆς*=σωματέμπορος ἦτοι ὁ ἀπάγων τοὺς ἐλευθέρους εἰς δουλείαν ἢ ὁ ἀποσπῶν τοὺς δούλους ἀπὸ τοὺς δεσπότης των πρὸς ἰδίαν χρῆσιν· ἢ ποινὴ δι' αὐτοὺς ὡς καὶ διὰ τοὺς *λωποδύτας* ἦτο θάνατος.—*κακούργου.. στρατηγοῦ* (γεν. *κατργμ. μ.*) *ἔστι*=εἶναι ἴδιον κακούργου..., γνώμη ἔχουσα γενικὸν κῶρος.

§ 48. *περιϊόντες*, πρβλ. § 10.—*πράττω τι*=ἐνεργῶ, μηχανῶμαι τι.—*τὴν Θηβαίων κατάλυσιν*, δηλ. τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν Βοιωτίᾳ ἡγεμονίας τῶν Θηβαίων· ἢ διὰδοσις αὕτη θὰ ἠδ'χαρίσται τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἐμίσουν τοὺς Θηβαίους· διέεδιδε δὲ τὴν κατάλυσιν ταύτην διὰ νὰ τοὺς ἐξαπατήσῃ.—*τὰς πολιτείας διασπᾶν*,

ἦτοι τὴν διάλυσιν τῶν πολιτικῶν συνδέσμων τῶν Βασιωτικῶν καὶ Ἀρκαδικῶν πόλεων ὑπὸ τὰς Θήβας καὶ Μεγάλην πόλιν.—ὡς **βασίλεα**, Ἀρταξέρξης τὸν Ὀχρον (359 - 338)· θὰ ἐζήτει δὲ παρ' αὐτοῦ ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρως καὶ αὐτονόμους τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις· καὶ ἡ πρεσβεία αὕτη ἦτο ἀπλή διὰδοσις τῶν φιλιππιζόντων διὰ νὰ καταστήσουν τοὺς Ἀθηναίους ἀμερίμνους.—ἐν Ἰλλυριοῖς (μετωνομίαι)=εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰλλυριῶν (εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους)· τούτους ὑπέταξεν ὁ Φίλ. τὸ 359 καὶ κατέπειν ἀποστατήσαντας ὑπέταξεν ἔριστικῶς τὸ 356 διὰ τοῦ Παρμενίωνος.—οἱ δέ... **περιερχόμεθα**, ὁ ῥήτωρ διακόπτει τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαδόσεων καὶ τεχνικῶς τελειώνει διὰ τοῦ γενικοῦ χαρακτηρισμοῦ **λόγους πλάττοντες** καὶ τοῦ ἀνακολούθου **περιερχόμεθα** (ἀντὶ περιέρχονται)

§ 49. **μεθύω** (ἄμτθ.)=εἶμαι μεθυσμένος· ἐνταῦθα μεταφορικῶς=εἶμαι μεθυσμένος ἀπὸ τὴν χαρὰν μου.—**πολλὰ τοιαῦτ'**, δηλ. σχέδια (πρβλ. § 48).—**δνειροπωλῶ ἐν τῇ γνώμῃ**=φαντάζομαι μὲ τὸν νοῦν μου.—**δεῶντα**. **ἐπηρημένον** (τοῦ **ἐπαίρομαι**, αἰτιολ. μτχ.—**τοῖς πεπραγμένοις**=διὰ τὰς πράξεις του.—**προαιρεῖσθαι** (ἐκ τοῦ **οἶμαι μέν**), ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ ἐνν. **ἐκείνον**.—**οἱ λογοποιοῦντες**=**οἱ λόγους πλάττοντες**.

§ 50. **ταῦτα**, δηλ. τὰ ὑπὸ τῶν λογοποιῶν λεγόμενα.—**ἐκεῖν'** (α), προεξαγγέλλει τὴν εἰδικὴν πρότασιν **ὅτι ἐχθρὸς (ἔστι)**.—**ἀνθρώπος**, πρβλ. § 9.—**ὑβρίζω** (ἄμτθ.)=φέρομαι αὐθαδῶς.—**καὶ (ὅτι) ἅπανθ'... καθ' ἡμῶν εὔρηται**, ἐνν. **πραχθέντα** (κατηγρημ. μτχ.)—**τινά**, ἐννοεῖ ὁ ῥήτωρ πάντας ὅσοι ὑπεσχέθησαν πολλὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἀλλ' οὐδὲν ἔπραξαν (Φίλιππος, Κερσσοβλέπτης, Χαρίδημος, κ.τ.λ.).—**ὑπὲρ ἡμῶν... καθ' ἡμῶν**, ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς ἀντωνυμίας κατὰ διάφορον ἔννοιαν δίδει ἔμφασιν καὶ χάριν εἰς τὸν λόγον καὶ διεγείρει τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθην., ὥστε νὰ ἐννοήσουν πόσον ἠπατήθησαν.—**καὶ τὰ λοιπὰ**=**καὶ (ὅτι) τὰ λοιπὰ**=τὰ μετὰ ταῦτα.—**ἐν τινί ἐστι**=εἰς τὸ χέρι τινὸς εἶναι.—**κἂν**=**καὶ ἂν**.—**ἂν μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ** (δηλ. ἐν **Μακεδονίᾳ**). Ὁ Δημοσθ. μετὰ λεπτότητος (**ἴσως**=βεβαίως) βεβαιώνει τοὺς Ἀθην. ὅτι θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Φίλ. διὰ νὰ ἐξεγείρῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ῥαθυμίας.—**ἂν ταῦτ'**, (δηλ. τὰ ἀνωτέρω **ὅτι ἐχθρὸς** κτλ.).—**εἰδῶμεν**, ἐπαναλαμβάνει τὸν διακοπέντα, ἕνεκα τῆς παρεμπτώσεως πολλῶν προτάσεων **λόγον ἂν ἀφέντες...εἰδῶμεν**.—**ἄττα** (=ἄτινα) **ποῖ**=**ποῖα** ἄρ' ἄ γε (θὰ εἶναι τὰ μέλλοντα)· τοῦτο ἔπραττον οἱ λο-

γαποιούντες (πρβλ. § 48), οί όποιοι μή θέλοντες νά έννοήσουν ότι τά μέλλοντα θά είναι άθλια κατεγίνοντο εις τό νά έξακριβώσουν τό μέλλον.— *ένγνωκότες έσόμεθα*—θά έχωμεν έννοήσει—*άτια ποι'*, διά τής παρηχήσεως του τ κάμνει ζωγράφ άντίθεσιν πρός τό κατωτέρω *δ,τι*.—*άλλ' ότι*—*άλλά* (δει) *εϋ ειδέναι ότι*.—*τό εϋ ειδέναι* έτέθη εις τό τέλος διά νά έξάρη τήν έννοιαν αύτου έν άντιθέσει πρός τό σκοπεΐν.

Ε . 'Επίλογος.

Εΐθε ή ειλικρίνεια με την όποιαν όμιλήσα νά αποβή πρός όφελος πάντων § 51.

§ 51. *έγώ μεν οϋν*, με ήρεμίαν και μετριοφροσύνην διαστέλλει ό Δημοσθ, τον έαυτον του από τους άλλους ρήτορας και μεταβαίνει εις τον επίλογον.—*οϋτ' άλλοτε πάποτε... νϋν θ'* (= *τε*)= καθώς οϋδέποτε έως τώρα άλλοτε... οϋτω και τώρα.—*πρός χάριν λέγω* (= όμιλώ πρός ευχαρίστησιν των άκρατων μου)—*όμιλώ κολακευτικώς* (πρβλ. § 38).—*δ,τι αν...* *ϕ*=(*λέγειν*) *δ,τι αν μη πεπεισμένος ω και συνοΐσειν, ένν. υμιν*=(νά όμιλώ) περιείσθηποτε, εάν δέν ειμαι πεπεισμένος ότι τούτο και θά σάς ώφελήσῃ.—*άπλως*=ειλικρινώς (όρθά κοφτά) πρβλ. και § 7.—*παρησιάζομαι*=όμιλώ με έλευθεροστομίαν.—*υποστειλάμενος*, τό *υποστελλομαι* λέγεται επί των ναυτων, οί όποιοι φοβούμενοι επικειμένην καταγίδα κατεβάζουν τά πανιά μεταφορικώς δέ λέγεται επί των ρητόρων οί όποιοι φοβούμενοι τήν όργήν του λαου όμιλουν προφυλακτικώς και αποκρύπτουν όσα νομίζουν ότι θύνανται νά προκαλέσουν τήν όργήν του· επομένως=έν φόβου αποκρύπτω τι.—*έβουλόμην δ' αν...* *ειπόντι*=ώσπερ *οΐδα ότι συμφέρει υμιν* (τό) *τά βέλτιστα ακούειν, οϋτως έβουλόμην αν ειδέναι συνοΐσον* (τό *τά βέλτιστ' ειπεΐν*) και *τϕ τά βέλτιστ' ειπόντι*.—*πολλϕ γάρ αν ηδιον ειχον*, (*ένν. ει ηδειν*)—διότι τότε (εάν δηλ. ένώριζον ότι τό νά ειπη τις τά άριστα...) θά ήμην πολύ περισότερον ευχαριστημένος.—*επ' άδηλοις οϋσι τοις γενησομένοις έμαυτϕ*=αν και είναι άδηλα τά μέλλοντα νά προκύψουν εις έμέ.—*από τούτων άντι τούτου*, δηλ. του λέγειν τά βέλτιστα.—*όμως επί τϕ συνοΐσειν...*, τό *όμως* άνήκει εις τό *αιρουμαι*, απεχωρίσθη δέ κατά σχήμα *υπερβατόν* διά νά τονισθῃ περισότερον.—*επί τϕ συνοΐσειν...*=*όμως αιρουμαι λέγειν επί τϕ πεπεισθαι ταϋτα συνοΐσειν υμιν, αν πράξητε*.—*επί τϕ πεπεισθαι συνοΐσειν*—διότι ειμαι πεπεισμένος ότι θά σάς ώφελήσουν.—*νικώ δ,τι*=εΐθε νά επικρατήσῃ πάν *δ,τι*=(ή γνώμη εκείνη ή όποία). 'Ο φιλόπατρις ρήτωρ δέν ευχεται νά υπερισχύσῃ ή ιδιική του γνώμη, *άλλ'* εκείνη ή όποία θά ώφελήσῃ τήν πόλιν· τελειώνει δέ τον λόγον του με ευχήν και με τήν ευοίωνιστον λέξιν *συνοΐσειν*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β΄.

Α΄. Προσίμιον § 1—5.

Εὐχαριστεῖσθε νὰ καταγγέλλουν ἐνώπιόν σας τὰς ἀδικίας καὶ βιαιοπραγίας τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ τίποτε δὲν πράττετε διὰ νὰ τὰς ἀναχαιτίσετε. Ἡ παρούσα κατάστασις εἶναι οἰκτρὰ, διότι σεῖς μὲν εὐδοκιμεῖτε εἰς λόγους, ὁ δὲ Φίλιππος εἰς ἔργα. Ἀνάγκη λοιπὸν ν' ἀλλάξωμεν διαγωγὴν καὶ ἡμεῖς οἱ ῥήτορες καὶ σεῖς οἱ ἀκούοντες· πρέπει δηλ. νὰ προτιμῶμεν τὰ βέλτιστα καὶ τὰ σώσοντα τῶν ῥάστων καὶ ἡδίστων.

§ 1—2. λόγοι γίνονται—ἐκφωνοῦνται λόγοι.—περὶ ὧν—περὶ τούτων ἄ.—πράττει καὶ βιάζεται—βία πράττει (ἐν διὰ δυοῖν).—τὴν εἰρήνην, δηλ. τὴν Φιλοκράτειον (346 π. Χ.).—δικαίους καὶ φιλανθρώπους· δίκαιοι μὲν διότι ὑπερασπίζουσι τὰ δίκαια τῶν Ἀθηναίων, φιλάνθρωποι δὲ διότι ὑπερασπίζουσι τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.—λόγοι...λόγους...λέγειν· ἡ ἐπανάληψις αὕτη εἶναι χλευαστικὴ διὰ τοὺς περιοριζομένους μόνον εἰς λόγους Ἀθηναίους.—δοκοῦντας μὲν λέγειν...γιγνόμενον δέ, ἀντίθεσις.—ὡς ἔπος εἰπεῖν (=σχεδόν), μετριάξει τὴν σημασίαν τοῦ οὐδέν.—οὐδ' ὧν—οὐδὲ ἐκ τούτων χάριν τῶν ὁποίων.—εἰς τοῦτο προάγομαι—εἰς τοιοῦτον σημεῖον περιέρχομαι (καταντῶ).—μᾶλλον—ἐντονώτερον.—τὸ τί χρὴ ποιεῖν συμβουλευῶσαι (σχῆμα ὑπερβατὸν)=τὸ συμβουλευῶσαι (τινὰ) τί χρὴ ποιεῖν (ὕμᾱς).

§ 3. πάντας, ἡ γενικὴ αὕτη ἔννοια μερίζεται εἰς δύο: 1) πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες καὶ 2) ἔπειθ' ὕμεις οἱ καθήμενοι.—κωλύειν, ἐκ τῆς αἰτιατικ. ἀπολύτου δέον—ἐνῶ ἔπρεπε—τοὺς πελονεκτεῖν ζητοῦντας, ἐννοεῖ τὸν Φίλιππον.—ἔργων καὶ πράξεσιν, συνωνυμία.—τούτων—ταῦτα, δι' ὧν κωλύσομεν.—γράφω—ἐγγράφως προτείνω.—τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν δκνοῦντες—διότι φοβούμεθα μήπως ἐπισύρωμεν καθ' ἡμῶν τὸ μῖσος σας (ὡς μὴ λέγοντες ἀρεστά).—οἶα ποιεῖ δέ: ὁ δὲ ἐτέθη μετὰ τὸ ποιεῖ ἵνα ἐξάρη τὴν λέξιν.—διεξερχόμεθα οἶα ποιεῖ δέ, ὡς...—λεπτομερῶς διηγούμεθα ποῖα πράγματα κάμνει, πόσον

εἰς ἰσχυροῦσιν ὁσπρωσῶσιν ἐκ παρανομιῶν

δηλ. φοβερὰ καὶ ἀπειλητικὰ καὶ παρόμοια· μὲ αὐτὰ ὁ Δημοσθένης σκώπτει δηκτικῶς τοὺς Ἀθηναίους. — ὡς (= τίνι τρόπῳ) μὲν ἂν εἴποιτε...συνείητε, πλαγ. ἔρωτ. πρότασις ἐκ τοῦ παρεσκευασθε. — εἰμὶ ἐπὶ τινος = ἀσχολοῦμαι ἐπιτυχῶς εἰς τι. — ἀργῶς ἔχω = εἶμαι νωθρός. Ὁ Δημ. ἐνταῦθα θέλει νὰ δείξῃ ὅτι ἀπὸ τοῦς Ἀθηναίους λείπει μόνον θέλησις ὄχι δύναμις.

§ 4. δη = λοιπόν. — εἰκὸς = δίκαιον. — ἐν οἷς.., ἀσυνδέτως ὡς ἐπεξήγησις. — διατρίβω ἐν τινι = κατατρίβω τὸν καιρὸν μου εἰς τι. — ταῦτ' ἄμεινον ἑκατέρους ἔχει = εἰς ταῦτα εὐδοκιμεῖτε ἄμφότεροι (ἐκεῖνος δηλ. εἰς τὰς πράξεις, σεις δὲ εἰς τοὺς λόγους).

§ 5. ἐξαρκεῖ ὑμῖν δικαιοτέρα λέγειν = εἶναι ἀρκετὸν εἰς σὰς νὰ ἐκφωνήτε (μόνον) λόγους μὲ τοὺς ὁποίους νὰ ἀποδεικνύετε ὅτι σεις ἔχετε περισσότερον δίκαιον παρὰ ὁ Φίλιππος. — θάδιον καὶ πόνος οὐδεὶς (ἔστι), καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς ἡ αὐτὴ ἔννοια (σχῆμα ἐκ παραλλήλου) πρὸς ἑξαρσιν αὐτῆς. — εἰ δ', ὅπως...ἐπιστήσεται = εἰ δὲ δεῖ σκοπεῖν ὅπως...ἐπανορθωθήσεται καὶ (ὅπως) μὴ. λήσει (τοῦ ὅ. λανθάνω) προελθόντα.. μὴδ' ἐπιστήσεται (ἄμτβ.). — τὰ παρόντα = ἡ παρούσα ἀθλία κατάστασις τῶν πραγμάτων. — προέρχομαι πορρωτέρω = περιπίπτω εἰς τὸ χειρότερον, χειροτερεύω περισσότερον. — μὴδ' ἐπιστήσεται = καὶ πῶς νὰ μὴ ἐπέλθῃ αἰφνιδίως ἐναντίον μας (μεγάλῃ δύναμις). — ἀνταίρω (ἄμτβ.) = σηκώνομαι κατὰ τινος, ἀνθίσταμαι. — οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος (ἔστι), ἀπόδοσις τοῦ εἰ δεῖ σκοπεῖν. — προαιρετέον = δεῖ προαιρεῖσθαι (τοὺς λέγοντας ἅπαντας καὶ ὑμᾶς τοὺς ἀκούοντας). — τῶν θάστων καὶ τῶν ἡδίστων, γεν. συγκριτικαὶ εἰς τὸ προαιρετέον. — προαιροῦμαι τι = προτιμῶ τι.

Β'. Διήγησις § 6-27.

α΄.) Ὁ Φίλιππος εἶναι ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων. § 6-12.

§ 6. εἴ τις... θαρρεῖ, αἰτιολγ. πρότασις ἐκ τοῦ θαυμάζω. — εἴ τις (= τινες), ὑπονοοῦνται οἱ τὸν λαὸν ἐξαπατῶντες διεφθαρμένοι ῥήτορες καὶ ὅσοι οὐδόλως εἶχον κατανοήσει τὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου. — θαρρῶ = ἔχω θάρρος, δὲν αἰσθάνομαι φόβον. — δρῶν, ἐναντιωμ. μτχ. — τοῦτο, δηλ. τὸ εἶναι τηλικούτον τὸν Φίλ. καὶ κύριον πολλῶν. — ἐφ' ὑμᾶς (= καθ' ὑμῶν), κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ εἰς τὸ καταδουλώσασθαι ὑμᾶς. Ὁ ῥήτωρ τὴν μέλλουσαν ταύτην συμφορὰν ἐκφράζει κομπῶς μὲ ἠπιωτέραν ἑκφρασιν. — θαυμάζω =

παραξενεύομαι — ομοίως, δηλ. καὶ τοὺς φοβουμένους καὶ τοὺς θαρροῦντας· ἐτέθη δὲ μετὰ τὸ ἐπίθετον «πάντων» πρὸς ἑξαρισιν αὐτοῦ καὶ πρὸς διέγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν ἀκρατῶν (=δλους ἀδιακρίτως, ἀνεξαιρέτως). — λογισμὸς = σκέψις, αἰτία. — ἐμοὶ παρέστηκε = μοῦ ἔχει ἔλθει εἰς τὸν νοῦν. — προσδοκῶ, μέση λέξις· (ἐνταῦθα) = φοβοῦμαι. βέλτιον, δηλ. τῶν θαρροῦντων. — προορᾶν, δηλ. τὰ μέλλοντα. — πιστεύω τινί = ἔχω τυφλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τινα.

§ 7 - 8. λογίζομαι = συλλογίζομαι, σκέπτομαι. — τινῶν... κατέστη; Ἰνυλῶν.. τί οὖν..; ῥητορικά ἐρωτήσεις (ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ἀποκρίνεται). — τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων = τῆς Φωκίδος (ἔλαβε δηλ. τὴν ἐξουσίαν νὰ διευθετήσῃ κατὰ τὴν γνώμην του τὸν ἱερὸν πόλεμον). — πῶς τούτοις (δηλ. τοῖς πράγμασι) ἐχρήσατο; = πῶς ἐκανόνισε τὰ πράγματα τῆς Φωκίδος (τὸν ἱερὸν πόλεμον); — προείλετο πράττειν ἃ Θηβαίοις συμφέρει; ὁ Φίλιππος εἰσβαλὼν εἰς τὴν Φωκίδα κατέστρεψε τοὺς Φωκεῖς, ἐχθροὺς τῶν Θηβαίων καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβαίους τὰς Βοιωτικὰς πόλεις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν. — τί δήποτε; = διατί λοιπὸν (προετίμησε νὰ πράττῃ ταῦτα); — οὐ... εἶδε = διότι ἐνόησε. — τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων = λογιζόμενος καὶ ἐξετάζων. — πρὸς πλεονεξίαν... καὶ πρὸς τό... ποιήσασθαι... καὶ οὐχὶ πρὸς εἰρήνην... = πῶς δύναται νὰ πλεονεκτήσῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα καὶ ὄχι νὰ ἔχῃ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ πράττῃ δίκαιόν τι. — οὐ... οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο... ἀλλὰ... ἐναντιώσεσθε, ἐπεξήγησις εἰς τὸ (εἶδε) τοῦτο. — τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει καὶ τοῖς ἡθεσι τοῖς ἡμετέροις (σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος) — τοῖς τῆς ἡμετέρας πόλεως ἡθεσι = εἰς τὰ ἡθη ἡμῶν (οἱ ὅποιοι φροντίζομεν πάντοτε περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων). — ἐνδείκνυμί τι = παρουσιάζω, ὑπισχυνοῦμαι τι. — τοσοῦτον = τόσον μέγα πλεονέκτημα (ὠφέλειαν). — ποιῶ τινί τι = παρέχω εἰς τινά τι. — τῶν ἄλλων τινάς: ἡ λέξις τῶν ἄλλων προετάχθη ἵνα ἐξερθῇ. — ἐκεῖνω πρόοισθε, ἐνν. ἂν (ἀόρ. τοῦ ῥ. προῖεμαι, ἔχει δὲ σχηματισθῆ κατὰ τὰ βαρύτερα) = ἠθέλετε ἐγκαταλίπει εἰς τὴν διάκρισιν ἐκεῖνου. — τοῦ δικαίου λόγον ποιῶμαι = φροντίζω περὶ τοῦ δικαίου. — ἃ προσήκει, ἐνν. προσεῖσθαι. Ἡ δικαιοσύνη, ἡ φήμη, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἡ πρόβλεψις τῆς ἰδικῆς των καταστροφῆς ἐμελλε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλείψουν τοὺς ἄλλους Ἑλληνας εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Φιλ. — τοιοῦ-

τον... πράττειν, δηλ. νὰ υποτάσῃ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις.—ὥσπερ ἄν, δηλ. ἐναντιωθεῖητε.—πολεμοῦντες, ἔνν. ἐκείνη (τῆ Φιλίππῳ).

§ 9—10. τοὺς Θηβαίους ἠγεῖτο... ἔασιν...—περὶ τῶν Θηβαίων ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἀφήσουν αὐτόν...—ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς (δηλ. τοῖς Θηβαίοις) γυνομένων—εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὠφελειῶν, αἱ ὁποῖαι παρέχονται εἰς αὐτοὺς (ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.) Ἐννοεῖ δὲ τὴν παράδοσιν τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Κορωνεῖας καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν τῶν Φωκέων.—οὐχ ὅπως—οὐ μόνον οὐ.—ἀντιπράξειν, δηλ. τοὺς Θηβαίους.—ταῦθ' ὑπειληφώς: τὰ αὐτὰ ὑπολαμβάνω—τὴν αὐτὴν γνώμην σχηματίζω (περὶ τινος), τὰ αὐτὰ φρονῶ.—ὁ καὶ—τοῦτο δὲ ἀκριβῶς (ἔτι δηλ. ὁ Φίλιππος ἔχει σχηματίσει τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῶν Μεσσοῦ καὶ Ἀργείων τὴν ὁποῖαν εἶχε σχηματίσει καὶ περὶ τῶν Θηβαίων).—καθ' ὑμῶν—περὶ ὑμῶν, δι' ὑμᾶς.—ἐγκώμιον, ἡ λέξις ἐτέθη εἰς τὸ τέλος πρὸς ἑξαρσιν.—κέκρισθε, δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.—ἐκ τούτων τῶν ἔργων, δηλ. τοῦ Φιλίππου· ὁ Φίλιππος, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς διαγωγῆς του φαίνεται, ἔχει σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι μόνον σεῖς ἀπὸ ἔλους δὲν προσδίδετε χάριν κέρδους τὰ κοινὰ δίκαια (δηλ. τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων).—κέρδους, χάριτος, ὠφελείας, γενκ. τοῦ τιμήματος.—ἀνταλλάξασθαι, ἔνν. ἄν.—κατ' Ἀργείων—περὶ Ἀργείων.—ὡς ἐτέρως—ἕλως διαφορετικῶς.

§ 11. εὐρίσκει, δηλ. ἐν βιβλίῳ· ἀκούει, δηλ. παρ' ἄλλων (ἐκ παραδόσεως).—ἐξόν, αἰτκ. ἀπόλ. ἐναντιωμ.—ὥστ' ὑπακούειν—ἐπὶ τῆ ὄρφ νὰ εἶναι ὑπήκοοι.—ἀνασχομένους... προελομένους... ὑπομείναντας... πράξαντας, ἐξαχρῶνται ἐκ τοῦ ἀκούει καὶ ἔχουν ὑποκμ. τοὺς ὑμετέρους προγόνους. Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ ὁμιλεῖ ὑπερβολικῶς διὰ νὰ ἐξάρῃ τὰ λαμπρὰ ἦθη τῶν προγόνων· διότι ὁ Μαρδόνιος μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην (479) δὲν ἔκαμε τοιαύτας προτάσεις· περὶ τῶν προτάσεων τοῦ Μαρδονίου βλ. Ἡρόδ. Βιβλ. VIII, κεφ. 140 καὶ ἐφεξῆς.—Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, φίλος τῶν Ἀθηναίων, ἐλθὼν πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης προέτεινεν εἰς τοὺς Ἀθην. τὴν μετὰ τῶν Περσῶν συμμαχίαν.—τούτων, δηλ. τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας (περιφρονητικῶς λέγει τὴν λέξιν).—κῆρυξ, ἐπίσης περιφρονητικῶς ἀντὶ πρεσβευτῆς.—ἐκλιπεῖν· ἔννοεῖ τὴν δευτέραν μετανάστασιν τῶν Ἀθηναίων πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης, ὅποτε ὁ Μαρδόνιος, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεων του

περὶ συμμαχίας.—πράξαντας ταῦθ', ἐννοεῖ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νικην.—γλίχομαι—διακαῶς ἐπιθυμῶ.—ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι (β'. ἕρος τῆς συγκρίσεως)—ἢ ὥστε τῷ λόγῳ τινὰ ἂν εἰπεῖν.—τῷ λόγῳ—δι' ἀξίου λόγου.—τοὺς δὲ Θηβαίων καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς μὲν... τοὺς δέ...—περὶ τῶν προγόνων δὲ τῶν Θηβ. καὶ τῶν Ἀργ. (εὐρίσκει καὶ ἀκούει ὅτι) ἐκεῖνοι μὲν... οὗτοι δέ...—οὐκ ἐναντιωθέντας: οἱ Ἀργεῖοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι δὲν τοὺς ἐδόθη ἢ ἡγεμονία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ.

§ 12. Οἶδεν οὖν, εἶναι τὸ συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω § 11.—ἀμφοτέρους, δηλ. Θηβαίους καὶ Ἀργεῖους.—ἰδία τὸ λυσιτελοῦν—τὸ ἰδικαιτερόν των συμφέρον.—ἀγαπῶ τι—προτιμῶ τι.—ὅ, τι συνοίσει κοινῇ—τὸ κοινὸν συμφέρον.—αἰροῦμαι φίλους—ἀποκτῶ φίλους.—ἐπὶ τοῖς δικαίοις—μὲ τὸν ἕρον νὰ πράττῃ τὰ δίκαια.—πρόσθοιτο, ἄορ. τοῦ προστίθεμαι κατὰ τὰ βαρύτερα.—τότε, ὅτε δηλ. ἀνemieύθη εἰς τὰ πράγματα τῆς Φωκίδος.—τριήρεις... πλείους: οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ Δημοσθένους ἠδύνατο νὰ ἐξοπλίσουν 300 τριήρεις.—οὐδ' ἐν μὲν... εὔρηκε, τῆς δ' ἐπὶ... ἀφέστημεν (σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπόταξιν)—οὐδ' ἐν τῇ μεσογείᾳ... εὔρηκώς (=ἐπειδὴ ἀνεκάλυψε), τῆς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ... ἀφέστημεν (=παρατεῖται τῆς κυριαρχίας τῆς θαλάσσης).—τιν' ἀρχὴν—σπουδαίαν τινὰ δύναμιν.—τὰς ὑποσχέσεις, τοιαύτας ἔδωσαν οἱ ἐν Ἀθήναις φίλοι τοῦ Φιλίππου ἐξυπηρετοῦντες τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ.—ἐφ' αἷς—δι' ὧν.

β'.) Ὁ ῥήτωρ ἀνασκευάζει ἐνδεχομένως ἀντιρρήσεις ὅτι ὁ Φίλιππος ὑπεστήριξε τοὺς Θηβαίους ἀπὸ δικαιοσύνης ἢ ἀνάγκης § 13 - 16.

§ 13. ἀλλὰ νῆ Δι': σχῆμα ὑποφορᾶς: ὁ ῥήτωρ δηλ. εἰσάγει ἐνδεχομένην ἔνστασιν καὶ ἀμέσως τὴν ἀνασκευάζει.—ὡς...εἰδῶς—ὡς ἂν ἐγνώριζε ὅλα τὰ μυστικά τῆς πολιτικῆς τοῦ Φιλίππου.—οὐδ' ὧν—οὐδὲ τούτων ἕνεκα, ἄ.—ἀλλὰ τῷ...ἀξιοῦν—ἀλλὰ διότι ἀπῆλθον. Ἡ δικαία ἀπαίτησις τῶν Θηβαίων ἦτο νὰ ἀποδοθοῦν εἰς αὐτοὺς ὁ Ὀρχομενὸς καὶ ἡ Κορώνεια, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ Φωκεῖς.—οὐκ ἐνεστὶν αὐτῷ—δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτόν.—πῶς ἂν...σκήψαιτο;—πῶς ἂν (ὁ κελεύων) σκήψαιτο, Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβ. παραδούς, πεποιηκέναί ταῦτα τῷ νομίζειν εἶναι δίκαια;—πῶς δύναται νὰ προφασισθῇ ὅτι, ὅτε τότε παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβ. τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορών.,

εὐρησθῆναι = εὐνοηθῆναι, ὑπακούθῆναι, εὐνοεῖσθαι

ἔπραξε ταῦτα (παρέδωκε δηλ. τὰς πόλεις αὐτάς), διότι ἐνόμιζεν ὅτι εἶναι δικαία ἢ παράδοσις; Ὁ Φίλιππος δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀπὸ δικαιοσύνης παρέδωκε τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν εἰς τοὺς Θηβαίους, διότι τότε ὤφειλε νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Μεσσηνίαν πολὺ περισσότερον μάλιστα ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιαῖται ἀπὸ 400 ἐτῶν κατεῖχον αὐτήν, ἐνῶ αἱ Βοιωτικαὶ πόλεις ἦσαν πάντοτε αὐτόνομοι· ἀλλὰ ἐκεῖ μὲν ἀπῆλθει τὴν αὐτονομίαν τῆς Μεσσηνίας, ἐδῶ δὲ παρέδιδεν αὐτονόμους πόλεις εἰς τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι οὐδὲν δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν εἶχον.

§ 14—16. **Ἄλλ' ἐβιάσθη**, σχῆμα ὑποφωράς (πρὸλ. § 13).—**παρὰ γνώμην**, συνώνυμον (κατωτέρω § 16) **ἄκων**.—**ληφθεὶς**, αἰτιολογ. μτχ.—**ἐν μέσῳ τινός λαμβάνομαι**=καταλαμβάνομαι, εὐρίσκομαι εἰς τὸ μέσον τινός.—**Θετταλῶν ἱππέων καὶ Θηβαίων δαλιτῶν**: τῇ βοήθειᾳ τούτων ἐπεράτωσε τὸν Φωκικὸν πόλεμον.—**καλῶς**=καλὰ λέγεις, ὦραϊα! εἰρωνικῇ ἀπόκρισις εἰς τὴν ἔνστασιν.—**ὑπόπτως ἔχω πρὸς τινα**=ὑποπτεύω τινά, δυσπιστῶ εἰς τινα.—**λογοποιούσι περιόντες**=περιερχόμενοι ἀνὰ τὴν ἀγορὰν διαδίδουν.—**τινές**, ἐννοεῖ τοὺς φιλιππίζοντας ῥήτορας. — **Ἐλάτεια**, ὄχυρά πόλις τῆς Φωκίδος παρὰ τὸν Κηφισόν, ἢ κλεις τῆς Βοιωτίας (ν. Δραχμάνι): αὕτη μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου (346 π. Χ.) κατεστράφη κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου· ἡ δὲ ἀνοικοδόμησις καὶ οὐκὼσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου θὰ ἐθεωρεῖτο ἀπειλή κατὰ τῶν Θηβαίων.—**ὑποπτεύειν...τειχεῖ**: ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἄσπονδον μῖσος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων τὰ ἔμμηστα ὄργανα τοῦ Φιλίππου ἐν Ἀθήναις διέδιδον τὰς κατὰ τῶν Θηβαίων σκέψεις τοῦ Φιλίππου διὰ νὰ εὐχαριστοῦν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀποσποῦν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τὰ πραγματικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου.—**ὁ δέ**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ **φασὶ μὲν**.—**μέλλει καὶ μελλήσει**, εἰρωνικῶς λέγει· πάντοτε θὰ ἔχῃ σκοπὸν ἀλλ' οὐδέποτε θὰ πράξῃ.—**συλλαμβάνω τινι**=βοηθῶ τινα.—**καὶ ξένους...καὶ κρήμαι...καὶ δύναμιν**: πολυσύνδετον, τὸ ὅποιον φανερώνει τὴν σπουδὴν τοῦ Φιλίππου.—**αὐτός ἐστι προσδόκιμος**=προσδοκᾶται (δηλ. ἤξειν εἰς Πελοπ.).—**τοὺς μὲν ὄντας**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ **οὓς δ' ἀπόλεσεν**.—**τοὺς μὲν ὄντας**=(λοιπὸν) τοὺς μὲν ζῶντας.—**ἀναιρεῖ**=σκέπτεται νὰ καταστρέψῃ.—**σῶζει**=σκέπτεται νὰ ἀνορθώσῃ διότι ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς Ἐλατείας θὰ ἰσοδυναμῆι πρὸς πολιτικὴν ἀνορθώσιν τῶν Φωκέων. Ταῦτα λέγει σαρκαστικῶς: οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀνορθώσῃ τοὺς Φωκεῖς, τοὺς ὁποίους χά-

ριν τῶν Θηβαίων κατέστρεψε τὴν στιγμὴν καθ' ἣν σκέπτεται νὰ καταστρέψῃ τοὺς ζῶντας ἐχθροὺς τῶν Θηβαίων, τοὺς Λακεδαιμονίους.—(ἐγὼ) μὲν=μὴν=βεβαίως.—γάρ, αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν: ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ταῦτα· διότι...—οὐκ ἂν ἠγοῦμαι...οὐτ' ἂν: ὁ ἂν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐναντιοῦσθαι, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι.—τὰ πρῶτα, δηλ. τὴν παράδοσιν τοῦ Ὁρχομ. καὶ τῆς Κορωνείας.—ἀπογιγνώσκω τινὰ=ἐνεκα δυσπιστίας καὶ ἀμφιβολίας διὰ τὸν χαρακτήρα τινος ἀποκηρύττω αὐτόν.—ἀφ' ὧν=ἀπὸ τούτων, ἄ.—κακεῖν', δηλ. τὰ πρῶτα.—ἐκ προαιρέσεως=ἐκουσίως καὶ ἀπὸ σκοποῦ.—ἐκ πάντων δ', ἐνν. δηλός ἐστι.—θεωρῶ=παρτηρῶ, ἐξετάζω.—πραγματεύομαι=πράττω καὶ ἐνεργῶ.—συντάττω κατὰ τινος=ἐντέχνως παρασκευάζω καὶ διευθύνω κατὰ τινος.

γ'.) Ὁ Φίλιππος ἀπὸ ἐσωτερικῆς τινᾶ ἀνάγκης εἶναι ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων ἐπομένως ἢ εἰρήνην δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι διαρκής. § 17 - 19.

§ 17. καὶ τοῦτο, δηλ. τὸ συντάττειν πάντα κατὰ τῆς πόλεως.—τρόπον τινὰ: μετριάζει τὸ ἐξ ἀνάγκης, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἐξωτερικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ περὶ ἐσωτερικῆς, λογικῆς ἀνάγκης· ἢ λογικὴ τὸν ἀναγκάζει νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων, ἐπ' ὅσον θέλει νὰ ἐνεργῇ σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸν του.—νῦν γε δὴ=τώρα δὲ τοῦλάχιστον.—λογίξεσθε (προστακτικ.)=νὰ κάμπετε τὸν ἐξῆς συλλογισμόν.—ἄρχειν... βούλεται... ἀδικεῖ..., τὸ ἀσύνδετον καὶ ἢ συντομία τῶν περιόδων παρέχουν εἰς τὸν λόγον ἔμφρασιν, σαφήνειαν καὶ χάριν.—ὑπολαμβάνω τινὰ=θεωρῶ, εὐρίσκω τινὰ.—ἀδικεῖ=[ὡς ἐκ τούτου] ἀδικεῖ ὑμᾶς.—πολὺν ἢ ἴση χρόνον, δηλ. ἀπὸ τοῦ ἔτους 357, ὅτε προσέβαλε τὴν Ἀμφίπολιν, μέχρι τοῦ 344, ὅτε ἐξεφωνήθη ὁ παρὼν λόγος.—ταῦτ', ὅτι δηλ. ἀδικεῖ.—σύννοιδεν αὐτῶ=συναισθάνεται.—οἷς γάρ...τούτοις, καθ' ἕλξιν ἀντὶ τούτοις γάρ, ἃ ὄντα ὑμέτερα ἔχει, πάντα... κέκμηται=διότι διὰ τούτων, τὰ ὅποια ἂν καὶ ἦσαν ἰδικά σας κατέχει, πάντα...ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν του.—τούτοις, ἐννοεῖ τὰς ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ πόλεις (Ἀμφίπολιν, Πτολεμαίαν κτλ.): περὶ τούτων βλ. εἰσαγωγὴν.—προεῖτο, ἄρ. τοῦ προεῖμαι=ἄφηνω.—βεβαίως=ἀσφαλῶς.—καὶ αὐτόν... καὶ ὑμᾶς, ἐπεξηγήσεις τοῦ ἀμφοτέρω, —καὶ αὐτόν... ἐπιβουλεύοντα: ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν ἀντὶ ὀνομαστ. ἢ μτχ. διὰ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ αἰσθανομένους καὶ νὰ γίνῃ ἢ ἀντίθεσις ἐμφαντικωτέρα.—εὐ φρονεῖν ὑμᾶς

ὕπολαμβάνων—ἐπειδὴ σὰς θεωρεῖ συνετούς.—μισεῖν, ὑποκμ. ὕμας.—καί=καί ὡς ἐκ τούτου.—παρώξυνται, γ'. ἐν. πρόσ. τοῦ ^{σπουδαίου} παροξύνομαι=ἐξοργίζομαι Ἡ παρατήρησις τοῦ Δημοσθένους εἶναι ὀρθοτάτη· ὁ παραμονεύων ἐξοργίζεται ἀκόμη περισσότερο κατὰ τοῦ θύματός του, ἐὰν τοῦτο ἐννοήσῃ τὴν ἐνέδραν καὶ λάβῃ προφυλακτικὰ μέτρα.—πεισεσθαί τι (ἐνν. ὑφ' ὕμων) προσδοκῶν=διότι περιμένει νὰ πάθῃ ἀπὸ σὰς κακόν τι.—φθάση.. πρότερος, πλεονασμός.—ποιήσας, δηλ. κακόν τι.—ἐργήγορον.. θεραπεύει, ἀσύνδετον σχῆμα, ἵνα δείξῃ τὴν ταρχαγὴν καὶ ἀνησυχίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ ὁ Φίλιππος.—ἐφίσταμαι=ἴσταμαι πλησίον, παραμονεύω.—ἐπὶ τῇ πόλει=πρὸς βλάβην τῆς πόλεως (=ἵνα χρησιμοποιήσῃ κατὰ τῆς πόλεώς μας).—τούτοις, δηλ. τοῖς Θηβαίοις· ἤθελον δὲ οἱ Θηβαῖοι τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Φιλίππου πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀτομικῶν των συμφερόντων.—οὓς.. οἴεται=περὶ τῶν ὁποίων νομίζει.—διὰ πλεονεξίαν=διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φιλ. ἱκανοποιηθεῖσαν πλεονεξίαν των. Τάχτην ἱκανοποίησεν ὁ Φιλ. διὰ τῆς παραδόσεως εἰς τοὺς Θηβαίους τῶν Βοιωτικῶν πόλεων καὶ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν Πελοποννησίων κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων.—ἀγαπῶ τὰ παρόντα=μένω εὐχαριστημένος μὲ τὴν παροῦσαν κατάστασιν.—σκαιότης τρόπων=μωρία, ἡλιθιότης. Ἡ μωρία τῶν Θηβαίων καὶ Πελοποννησίων ἐνταῦθα ἔγκειται εἰς τοῦτο ὅτι δὲν προβλέπουν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀργότερα θὰ ὑποταγοῦν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου.—καίτοι.. μετρίως, τὸ ἐπίρρ. ἀναφέρεται εἰς τὴν μτχ. σωφρονοῦσι, ἐπιτείνεται δὲ διὰ τοῦ ἐπιδοστικοῦ συνδέσμου καί (=καὶ ὅμως ἄνθρωποι ἔστω καὶ κατὰ τι σωφρονοῦντες δύνανται νά..).—παραδείγματα, δηλ. τοῦ μετὰ ταῦτα (=τῶν συνεπειῶν τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ ἢ μετὰ τοῦ Φιλίππου συμμαχία).—ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη=τὸ ἔφερεν ἢ περίστασις νὰ εἴπω. Τοῦτο ἐγίνε εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 344, ὅτε μετ' ἄλλων πρέσβειων ἦλθεν ὁ Δημοσθ. εἰς Πελοπόννησον. ἵνα ἀποτρέψῃ τὰς Πελοποννησιακὰς πόλεις ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλίππου συμμαχίας.—βέλτιον=ὠφέλιμον.

δ'.) Ὁ Δημοσθένης ἀνακεφαλαίωνει τὰ ἐν Πελοποννήσῳ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα καὶ προτρέπει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὠφεληθοῦν ἐξ αὐτῶν περισσότερο ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους, § 20—27.

§ 20—21 πῶς γάρ.., σχῆμα ἀποστροφῆς, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ῥήτωρ ἀποστρέφει τὸν λόγον ἀπὸ τοὺς ἀκρατάς του πρὸς ἄλλα πρόσωπα.—γάρ, διασαφητικός.—πῶς, ἀναφέρεται εἰς τὸ δυσχερῶς (=μὲ πόσῃν δυστρέσκειαν;=μὲ πολὺ μεγάλην δυστρέσκειαν).—ἀκού-

ειν...προσδοκᾶν, τὰ ἀπαρέμφ. χρον. παρατατικοῦ.—³Ολύμθιοι, κάτοικοι τῆς Ὀλύμθου, πόλεως τῆς Χαλκιδικῆς (βλ. γεωγρ. πίνακα).—⁴Ἀνθεμοῦντα, πόλιν πλησίον τῆς Ὀλύμθου, τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς τοὺς Ὀλυμθίους (357) διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τὴν οὐδετερότητά των εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως ἀγῶνα.—ἀντιποιοῦμαι τινος—ἐγείρω ἀξιώσεις ἐπὶ τινος, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου.—Ποτειδαίαν, ταύτην παρεχώρησε τὸ 356.—καί...ἀνήρητο—καὶ ὅτε (διὰ τῆς ἐκδιώξεως τῶν ἀποίκων Ἀθηναίων ἐκ τῆς Ποτειδαίας) εἶχεν ἐπισύρει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν ἔχθραν.—αὐτούς, δηλ. τοὺς Ὀλυμθίους.—λέγοντος ἂν τινος πισοιῦσαι—εἰ ἔλεγέ τις, ἂν πιστεῦσαι.—ἀλλ' ὅμως—καὶ ὅμως.—μικρὸν.. πολύν, τὴν ἀλλοτριάν..τῆς αὐτῶν, ἀξίαι σημειώσεως αἱ ἀντιθέσεις.—πολύν, ὁ Δημ. δὲν λέγει πάντα (χρόνον), διότι θὰ παρίστα τὴν δυστυχίαν τῶν Ὀλυμθίων ἀνεπανόρθωτον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου ἀκατάβλητον.—σιέρονται, αἰσχροῶς ἐκπεσόντες, κρατηθέντες...προδοθέντες...πραθέντες: τὸ ὁμοίωτον καὶ αἱ πολλὰι τραχεῖαι λέξεις εἰκονίζουσιν τὸ φοβερὸν τοῦ πράγματος· αἱ δὲ μετ. αἰτιολογικαὶ ἐπεξηγητοῦσαι τὸ αἰσχροῶς.—κρατηθέντες, δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλ.—προδοθέντες...πραθέντες: ἡ Ὀλυμθος ἔπεσε διὰ προδοσίας, δύο πολιτῶν, τοῦ Εὐθυκράτους καὶ Λασθένους· ὁ δὲ Εὐθυκράτης μετὰ τὴν πτώσιν τῆς πατρίδος του ὤρισεν καὶ τὴν τιμὴν τῶν πωληθέντων αἰχμηκῶτων.—πολιτεία—ἐλευθέρα πολιτεία, δημοκρατία.—αἱ λίαν ὀμιλῖαι—αἱ πολὺ στεναὶ σχέσεις (πρβλ. περὶ τοῦ πράγματος καὶ Α'. Ὀλυμθιακὸν § 5).—αὖται, τὰς ὁποίας δηλ. καὶ σεις, ὡ Μεσσηνῖαι, τώρα θέλετε νὰ συνάψητε.

§ 22. τί δ' οἱ Θετταλοὶ (δηλ. ἔπαθον); τί δὲ συνέβη μὲ τοὺς Θεσσαλοὺς; διὰ τοῦ τί δὲ μετὰ γοργότητος μεταβαίνει εἰς ἄλλην ἔννοιαν ῥητορικὴ ἐρώτησις (πρβλ. § 7).—ὄτ'—ὅτε.—αὐτοῖς, δοτ. χαριστική—τοὺς τυράννους, δηλ. τῶν Φερῶν (356 καὶ 352).—καὶ πάλιν, δηλ. ὅτε (346).—Νίκαια, πόλις καὶ φρούριον τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν πρὸ τῶν Θερμοπυλῶν, πλησίον τοῦ σημερινοῦ Μώλου.—εἰμί παρά τινι—ἐγκαθιδρύομαι πλησίον τινός.—δεκαδαρχία—κυβέρνησις ἐκ δέκα ἀρχόντων· τοιαύτην κυβέρνησιν ὁ Φίλιππος ἐγκαθίδρυεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τὰ ὁποία κατελάμβανε. Λέγων δὲ ταῦτα ὁ Δημ. ὑποδεικνύει εἰς τοὺς Μεσσηνίους τὴν μέλλουσαν ὑποδούλωσιν των, ἐὰν δώσουν πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Φιλίππου.—πυλαία—τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον· τὸ ὑπὸ τῶν Φωκῶν ἀφαιρηθὲν τοῦτο δικαίωμα, ἀπέ-

κτησαν πάλιν οἱ Θεσσαλοὶ (346) συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ Φιλίππου.—προσόδους, δηλ. τοὺς φόρους τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῶν ἀγορῶν.—παραιρήσεσθαι (=ἀφαιρήσεσθαι), ἐκ τοῦ προσδοκᾶν.—οὐκ ἔστι ταῦτα=βεβδαιώς οὐ προσεδόκων οἱ Θεσσαλοὶ ταῦτα.—ἀλλὰ μὴν=ἀλλ' ἕμως.

§ 23—24. διδόντα...ἐξηπατηκότα (ἐκ τοῦ θεωρεῖτε), ἀντίθεσις.—θεωρεῖτε...ἀπεύχεσθε, προστακτικαί.—ἐξηπατηκότα... παρακεκρουμένον (ἐκ τοῦ ιδεῖν), συνωνυμία. [παρακρούομαι=κτυπῶ ὀλίγον τὴν ζυγαρῖα πλαγίως καὶ ἔτσι ἐξαπατῶ εἰς τὸ ζῦγν· εἶτα=ἀποπλανῶ, ἐξαπατῶ].—ὕμεις δὲ...ιδεῖν=σεῖς δὲ τὰς μὲν δωρεάς καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Φιλ. (πρὸλ. § 15) παρατηρεῖτε, νὰ εὐχεσθε δὲ ἤδη, ἂν σωφρονήτε, νὰ μὴ ἴδῃτε τὰς δολιότητας καὶ τὰς ἀπάτης αὐτοῦ(=νὰ μὴ ἴδῃτε ὅτι σὰς ἔχει ἐξαπατήσει καὶ δολιευθῆ).—εὐρημένα=εὐρήματα=ἐπινοήματα.—χειροποίητα=κατεσκευασμένα διὰ χειρὸς ἀνθρωπίνης, ἐπομένως φθαρτά.—προσδεῖται=ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι φθαρτά ἀπαιτοῦν (καὶ δαπάνην).—ἐν δέ τι=ἐν δὲ μοναδικόν.—ἢ φύσις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ χειροποίητα.—ἢ φύσις τῶν εὖ φρονούντων...οἱ συνετοὶ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἔχουν μέσα των.—φυλακτήριον, ἐτέθη εἰς τὸ τέλος ἵνα ἐξαρθῆ ἢ ἔννοια τῆς λέξεως.—πλήθους=ἐλεύθερος λαός.—τί οὖν ἐστι τοῦτο; ὑποφορὰ (πρὸλ. § 13).—ἀντέχομαι τινος=κρατοῦμαι στερεὰ ἀπὸ κάτι (διὰ νὰ σωθῶ).—ταύτην φυλάττετε...σώζητε: τὰ συνώνυμα ῥήματα, ἢ ἐπαναφορὰ ἤτοι ἢ ἐπανάληψις καὶ μάλιστα κατὰ διάφορον πτώσιν τῆς ἀντωνυμίας, καὶ τὸ ἀσύνθετον παρέχουν εἰς τὸν λόγον ἔμφρασιν καὶ ἐξαιρέται ἢ ἔννοια τῶν προτροπῶν.—οὐδὲν μὴ δεινὸν πάθητε=οὐ φόβος ἐστὶ μὴ δεινὸν τι πάθητε.

§ 25. εἶτα=καὶ ἔπειτα (φανερώνει ἀγανάκτησιν τοῦ λέγοντος).—ταύτη, δηλ. τῇ ἐλευθερίᾳ.—προσηγορίαι=τίτλοι.—καὶ τὰς προσηγορίας=ἔχι μόνον τὰ φρονήματα ἀλλὰ καὶ τοὺς τίτλους.—βασιλεύς... ἐναντίος: ἐκάστη ἔννοια τῆς γνώμης ταύτης τοῦ Δημ. ἐκφέρεται μὲ δύο λέξεις (βασιλεὺς - τύραννος. ἐχθρὸς - ἐναντίος, ἐλευθερία - νόμους). Εἰς τὰ τυραννικά πολιτεύματα δὲν ἰσχύουν νόμοι ἀλλὰ μόνον ἢ θέλησις τοῦ ἀρχοντος.—οὐ φυλάξεσθ', ἔντονος προτροπή.—ὅπως... μὴ, πλαγ. ἐρώτησις—πολέμου, δηλ. πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, διὰ τὸν ὅποιον ἐπεξήτουν οἱ Μεσο. καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὴν συμμαχίαν τοῦ Φιλίππου.

§ 26—28. ἀκούσαντες, ἐναντιωμ. μτχ.—καὶ=καὶ μάλιστα.—θορυβοῦντες, προσδιορίζει τροπικῶς τὸ ἀκούσαντες.—θορυβῶ

ὡς—μέ ἐπιδοκιμαστικὸν θόρυβον δηλῶ ὅτι.—λόγους, ἐνν. ἀκούσαντες.—ὑστερον, δηλ. μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Μεσσηνίας τοῦ Δημ.—ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον ἀποσχίσονται—ὅμως καθὼς φαίνεται δὲν θὰ ἀπομακρυνθοῦν (ἀποκρούσουν).—ὦν ἐπαγγέλλεται—τῶν ὑποσχέσεών του.—εἶ—ὅτι (πρβλ. § 6 εἶ τις... θαρρεῖ).—παρ' α—παρὰ ταῦτα, ἄ.—τῶ λογισμῶ—λογιζόμενος—ὅταν σκέπτονται.—ἀλλ' ὑμεῖς...: ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ὁ σύνδεσμος εἶ.—οἱ συνιέντες (τοῦ θ. συνίημι)—οἱ ἐξ ἰδίας πείρας γνωρίζοντες.—ἐπιβουλεύομαι (παθητ.)—ἀπειλοῦμαι (ὑπό τιος).—περιστοιχίζομαι—περικυκλώνομαι ὡς διὰ δικτύων· ἢ ἐκ τοῦ κυνηγίου αὕτη μεταφορὰ χρησιμεύει ἵνα καταστήσῃ σφραγιστέραν τὴν ἐννοίαν τοῦ προηγουμένου ἐπιβουλεύεσθε.—ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιεῖν—ἐνεκα τῆς νῦν ἀπραξίας σας.—πάνθ', δηλ. τὰ αἰσχιστὰ ἀντιτίθεται δὲ εἰς τὸ προηγηθὲν μηδὲν.—ὑπομείναντες, ἐκ τοῦ λήσεθ' (τοῦ ῥ. λανθάνω).—ἀλλ' ὑμεῖς... λήσεθ'...
ὑπομείναντες: Ὁ Δημ. ἐνταῦθα συγχωρεῖ καὶ παραδέχεται ὡς φυσικὸν τὸ ὅτι οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ τινες τῶν Πελοποννησίων δὲν ἀποκρούουσι τὴν φιλίαν τοῦ Φιλίππου, διότι δὲν ἔχουσι πείραν τῆς δολίας πολιτικῆς του, ἀλλὰ τὴν μανθάνουσι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ῥήτορος· δὲν παραδέχεται ὅμως καὶ τὸ εὐρίσκει παράδοξον τὸ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἔχουσι πικρὰν πείραν τῆς δολιότητος τοῦ Φιλίππου, δὲν θέλουσι νὰ ὀχρωθῶσι κατ' αὐτῆς.—ἡ παραυτίχ' ἡδονὴ καὶ θρασιώνη—ἡ ἀμέσως ἐπερχομένη, ἡ παροῦσα στιγμιαία ἡδονὴ καὶ ἀνάπαυσις.—μεῖζον ἰσχύει—ἔχει περισσότερα θέληγτρα.

Γ'. Πρόθεσις.

Διὰ τὰ ληπτέα μέτρα ὑστερον μόνος σας θὰ σκεφθῆτε· τώρα θὰ σας εἶπω τί πρέπει νὰ ἀπαντήσετε εἰς τοὺς πρέσβεις.

§ 28. καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς—μόνος σας, (δηλ. μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβειων τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν Πελοποννησίων, οἱ ὅποιοι ἦσαν τότε εἰς τὰς Ἀθήνας).—ἀποκρινάμενοι, ὑποθκ. μτχ.—ψηφίζομαι τι—ἀποφασίζω τι.—α δὲ νῦν... ἔψηφισμένοι—τί πρέπει δὲ νὰ ἀπαντήσητε (εἰς τοὺς πρέσβεις) διὰ νὰ ἔχητε ὀρθῶς ἀποφασίσαι. Τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως, τὸ ὅποιον παρέδωκεν εἰς τὸν γραμματέα πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ ὁ ἴδιος ἀνέγνωσε μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου του, λείπει.

Δ'. Πίστις.

Δίκαιον θὰ ἦτο νὰ ζητηθῆ ἢ ἀπόκρισις ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι σὰς ἀπεκοίμισαν μὲ τὰς ὑποσχέσεις των καὶ ἤνοιξαν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁδόν. Πραλέγων δὲ τὴν συμφορὰν τῆς πόλεως ἐπιτίθεται κατὰ τῶν προδοτῶν, § 28 ἦν μὲν—36.

§ 28—31. *καλεῖν*, ὑποκμ. ὑμᾶς (διὰ νὰ εἶπουν τί πρέπει νὰ ἀποκριθῆτε).—*τοὺς ἐνεγκόντας*, ἐννοεῖ τὸν Κτησιφῶντα καὶ τοὺς ὑποκριτὰς Ἀριστόδημον καὶ Νεοπτόλεμον, οἱ ὁποῖοι, κομίσαντες εἰς τὰς Ἀθήνας τὰς πρώτας φιλικὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Φιλίππου, ἐνήργησαν νὰ σταλῆ πρεσβεῖα πρὸς τὸν Φίλιππον περὶ εἰρήνης.—*ἐφ' αἷς*—δι' ὧν (πρόβλ. § 12).—*γάρο*, αἰτιολγ.—*ἄν...ὕπέμεινα* (=θὰ ἐδεχόμην), ἐνν. *εἰ τοιαῦτα πράξειν τυχόντ' εἰρήνης Φ. φόβην*. Διὰ τὴν εἰρήνην ἀπεστάλησαν δύο πρεσβεῖαι εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Δημοσθένης· ἡ πρώτη ἵνα προετοιμάσῃ τὰ τῆς συνολογήσεως τῆς εἰρήνης, ἡ δὲ δευτέρα, ἵνα κυρωθῆ ἡ εἰρήνη διὰ τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ Φιλ.—*οἶδ' ὅτι*—βεβαίως.—*ἄν...ἐπαύσασθε πολεμοῦντες*—θὰ ἐπαύετε τὸν πόλεμον (κατὰ τοῦ Φιλίππου).—*τυχόντ' (α) εἰρήνης* (=ἀφ' οὗ ἐπέτυχε εἰρήνην)—μετὰ τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς αὐτὸν εἰρήνην.—*ἦν πολὺ ἀφεστηκότα*—ἦσαν ἐντελῶς διάφορα.—*τούτων*, δηλ. τῶν νῦν πραττομένων ὑπὸ τοῦ Φ. ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ τότε λεγόμενα.—*ἐτέρους καλεῖν*, ἐκ τοῦ *δίκαιον ἦν*· ἐννοεῖ δὲ τὸν Αἰσχίνην καὶ τὸν Φιλοκράτην συμπρεσβευτὰς τοῦ Δημοσθ. εἰς τὴν δευτέραν πρεσβεῖαν.—*τοὺς λέγοντας*, *σχῆμα ὑπερβατόν*.—*τῆς ἐπὶ τοὺς ὄρκους*, περὶ τῶν δύο πρεσβειῶν βλ. ἀνωτέρω.—*οὐκ εἶων* (παρατακτικὸς τῆς ἀποπείρας)—προσεπάθουν νὰ σὰς ἀποτρέψω (ἀπὸ τοῦ νὰ ἐγκαταλίπητε τὰς Θερμοπ. καὶ τοὺς Φωκ.).—*δύσκολός τις*—κάπως ἰδιότροπος. Ὁ Φιλοκράτης ἔψεξε τὸν Δημοσθένην διότι οἱ ὕδροπόται ἐθεωροῦντο ὡς ψυχροί, δύστροποι καὶ ἀνόητοι· παροιμιῶδες δὲ κατήχησε τὸ τοῦ ποιητοῦ Κρατίνου: *ὔδωρ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις*. Τὴν νηφαλιότητα ὅμως τοῦ Δημοσθ. ἐπαινεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Λουκιανός.—*Φίλιππος δ'*, ἡ ἐκ τοῦ ὡς ἐξάρτησις ἐξακολουθεῖ.—*ἄπερ εὔξασθ' ἂν ὑμεῖς*—ἔλας τὰς εὐχὰς σας.—*παρέλθῃ*, δηλ. ἔσω τῶν Πυλῶν.—*καί...καί...δὲ...δὲ...δὲ...καί*, πολυσύνδετον.—*τειχιεῖ*, ἡ ὀχύρωσις τῶν ὑπὸ τῶν Θηβαίων καταστραφειῶν τούτων πόλεων (373) θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρότης τοῦ Φιλ. κατὰ τῶν

Θηβαίων.—ὑβρις—ὑπεροψία.—τοῖς αὐτοῦ τέλεσι—ἰδίᾳ δαπάνη. Διὰ τῆς διώρυχος θ' ἀπεχωρίζετο ἡ Θρακικὴ χερσόνησος ἀπὸ τῆς λοιπῆς Θράκης καὶ οὕτω θὰ ἀπηλλάσσοντο οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες Ἕλληνας ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Θρακῶν.—ᾠρωπός, πόλις μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, διαμφοσθητομένη καὶ ἀπὸ τοὺς Θηβαίους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας: ταύτην ἀπὸ τοῦ 365 κατείχον οἱ Θηβαῖοι.—μνημονεύετε.. ῥηθέντα—ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἐλέχθησαν.—οἷδ' ὅτι, = βλ. § 29.—καὶ τὸ πάντων αἴσχιον, προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—πρὸς τὰς ἐλπίδας—βασίζόμενοι εἰς τὰς (κενὰς) ἐλπίδας (τὰς ὁποίας ἐνέβαλλον εἰς σὰς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθῶν).—τοῖς ἐκνόοις—διὰ τοὺς ἀπογόνους.—ὑπάγομαι—ἐξαπατῶμαι.—τί δὴ—διὰ τί λοιπόν. ῥητορ. ἐρώτησις (πρβλ. § 7).—ἐρῶ..καὶ οὐκ ἀποκρύβομαι, πρβλ. § 5 ῥάδιον καὶ πόνος οὐδεὶς.

§ 32-34. οὐχ ἔν'... οὐδ' ἔν'... ἀλλ' οἴομαι—οὐ λέγω ταῦτα, ἔνα... οὐδὲ λέγω ταῦτα, ἔνα... ἀλλ' ὅτι (=διότι) οἴομαι. Ὁ ῥήτωρ προτάσσει τὸ μὴ ὀρθὸν τοῦ ὀρθοῦ σκοπίμως ἔνα διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐξάρη τὸ ὀρθόν.—εἰς λοιδορίαν ἐμπεσὼν—λοιδορησάμενος, μὲ τὰς λοιδορίας μου.—ποιῶ ἐμναυῶ λόγον παρ' ὑμῖν—κατορθῶν νὰ σὰς κάμω νὰ μὲ ἀκούσητε. Διὰ τούτων ὁ Δημοσθ. φέγει τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστόν, ἤρεσκοντο πολὺ νὰ ἀκούουν ἀμοιβαίως λοιδορίας τῶν ῥητόρων.—ἐξ ἴσου (δηλ. ἐκείνοις)—καθὼς οἱ ἀντίπαλοί μου.—τοῖς ἐμοὶ προσκρούσασιν—τοῖς ἐμοῖς ἀντιπάλοις.—ἐξ ἀρχῆς—ἀνέκαθεν.—ὡς ἄλλως (=ἄλλως διαφορητικῶς)=μάτην.—ἀδολεσχῶ=φλυαρῶ.—πόθ'—ἄλλοτε ποτε, δηλ. εἰς προσεχέες μέλλον.—ἢ τὰ νυνὶ—ἢ νῦν, ἐνν. λυποῦσι—παρ' ὅτι τώρα σὰς λυποῦν.—τὸ πρᾶγμα, ἐννοεῖ τὸν ἀπειλοῦντα τοὺς Ἕλληνας κίνδυνον ἧτοι τὴν προέλασιν τοῦ Φιλίππου καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἕλληνων· περὶ τούτου ἀνωτέρω λέγει «ὁ Φίλ. πράττει» καὶ ἀμέσως κατωτέρω «τούτου» (ἐγγὺς ἢ τοῦτ' ἤδη)· ἡ συγκάλυψις αὕτη τοῦ μεγίστου διὰ τὰς Ἕλληνας κινδύνου φανερώσει μελαγχολίαν, τρόμον καὶ ἐκπληξιν τοῦ ῥήτορος.—καὶ οὐχὶ βουλοίμην ἄν—καὶ δὲν θὰ ἤθελα.—ἢ δὴ, εἰς τὸ τέλος ἐτέθη τὸ ἐπίρρ. πρὸς ἕξαρσιν.—ἐξουσία γίγνηται—ἐξῆ—εἶναι δυνατόν.—ἀμελῶ τῶν συμβαινόντων—βλέπω ἀδιαφόρως τὰ συμβαινόντα.—ταῦτ', δηλ. ὁ Φίλιπ. πράττει.—ἐφ' ὑμᾶς ἔστι—διευθύνονται ἐναντίον σας.—τοῦ δεινός—τινὸς τῶν ὁμοφρόνων μου· τούτο προσέθηκεν ὁ Δημ. ἔνα μὴ νομισθῆ ὅτι μόνος

αἰσθῶν = αὐτὸ καὶ ὁ δὲν εἶναι ἐπίρρ.
 ἢ δὴ ἐξουσία γίγνηται, ἐξουσία γίγνηται
 αἰσθῶν

αὐτὸς προβλέπει τὸν ἀπειλοῦντα τοὺς Ἀθηναίους κίνδυνον. — **τραχύς** εἰμι = ἄγριός εἰμι, ἀγανακτῶ. — **μή...** **συμβῆ** = **μή συμβῆ** τοῖς **πειρωμένοις ἐπανορθοῦν** τι τῶν διὰ τούτους (δηλ. τοὺς πρέσβεις) ἀπολωλότων περιπεσεῖν τῇ παρ' ὑμῶν ὀργῇ. — **σεσιωπηκότων** = ἐπειδὴ ἔχουν ἀποσιωπήσει. — **ἐφ' οἷς** = ταῦτα διὰ τὰ ὅποια. — **αὐτοῖς συνίσασι** = συναισθάνονται. — **δεδωροδοκηκίτες**, κατηγρημ. μτχ. ἐκ τοῦ **συνίσασι**· ἡδύνατο δὲ νὰ τεθῆ καὶ κατὰ δοτικὴν. Οἱ δωροδοκηθέντες ὑπὸ τοῦ Φιλ. πρέσβεις, ἕνα ἀποκρύψουν τὰ σχέδια αὐτοῦ, ἦσαν ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης, (πρβλ. § 29). — **ἐνίους** = **ὕμᾱς**. — **τοὺς ὑπὸ χεῖρα** = **τοὺς ὑσιάτους εἰπόντας**. — **ἀφίεντας τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα** = ὅτι ἐκχέετε τὴν ὀργὴν σας (= ὀργίζεσθε) κατὰ τούτων τοὺς ὁποίους ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας (δηλ. κατὰ τῶν τελευταίων ὀμιλησάντων).

§ 35—36. **μέλλει καὶ συνίσταται** = προπαρασκευάζονται καὶ εἶναι ἐν τῇ γίγνεσθαι. — **κατακούομεν ἀλλήλων** (= ἀκούομεν ὅ ἕνας τὸν ἄλλον) = δυνάμεθα νὰ συνεννοοῦμεθα. Ὁ Δημ. ἐνταῦθα ἐκφράζεται εἰκονικῶς· ὁ ἀπὸ Μακεδονίας κίνδυνος εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ ῥήτορος παρίσταται ὡς θύελλα συναγειρομένη ὑπεράνω τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν νὰ προφυλαχθῆ τις μόνον πρὶν ἐκραγῆ. — **ἐπαναμνηῆσαι** = **ὑπομνηῆσαι**. — **τίς ὁ πεί σας... προέσθαι** (= νὰ ἐγκαταλείψετε): ὑπονοεῖ, τὸν Αἰσχίνην ὁ ὁποῖος ἀντεῖπε κατὰ τῆς προτάσεως τοῦ Δημοσθένους περὶ ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, τὴν συνελθούσαν μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβειων διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, καὶ παρέστησε τὸν Φίλιπ. ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ ἐκπληρώσῃ ἕλας τὰς ὑποσχέσεις του (πρβλ. § 30) — **ᾧν**, δηλ. Πυλῶν. — **καὶ (τίς) πεποίηχ' ὑμῖν μὴ... εἶναι τὴν βουλήν** = καὶ τίς σας ἔχει φέρει εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ σκέπησθε. — **τὰ ἔξω πράγματα** = τὰ ἐξωτερικὰ συμφέροντα. — **γέγονε** = ἔχει ἐκραγῆ πράγματι. — **ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ**, δηλ. τὴν 10 Ἰουλίου (16 Σκιροφοριῶνος) τοῦ 346, ὅτε ἀνεκοινώθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἡ ὑπογραφή τῆς εἰρήνης. — **παρεκρούσθητε** = πρβλ. § 23. — **πράγμα** = δυσκολία, δυσχέρεια. — **ἄν ἦν**, δηλ. νῦν. — **δήπου** = βεβαίως. — **κρατήσας... ἦλθεν ἄν στόλω** (= ὑπερίσχυσας... θὰ ἦρχετο) = θὰ ὑπερίσχυε (ἡμῶν) κατὰ τὸν στόλον καὶ θὰ ἦρχετο. Ὁ Φίλ. καίτοι εἶχεν ἀρκετὸν στόλον δὲν ἡδύνατο ἀκόμη νὰ ἀντιταχθῆ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κατὰ θάλασσαν. — **πεξῆ** (= διὰ ξηρᾶς) = μετὰ στρατῶν. — **ὑπὲρ τὰς Πύλας** = πέραν τῶν Θερμοπυλῶν. — **ὑπὲρ Φωκίας** (= πέραν τῆς Φωκί-

δος), μετωνυμία. — τὴν εἰρήνην ἄγω = τηρῶ τὴν εἰρήνην. — δι' ὄν (βραχυλογία) = οἶος (δηλ. δλέθριος) ἐκεῖνος ἦν, δι' ὄν... 'Ο πόλεμος ἦτο δλέθριος διὰ τὸν Φίλ. διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἔδραπον τὰ παράλια τῆς χώρας του.

Ε'. Ἐπίλογος.

Εὐχή τοῦ ῥήτορος. § 37.

§ 37. ταῦτ', ὅσα δηλ. εἶπε περὶ τῶν προδοτῶν. — νῦν = ἐπὶ τοῦ παρόντος· πράγματι βραδύτερον εἰς τὸν περὶ παραπροσβείας λόγον του διὰ μακρῶν κατηγορεῖ τοὺς προδότας. — ὡς ὑπομνησαι, τὸ ἀπαρεμφ. ἀπολύτως, τὸ δὲ ὡς μετρικαστικὸν (= ὡς πρὸς ὑπόμνησιν, ὅσον διὰ τὰ οἶος τὰ ὑπενθυμίσω). — μὴ γένοιτο = εἴθε νὰ μὴ συμβῇ. — ὡς δ' ἂν ἐξετασθεῖη (τελικ. πρότασις ἀντὶ τελκ. ἀπαρεμφ.) = νὰ ἀποδειχθοῦν (ταῦτα τὰ ὅποια περὶ τῶν προδοτῶν εἶπε). — μάλιστ' ἀκριβῶς = ἀκριβέστατα. Τοῦτο εὐχεται ὁ ῥήτωρ μὲ ἀληθῆ ψυχικὴν ἀγωνίαν, διότι ἢ ἐπαλήθευσις τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων θὰ κατέστρεφε μὲν τοὺς προδότας ἀλλὰ μετ' αὐτῶν θὰ ἐχάνετο καὶ ἡ πατρίς· ἄς φανῶ ψεύτης, λέγει, ἀρκεῖ νὰ σωθῇ ἡ πατρίς. Ἡ εὐχὴ αὕτη δεικνύει τὴν ἄκραν φιλοπατριαν τοῦ ῥήτορος. — εἰ δίκαιος... ἀπολωλέναι (= ἐὰν εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη ἀπολεσθῆ) = ἐὰν εἶναι ἄξιος ἀπωλείας. — μετὰ τοῦ πάντων... = μετὰ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζήτημας πάντων (ἡμῶν), δηλ. τῆς πατρίδος. — ὑποσχεῖν, ἐκ τοῦ βουλοίμην ἄν. — ὑπέχω δίκην = τιμωροῦμαι.

ΣΤ

Τ Ε Λ Ο Σ

Η ΕΛΛΑΣ
 ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ
 ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

